

Mati, preljuba mati! —

EVSTAHII.

Povest iz pisem Kristofa Šmida.

Poslovenil

Jožef Burger,

duhovnik v ljubljanski škofiji.

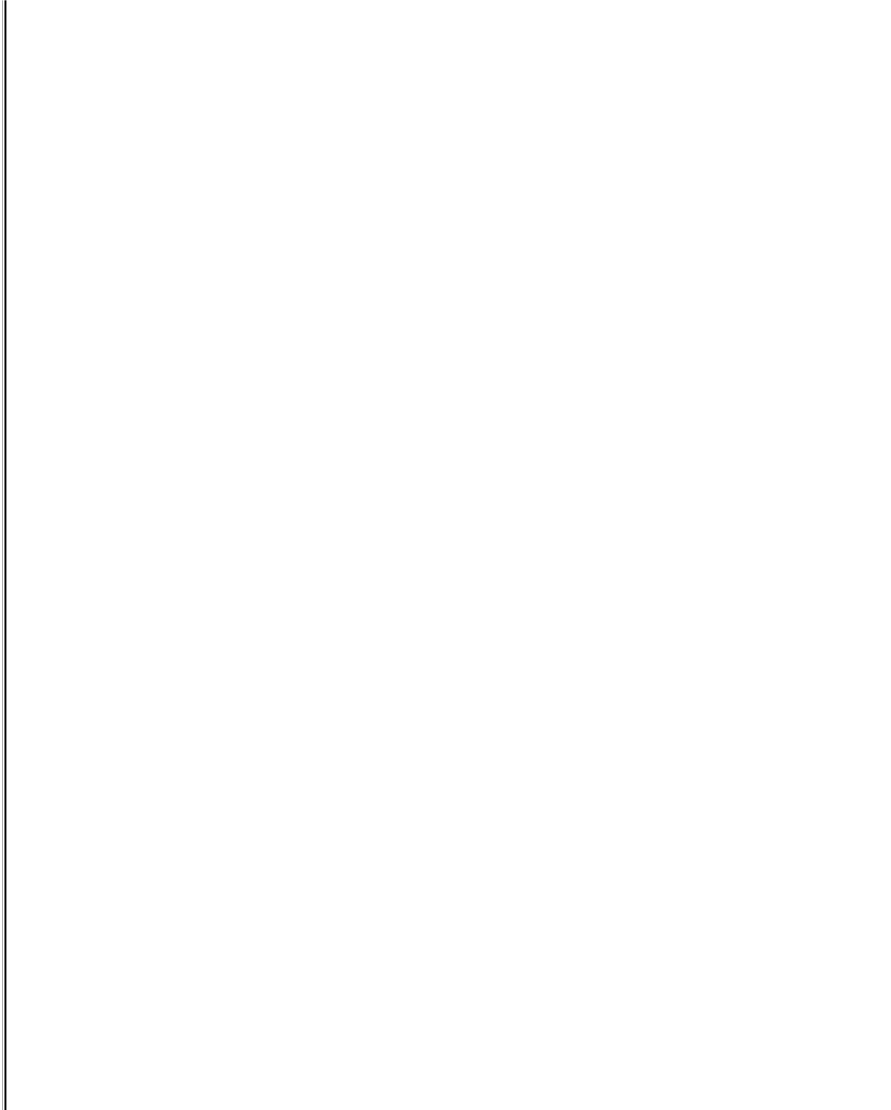
Drugi natis.

V LJUBLJANI.

Natisnili, založili, in na prodaj jih imajo
J. Blaznikovi nasledniki.

1879.

Predgovor.

Kdor iše blagosti ali večne sreče v nebesih, jo bo v nadlogah našel. Kdor jo v resnici iše, mu ni nobena nadloga pretežavna, se prizadeva, se trudi, se upira, se potí, in preterpi rad vse težave, da bi le dosegel, po čemur naša duša hrepení.

Tako prizadevanje se najde v življenji svetega Evstahija, ki je popisano v tej knjižici po večem tako, kakor so ga učeni in sloveči pisavci, na priliko, Komesizi, Baroni, Papebrohi, Tillemont, Baillet in še drugi nam izročili. Njegovo življenje je polno pravega keršanskega duhá, pravčnosti, usmiljenja, pohlevnosti, ponižnosti, potrpežljivosti, strahú Božjega in Božje ljubezni; duhá, ki svet in njegove slepotije zaničuje, in imenitni človekov poklic v sebi in v družih čisla in časti; ki vživa časno blagó, kakor da bi ga ne vžival; je vesel, če ga ima; je vesel, če ga nima; ga lahko pogreši, če mu je odvezto; ki rají vse preterpi, rají celó umerje, kakor da bi Bogá razžalil. Njegovo življenje je tudi lep zgled neskončno modre in dobrotljive previdnosti Božje:

zglede, kakó Bog svoje zveste služabnike po prečudnih nam neznanih potih k sebi vodi; kakó jih s terpljenjem očiščuje, v dobrem uterjuje, in za večí blagost v nebesih pripravlja; kakó jim na zadnje vse terpljenje le v njih prid oberne.

Zavoljo tega priporočim vsakemu, da naj bere življenje svetega Evstahija. Spoznali bodo, kateri ga beró, da je keršanska katoliška vera luč pravega razsvitljenja, in da je tam tema, kjer ni te luči; in videli bodo, kakošna je pobožnost pravega kristjana, kako se v mnogih okolščinah našega življenja razodeva, koliko resnična ljubezen Božja v gorečih keršanskih srcih premore. Potlej bodo Boga tudi vedno hvalili, da jim je dal v katoliški veri rojenim biti, in ga bodo preserčno prosili, da naj jim dá tudi rasti v njegovem spoznanji, terdneje nanj upati, in ga bolj in bolj ljubiti, da ga bodo kedaj obličje v obličje gledali in vživali, kakor ga sveti Evstahij že gleda in vživa. —

J. B.

Pervo poglavje.

V križi je zveličanje.

Sto let po Kristusovem rojstvu, pod Rimskim cesarjem Trajanom, je živel vojvoda Placid, po imenu Evstahij znan vsemu keršanskemu svetu. Partjane, sovražnike Rimljanov, je bil v več bojih premagal, in je zelo slovil po cesarstvu. Ko je bil mir storjen, je šel daleč od cesarjevega dvora, na svoj grad, pri katerem je bila bogata pristava. Tukaj, v hiši svojega očeta, med verti in vinogradi, med travniki in njivami, ga je bolj veselilo, kakor pa v Rimu, tisti čas velikem mestu sveta. Prevzetnosti in zapravljivosti, ki ste takrat v Rimu gospodovali, in ki ste bili pozneje tega mesta grob, ni mogel terpeti. Ponižno le in po starem, ko njegovi dedje, se je nosil. Akoravno je bil silno bogat; vendar nič nečimurnega in nepotrebnege ni bilo v njegovi hiši, tudi požrešnosti ni bilo znati. Le v red pospravljeno in čedno je moglo vse biti. In kar je še bolje, bil je dobrega serca. Njegova žena je bila lepa in razumna, in mu v vsem popolnoma enaka. V edinosti in ljubezni sta ži-

vela, in pod širokim nebesam ga skoraj ni bilo srečnejšega zakona. V svojih dveh ljubeznjivih sinovih sta imela posebno veselje. Stareji je bil ves očetu podoben; mlaji je bil ves maternega obličja. Lepo sta se vedla, in veliko dobrega obetala.

Kakor je bil Evstahij v vojski serčen in močen korenjak, tako je bil ob času miru do-
brotljiv in usmiljen. Da so mu njegovo obilno polje obdelovali, in njegovo živino oskerbeli, je imel veliko hlapcev in dekel, kateri so bili po šegi tistega časa njegovi sužnji. Pa Evstahij jim je bil dober gospod; je častil v njih človeško natoro, in si je vse prizadjal jih podučiti, jim terdo službo polajšati, in jih osrečiti. Jih ni tepel in klel, še zmerjal jih ni, ampak z ljubeznijo jih je svaril, in tudi, ko je mogel oster biti, je bilo nekaj ljubeznjivega v vsem njegovem djanji. Kedar so imeli težji dela, postavim ob setvi, košnji, žetvi, tergatvi in mlatvi, jim je dal vselej tudi kaj boljšega in krepkejega jesti. Nikoli ni bil bolje volje, kakor če je svoje podložne zadovoljne in vesele okoli sebe videl. Vse je imel rad, ko svojo lastno družino, in ko dober oče v sredi svojih otrok se je srečnega štel. Več jih je iz terde sužnosti izpustil, da so bili svobodni, ako jih je za toliko srečo godne spoznal, in jim je dal še kaj kakošne dobrave, da so jo na svojo roko obdelovali, in mu le kaj malo davka od ne opravljali. Marsikteremu serčenemu vojaku, ki je pod njim služil, je kako-

šen kos polja zročil, in mu še hišo postavil, da je po dokončani kervavi vojski doma dobrote mirú vžival. Tudi ubogi tujci so se k njemu zatekali, in nobeden ni šel brez pomoči od njega. Svojega bogastva je bil le za to vesel, ker je z njim drugim lahko pomagal, in v veliko čast si je štel, da je z roko, ktera je poprej méč tolikanj srečno nosila, zdaj mogel revežem dobrote deliti. Enega leta mu je o njegovem godu nekaj kmetov, ktere je bil iz velike nadloge otel, v znamenje hvaležnosti venec iz mnogih cvetlic spletlo, in med dve omajene smreke pred njegovo hišo prepreglo. To videti je vesel svoji ženi rekel: „Lorbarjevi venci, ki so mi jih po dobljeni vojski spletali, so sicer častitljivi, pa veliko ljubši in prijetniši še mi je ta-le venec iz cvetlic; v njem, glej, se svetijo solze hvaležnih serc!“

Lastina dobrega vojvoda se je iztegala med Tiburam in Prenestam, starima mestoma na Laškem, in na eni strani jo je mejil gost gojzd, v katerem je bilo veliko divje zverine. Evstahij je rad vanj na lov hodil. Nekaj časa že, bi bil lahko kdo mislil, ga lov posebno mika. Cele dni je v gojzdu prebil, in pa še celó prenočil je ondi ali v kaki gošči, ali pod kako pečjo v jami. Pa ravno zdaj ni kaj maral za lov. Vse kaj družega ga v gojzd žene, v njem se nekaj spreminja. Evstahij je zdaj, ko je mir, in bolj utegne, začel premišljevati, zakaj da je človek na svetu. Temota in tihota v gojzdu mu je bila

v to zlasti pripravna, nihče ga tu v njegovem premišljevanju ni motil in begal. Njegovi tovarši so večkrat menili, da je le kako zver podé se od njih zgubil; on pa je v senci na kakošnem štoru sedel, in globoke reči premišljeval. Zdavno že so se bili prepiri zavoljo malikovalstva in keršanstva začeli, in so ves svet omajali. Malikovalci so kristjane, kolikor je bilo v njih moči, pregnali; z ognjem in mečem so jih zatirali. Kristjani jim niso družega imeli v bran postaviti, kakor pametno pogovarjanje in voljno poterpljenje, živo vero v Boga in svojega Zveličarja, terdno upanje boljšega življenja in ljubezen do vseh ljudi, tudi do svojih sovražnikov in preganjavcev. Neizrečeno veliko kristjanov je bilo pomorjenih, grozovitno neusmiljeno so jih težali in mučili. Vendar je število kristjanov nekako prečudno večji in večji prihajalo. Ne le po mestih, ampak tudi po vaséh in samotnih pristavah se je keršanska vera razširjala. V veliko krajih so bili tempeljni malikovalcev vsi prazni, na njih altarjih se ni več darovalo. Tudi že na cesarjevem dvoru in med vojsko je bilo veliko kristjanov.

Evstahij je nespamet in slepotijo malikovalstva bolj in bolj spoznaval. Hudo mu je djalo, da so krastjane tako neusmiljeno preganjali in morili. Marsikaj kristjanov je ali prikril, ali se zanje pognal, in jim s svojo veljavo življenje otel. Je vedel, da so tudi nekteri njegovih podložnih kristjani, in jim je bil iz serca dober.

Ali on sam takrat še ni bil kristjan. Premalo je še keršansko vero poznal, da bi jo bil po vredno častil in sprejel.

Enega dne tedaj se je spet napravil na lov. Več tovaršev gre z njim, in velika množica služabnikov ga spremlja. V gozdu se razidejo po svojih stanih in pobijejo veliko zverine. Proti večeru spodi Evstahij še grozno velikega jelena iz ležišča, ga goni, in se zelo oddali od svojih tovaršev. Gošča in debele korenine, ki se po gozdu naskrižem razprostirajo, so ga zadrževale; na zadnje pride do stermega skalovja, in ne more dalje. Posebno prijeten se mu zdi ta kraj, in za samotno premišljevanje je ko nalašč. Skopole posije solnce skozi gosto cerovje in smrečje, in kratkočasno šumlja bistra vodica izmed skalovja po pesku in kamnjih. Evstahij, ves spehan, sede na utergano skalo, se nasloni na roko, in začne spet premišljevati, kar mu je že več časa pri serci.

„Resnično,“ reče sam pri sebi, „modrega stvarnika mora svet imeti. Vse vidne stvari nam ga oznanjuje. Svitlo solnce na nebu in temna gošča po gozdu, sterma pečevje in bistra vodica, ki izmed njega izvira, visoka smreka in vsak mahek, ki se ob ni ovija, vse stvari spričujejo svojega stvarnika modrost, dobrotljivost in močnost, vsi ga poveljujejo, vsaka po svoje.“

„I zakaj je le človek, ki je vendar veliko imenitnejši od družih stvari, v marsičem naj nepopolnejši stvar? Kako je to, da je on, ki s

svojim umom toliko reči znajde in do konca dožene, v naj potrebnejši reči, v spoznanji svojega stvarnika, tako grozno neveden? Kaj je toliko narodov, in celó nas, mogočne in prebrisane Rimljane, tako premotilo, da kamnje in les po božje čestitamo in molimo? Kako je to, da od njega, ki je vse vstvaril, tako malo vemo? Zakaj se nam ne dá bolje spoznati? Oh, kaka žalostna prigodba je mogla človeški um tako otemniti in razdijati, da se je tako daleč od pravega spoznanja zgubil, in da je na zadnje v tako strašno slepotijo zabredel!“

„S človeško krepostjo in pobožnostjo ni nič bolje ko s človeškim spoznanjem. Zakaj mi je zgled človeške popolnosti pred očmi, in jo ne morem doseči? Kako je to, da spoznamo, kaj je prav in dobro, in da nam to tudi dopade; storimo pa le vendar, kar je hudobno, in kar studimo? Od kod je to razpertje v človeku? Kako je to, da so ljudje tako spačeni in razuzdani, tako zakopani v pregrehe, vsi drugačni, kakor bi mogli biti? Oh, kako se mi dostikrat gnjusi, ko slišim od hudobij, ktere so ljudje že počeli! Pa kaj tožim čez druge hudobije? Le sam v sebe naj pogledam. Svet me ima sicer pošteenega in dobrega moža, pa koliko si moram očitati! Kolikokrat sem se vdal svojemu hudemu nagnjenju in hudobnim strastim! Koliko dobrega sem opustil, kar bi bil lahko storil! Kolikokrat sem pri svojih dobrih delih le človeške hvale iskal! In kaj me hoče zavoljo preteklega umiriti,

kaj me storiti tako popolnega, kakoršnemu mi nekaj v meni biti veleva! Pač res, človek je slaba, grešna stvar, ki si sama ne ve pomagati!“

„In oh, v koliki revi je človek na zemlji! V joku in ves nezmožen pride na svet, v britkosti in težavah gre iz sveta. In njegovo življenje — oh, kako je polno nadlog, bolezen in skerbi! In če je tudi vse svoje dni zdrav, v veselji in obilnosti, kako kmali ga vse to mine! Kako mu že spomin v smert vse sladkosti tega sveta ogreni! Koliko srečnejša je ptica tam na drevesu, ki veselo poje, nič ne ve od svoje prihodnje smerti! — In kakošna je potlej po smerti z nami? Kar z očmi vidimo pri človeku, njegovo truplo; to je potlej prah in pepel. Kaj pa se z dušo zgodi, o kateri mi Rimljani pravimo, da je le senca? Oh, v tisto neznano deželo, ki morajo vsi van-jo, in nobeden iz nje nazaj ne pride, ne moremo drugače ko s strahom in grozo misliti!“

„Kristjani sicer menijo, da se je stvarnik sveta njim bolj razodel. Pravijo, da ga bolje poznajo; da vedó pomoči tako živeti, kakor bi živeti mogli. In dasiravno so zaničevani in pregnani, se štejejo le vendar naj srečnejši ljudi na zemlji. In zdi se mi, da je res to. Se ljubijo po bratovsko, in si niso nevošljivi; so krotki in ponižni iz serca, in ne vedó, kaj je jeza in maševanje, ne poznajo napuha; so brez vse lakomnosti, so vsi dobrotljivi in usmiljeni, so stanovitni in pokojni v naj strašnejših mukah. Se

ne bojé celó smerti; še le veseli so je, in jo sprejmejo ko prijateljico, ktera jih pelje v boljše življenje. — Pa veliko, kar sem od njih vere slišal, se mi zdi grozno neumno. Verujejo, da je Sin vsegamogočnega Boga iz nebes na zemljo prišel, in jih je s svojo smertjo na križu odrešil. Kdo more to umeti? Kaj da Sin Božji bi bil na križu umerl, in ljudem pomagal! Ali pa more drugim pomagati, kateri sam sebi ne more pomagati? In ali ni smert na križu po Rimski za naj hujši hudodelnike in razbojnike, naj bolj zaničljiva in zasramljiva?“

Evstahij je še dalje premišljeval, in se vtopi v globoke reči, iz katerih si ni vedel pomagati. Po tem zdihne, povzdigne oči in roke proti nebu, in reče: „O Bog, meni neznano bitje, ki si človeka stvaril, v njegovo serce usmiljenje vdihnil, in se gotovo z milim očesom vanj oziraš, poglej mene nevednega in grešnega reveža, in usmili se me! Saj jelenu, ki po vodi hrepeni, žejo ugasiš, in vse stvari si modro in ljubeznjivo preskerbel; boš li samo človeka, ki ga po resnici, kreposti in blagosti žeja, žejnega pustil? Oh, pokaži mi tedaj, kam da naj se obrnem! Slepotij malikovalstva sem sit do gerla; vera v Odrešenika pa, ktereга so naši vojšaki brez pomoči na križu videli umreti, se mi nespametno zdi.“

Ko je to izrekel, zašumi nekaj pred njim na skalovji. Se ozré, in glej, velik jelen je na skalovji, ktereга je pred toliko časa gonil.

Vstane, in seže po samostrel, kar vidi med njegovima rogama svetel križ, kateri je temni gozd okrog njega ko solnce obsvetil. In ljubeznjiv glas z neba ga pokliče po imenu, katero je doslej imel in reče: „Placid, Placid!“ Evstahij se prestraši, se verže na kolena, in reče: „Gospod! kdo si?“ Glas odgovori: „Jaz sem Kristus, ki sem na križu umerl, odrešiti tebe in vse ljudi.“ Evstahij reče: „Oh, Gospod! kaj hočeš, da naj storim, da bom zveličan?“ Glas odgovori: „Pojdi v bližnje mesto h keršanskemu škofu; tam se ti bo povedalo, kaj da stori.“

Na to je prikazen zginila, ko blisk v črni noči, in okoli Evstahija je spet temno ko poprej. Ali v njegovi duši se je razsvetlilo. Ves je v veselji in hvali, ko misli, da Bog z ljudmi tolikanj ljubeznjivo ravna, in da tudi njega ni pozabil; zdi se mu, kakor da bi bil v svetem raji. Tisti večer še bi se bil rad vernil do svojih tovaršev, in berž poiskal imenovanega škofa, in ž njim govoril. Pa bilo je že prepozno. Torej je ondi v samoti prenočil, in tisti kraj mu je bil svet in veža nebeška, ravno kakor očaku Jakobu kraj, kjer je v spanji tudi Božjo prikazen imel, in vidil visoko gred, po kateri so angelj gori in doli hodili.

Drugo poglavje.

Evstahij in njegovi se dajo kerstiti.

Ko se je dan napočil, se oberne proti domu. Grede zasliši lovce, svoje tovarše, v rog trobiti in sklicevati se. Vso noč ga niso bili pogrešili; ker jih je več množic bilo, je slednja menila, da je pri kateri drugi. Ko so se pa zjutraj sošli, in ga ni bilo med njimi, jih je zelo zaskerbelo. Zadnjič pride, in vse se ga obveselé, in ga domu pospremijo.

Trajana, njegova žena, ga je veselo sprejela, in vse bolj prijazna mu je, ko drugekrat. Tedaj reče Evstahij: „Trajana! kaj je, da si tako vesela? Mi imaš menda kako novico povedati?“

„Res,“ reče Trajana, „nekaj prav veselega ti imam povedati. Le poslušaj! To noč nisem mogla zaspati; le reči, ktere si mi zdaj nekaj časa pravil, so mi po mislih hodile. Kar Rimljani od Boga in njegovih lastnosti mislijo, se mi je že delj časa prazno, neumno in ostudno dozdevalo; vendar sem se bala vero, ki sem v njej nakviško zrastle, koj zapustiti, in odreči se daritvam, kterih se naš cesar in naj imenitnejši

možje še zmiraj deržé. In pa kam bi se potlej le djala? sem si mislila. Tedaj zdihnem in rečem na glas: Oh, kdo mi dá luč, da me bo razsvetlila; kdo mi razodene resnico, v kateri edini je zveličanje? V teh mislih sem zaspala. In glej, v spanji vidim nekoga vsega častitljivega iz svetlega oblaka stopiti, in mi prijazno reče: Jutri bote ti, tvoj mož in tvoji otroci k meni prišli, in spoznali, da jih jaz zveličam, kateri me ljubijo. V tem sem se zbudila. Kaj, ljubi moj! rečeš od teh sanj, kaj pomenijo?

Evstahij je ves v veselju zavpil: „Češén vodi Bog kristjanov, on pravi edini Bog, ki je stvaril nebo in zemljo, da si je tudi tebi prikazal. Tisti, ktereга si v sanjah vidila, je sam Gospod Jezus. Tudi meni je milost storil in se mi je razodel.“ Zdaj ji pové od prikazni, katero je v gozdu imel, in ko Evstahij od nje pripoveduje, se ji zdi, ravno kakor da bi njegovo obličje še zdaj tistega križa svetloba obdajala.

Trajana je zvesto poslušala, in reče s povzdignjenimi rokami: „O, kako lepo se vjamejo nebeška prikazen, ki si jo ti vidil, in sanje, ki sem jih jaz imela! Res, Jezus Kristus, ki ga kristjani Odrešenika sveta imenujejo, hoče nama in najnim otrokom večo srečo pripraviti, kakor jo svet premore. Nikar tedaj, ljubi moj, več ne odkladajva vdeležiti se sreče, ktera nama je na ponudbo! Še danes se napraviva k škofu, da zveva, kaj nama Gospod Jezus zapoveduje.“

„Ravno ta,“ reče Evstahij, „je tudi moja

misel. V hišo, ki jo imava v mestu, se bova preselila; potlej bova lahko večkrat s škofom govorila.“ Na to je dva svojih služabnikov, ki sta mu bila posebno zvesta, pred se poklical. Enemu je bilo ime Akacij, enemu Antijoh. Bila sta oba pravična moža, in iz vsega serca keršanski veri vdana. In Evstahij jima pové, kako se mu je Kristus v gozdu prečudno razodel.

To slišati povzdigne Akacij roke, in reče na glas: „Hvaljen bodi Bog, nebeški Oče, in naš Gospod in Zveličar, Jezus Kristus, da ste tudi vi, častiti vojvoda, k spoznanju prave vere poklicani! Sem rekel večkrat Antijohu in drugim kristjanom, da ste v usmiljenji do ubogih enaki Korneliju stotniku, ki si je zavoljo svoje dobrotljivosti Božje usmiljenje pridobil, in kiga je angel na aposteljna Petra nasvetoval. Ravno tako je Kristus sam vas na svetega škofa Joana nasvetoval. Bog bodi zahvaljen in njegov prejšubi Sin Jezus Kristus!

„Je prav!“ reče Evstahij; „danes še pojdemo v mesto. Izberita jih še nekaj iz med moje družine, kateri so že kristjani, ali pa želé kristjani biti, da pojdejo z menoj. Ko pa v mesto pridemo, pojdeteta vidva k škofu, in mu bota povedala, da nisem bil kristjanom nikoli sovražnik, in da mi ga je nebeška prikazen nasvetovala, in prosita ga, da naj pove, kedaj bi jaz, moja žena in moja sinova preden smeli.“ Tedaj se berž napravijo in se vzdignejo v me-

sto, Evstahij, njegova žena in njegova sinova in več zvestih služabnikov in služabnic.

Akacij in Antijoh gresta naravnost k škofu. Dobro sta ga poznala, in tudi on jih je že zdavnej zvesta Gospodova učenca poznal. Povesta mu, kar jima je bilo naročeno. In škof je silno vesel, zahvali Boga in Jezusa Kristusa, in potlej reče: „Kristjani v tem mestu smo grozno pregnani. Smert bi jaz utegnil nakopati vama in vajnemu gospodu in njegovi družini. Ne le priprosti ko golob, ampak tudi razumni ko kača moramo biti. Drevi o mraku bom sam prišel v hišo vajnega gospoda.“

Služabnika povesta svojemu gospodu, kako sta opravila. Postrežljivost svetega škofa ga je v serce ginila. Ko se je solnce skrilo in se je jelo mračiti, zbere Evstahij vse svoje v veliki obednici, in reče veliko sveč prižgati. Kar pride škof z dvema duhovnoma. Evstahij jim gre nekoliko naproti, in se verže pred škofa na kolena. Pa škof ga prime za roko, in mu reče, kakor nekdanj Peter Korneliju: „Vstanite, jaz sem tudi le človek kakor vi!“ Škof stopi v obednico. Vsih oči so va-nj obrnjene. Bil je častitljiv starček, Joan po imenu poln modrosti, ljubezni in ponižnosti, in še učenec aposteljnov, blizo celó svetega Joana, tistega, kterega je Jezus posebno priserčno ljubil. S častjo, ljubeznijo in priserčnim zaupanjem so vsi do njega napolnjeni.

Tedaj mu Evstahij odpre svoje serce. Mu pripoveduje od svojih dvomov, od svojega sla-

bega življenja, od svojega notranjega nepokoja, in kako se je Gospod Jezus njemu in njegovi ženi prikazal, in kam jima je rekel iti. Na zadnje reče: „Tako, milostivi škof! me doslej ni bilo družega ko nevednost, greh in reve; povejte mi tedaj, kako bi se mi pomagalo?“

Škof reče: „Nevednost, greh in reve so del vsih ljudi. Kdor sam v se gre, in se nekoliko prevdari, spozna veliko pomanjkanje v sebi, iz kterega si sam ne more pomagati. Pri tem si misli: Kaj posebnega se je moglo s človekom zgoditi, da je njegov um tako otemnen, njegova volja tako k hudemu nagnjena, in da je tolikanj revam podveržen; hudo se je mogel v Boga pregrešiti, da je ob njegovo ljubezen in prijaznost prišel, in si le njegovo jezo nakopal. In res, greh naših prvih staršev, ki se od njih na nas vse izvira, je toliko zmotnjavo v nas storil; ta je vse oslepil, popačil, časno in večno nesrečne storil.“

„Ali usmiljeni Bog nas ni brez pomoči zapustil. Poslal je svojega edinorojenega Sinú, Jezusa Kristusa, v naše odrešenje na svet, kateri je naš temni um razsvetlil, našo popačeno voljo k dobremu prenagnil, za nas terpel in umerl na križu. Kristus sam je tedaj luč, po kateri moremo Boga prav spoznati; on sam more greh v nas zatreti, in vezi, ki nas vežejo, raztergati, nas k vsemu dobremu oživeti, in z Bogom spraviti; on sam nas more že tukaj na zemlji osrečiti, in nas navdati s tako močjo, da vse reve

in nadloge tega sveta voljno preterpimo, in se celó smerti ne bojimo, temuč se je le veselimo, ker nam je le prestop v večno življenje. Ravno česar smo pogrešali, nam je Kristus pridobil. Česar človeška natora potrebuje in naše serce želi, to najdemo v keršanski veri. To vam je že nekoliko neumevno; pa bolj ko bote Kristusov nauk spoznavali in spolnovali, bolje bote umeli. Kdor njegov nauk vé in spolnuje, spozná, da je iz Boga.“

„Vem dobro,“ reče škof še dalje, „kako ste bili do ubožcev usmiljeni, kako ste se za preganjane kristjane ponašali, in jih veliko od smerti oteli. Tako ste Kristusu služili, še preden ste ga spoznali; zdaj bote zvedeli, komu ste služili.“

„Dozdaj vam je bil križ, kaj pa da, kakor pred Rimljanu zaničljiv les, na kterega hudodelnike in razbojnike za velike hudobije obešajo, le znamenje prekletstva. Ali kar je Jezus Kristus, on neskončno nedolžni in sveti, iz zgolj ljubezni do nas na križu umerl, nam je križ podoba naj večji ljubezni, ki si jo misliti moremo, in sveto znamnje našega odrešenja, katero nas opominja, da svojemu ljubeznjivemu Odrešeniku za ljubezen tudi ljubezen povračujemo, in da bodemo po njegovo ponižni in krotki. On, ki se je do smerti na križu ponižal, je zdaj v nebeškem veličastvu, in je vsem ljudem, ki va-nj verujejo, v večno zveličanje. In toraj ima tudi

križ, ki se vam je v nebeški svetlobi prikazal, ta lepi pomen: V križu je zveličanje.“

Po Jezusovih besedah: „Pred jih učite, potlej jih kerstite!“ je prišel škof odslej vsak večer v Evstahijevo hišo. Vsi v hiši so se veselili te ure, in se v obednici zbrali okrog njega. Pred ukom so vselej na glas in iz serca molili. Potlej jih je prijazno in ljubeznjivo učil. Po uku so spet molili, in opomnil jih je, da naj se tudi postijo, in ubogajme dajo. To so tudi storili, in so željno pričakovali dneva, ko bodo keršeni, od grehov očišeni, in s svetim Duhom napolnjeni. Ko je ta dan prišel, se je zbralo več kristjanov, da jim bodo botri in botre. Bilo je nekaj častitljivega, ko so Evstahij, njegova žena in njegova sinova vero v Jezusa Kristusa sprejeli, se vsem zmotam in grehom odpovedali, in obljubili čisto in sveto živeti. Škof jih je kerstil v imenu Boga Očeta, Sina in svetega Duha. Tudi služabniki in služabnice, ki jih je seboj v mesto pripeljal, in ki še niso bili kristjani, so se dali kerstiti. Škof jim je dal pri svetem kerstu nove, keršanske imena. Evstahij je dobil še le zdaj pri kerstu to ime, prej namreč se je Placid imenoval; njegova žena Trajana je dobila ime Teopista, stareji sin Agapit, mlaji sin Teopist.

Drugo nedeljo je škof te nove keršenike v zbirališče kristjanov peljal, in jih keršanski občini skazal. Vsi obhajajo veselje viditi blazega moža in pobožno ženo, od katerih so že veliko dobrega slišali, in jih ljubeznjivo pogledujejo.

Iz vsega serca hvalijo Boga in njegovega Sinú Jezusa Kristusa, da je njih število spet pomnožil. Potlej pristopijo s častjo k Gospodovi mizi, in sklenjeni s svojim Odrešenikom storé sveto obljubo živeti le njemu, ki je zanje umerl. Lepo tiho je bilo tačas po zbirališi; na zadnje zapojó na glas hvalno pešem, in se razidejo.

Ker se je Evstahij s svojimi koj drugi dan na svoj grad mislil verniti, je škof rekel: „Smo v časih hudega preganjanja; nobeno uro si nismo svesti, da bi nas ne zgrabili, ne djali na te zavnico, ne obglavili, ne vergli divjim zverinam v jed, ne sežgali. Bog ve, ali se bomo še kedaj na tem svetu videli ali ne! Toraj vas priporočim, ko nekdam sveti Pavel Efežane in njih starašine, Bogu in njegovi milosti.“ Na to je škof v serce ganjen pokleknil, in z njim ves zbor s solzami v očeh, ter moli: „O Bog! usmili se nas, in daj, da smo, kar nas je tukaj zbranih, s teboj in tvojim sinom in med seboj vedno zedinjeni; da smo stanovitni v veri in ljubezni, in se po nobenem preganjanji od pota resnice ne damo odverniti; da se nas nobeden ne pogubi, temuč da se po kratkem terpljenji tega sveta vsi tam v kraljestvu tvoje časti spet snidemo. To, ljubeznjivi Oče! te prosimo po Jezusu Kristusu, tvojem Sinu in Gospodu našem. Amen.“

Škof vstane, in reče v duhu prerokovanja Evstahiju in njegovi ženi še to posebno: „Dozdaj sta imela vse, kar ljudje časno srečo imenujejo, bogastvo, čast, zale otroke; pa skusiti tudi bota

mogla, kaj ima še grencega človeško življenje. Toda nikar ne obupajta v terpljenji. Bog jih skuša, ktere ljubi. Terpljenje, katero vama bo Bog poslal, se bo sicer že na svetu častljivo izšlo; pa še huji bo prišlo. Spolnilo se bo nad vama: Blagor mu, kdor skušnjo prebó; doskušen bo venec življenja prejel, ktereга je Bog tistim obljubil, ki ga ljubijo.“

Potlej je škof spustil Evstahija in njegovo ženo in vse, ki so bili ž njima prišli, in reče: „Pojdite v miru, in Gospod bodi z vami!“

Tretjo poglavje.

Evstahij in Teopista ubežna.

Evstahij in njegova žena Teopista sta bila tedaj spet na svojem gradu. Vnovič, tako rekoč, sta jela živeti; kakor da bi bila prerojena, se jima je zdelo. Vse stvari na zemlji so se njima zdaj lepše dozdevale; karkoli sta pogledala, solnce na nebu in rosa po tleh, sadje na drevji in zeli in cvetlice na polji, vse jima je bilo zdaj dar dobrotljivega Boga. Vesela sta bila, da sta se po Jezusu z Bogom spravila, in da smeta Boga po otročje Očeta imenovati. Bilo jima je, kakor komu, ki se je od svojega lju-

bega doma zgubil, in v nepokoji dolgo po ptujem klatil, kedar spet domu pride. Vsak dan sta brala sveti evangelij, in našla v njem veliko tolažbe in pokoja. Nikoli nista mogla Boga prehvaliti; vsako jutro sta v veselji pričela, vsak večer v veselji in Božji hvali končala. Večkrat sta si rekla: „Človek, ki Boga ne pozna in ne ljubi, je ko riba na suhem; v spoznanji Božjem in v ljubezni Božji še le resnično živi. Jezus sam je djal, da je le to večno življenje, če spoznamo Boga in njegovega edinorojenega Sinú, kterega je poslal.“

Ali pri tem ni zmiraj ostalo; godilo se jima je, ravno kakor svetemu Petru pri Jezusovem spreminji na gori. Tam je bilo dobro prebivati; pa mogel je spet iz gore v dolino so'z, kjer ga je čakalo bitko terpljenje. Tako so prišli tudi nad Evstahija in Teopisto dnevi skušnje. Naj prej sta terpela na premoženju. Živinska kuga je vstala v tistem kraju, in tudi po Evstahijevih hlevih zdeluje hudo. Cerkajo mu konji, govedina in drobnica; na zadnje mu ne živinče ne ostane živo, vse je poginilo. Pa Evstahij je rekel, ko nekaj Job: „Gospod je dal, Gospod je vzel; češeno bodi Gospodovo ime!“ Teopista pa je rekla: „To je le časna zguba. Naj manjši greh stori človeka bolj nesrečnega, kakor ko bi še toliko čed ali ves svet zgubil.“

Pa kmalo je prišlo nad nji še huji terpljenje. Nalezna bolezen se je med ljudmi začela, in velika morija je po soseski; tudi v

Evstahijevi hiši je en dan nekaj poslov zbolelo. Akacij in Antijoh pritečeta v eni sapi, in trepetaje reče Akacij: „Gospod, bežite z gospo in otroci, in pa le berž! Ta bolezen je kuga!“ „Kaj kuga!“ zavpije Teopista vsa bleda. „Oh, če je pa kuga, Bog se smili! I, kaj nam je storiti? Hočemo li bežati ali ostati?“ Antijoh pravi: „Ako ostanete, ste vsi mertvi. Usmilite se vsaj svojih otročičev, in bežite!“ Ali Evstahij reče: „Vso svojo družino sem imel dozdej zmirom ko svoje otroke; kako bi jih neki zdaj v naj večji potrebi mogel zapustiti? Ostaniva raji pri njih, ljuba moja! To je tolikanj lepa priložnost dobro storiti, nikar je v nemar ne pušajva. Zdaj je prišel čas, da pokaževa, ali sva prava Jezusova učenca. Saj je Jezus rekel: Ljubite se med seboj, kakor sem vas jaz ljubil; iz tega bodo vsi spoznali, da ste moji učenci, ako se ljubite med seboj. In kakošna ljubezen bi bila to, ko bi svojim v njih potrebi ne pomagala? Storiga, ljuba Teopista! kar ljubezen od naju hoče, in vse drugo zročiva Bogu. On naji in najne otroke tudi tukaj lahko obvaruje, in nas najde, kamor koli bi bežali. Toraj bova ostala, in stori naj z nama po svoji sveti volji.“ Sta ostala. Več njunih služabnikov je zbežalo. Akacij, Antijoh, in kar jih je bilo kristjanov, pa še mislili niso v beg; rekli so: „Mi vas ne zapustimo, zvesti vam bomo do smerti.“

Bolezen je zmiraj dalje okoli sebe segala;

tudi Akacij in Antijoh in skoraj vsi Evstahijeji posli so jo dobili. V gradu in okoli gradu je bilo polno bolnikov; pa nikogar skoro ni bilo, da bi jim bil stregel. Tedaj sta se jih Evstahij in Teopista podstopila, in jim pomagala po svoji moči. On je stregel možem in mladenčem, ona ženam in deklicam. Od jutra do večera, cele noči celo sta prehodila okrog bolnih, umirajočih in mrtvih. Vendar nista našla boleznih; tudi njuna sinova ne. Vsi so popolnoma zdravi ostali, in večkrat so si rekli besede svetega pisma: „Kdor v zavetji Najvišega prebiva, in stanuje pod slemenom vsegamogočnega Boga, se ne boj pšice, ki šviga po dnevi; ne zlega, ki lazi v temi; ne kuge, ki opoldne mori. Naj tisuč jih pade na strani njegovi, in tema na njegovi desnici, do njega se ne približa.“

Počasi je bolezen vendar prešla. Veliko ljudi je bilo za-njo pomerlo; kar jih je ozdravelo, so slabi lazili ko senca, in ko merlič so bili blede. Evstahij in Teopista sta Boga hvallila, da je nji in njuna sinova tako prečudno pri zdravji ohranil, in da jima je Akacija in Antijoha in še več drugih zvestih služabnikov in služabnic od smerti otel.

Zdaj vendar sta se boljih časov nadjala; toda njunega terpljenja še ni bilo konec. Malikovalci bližnjih krajev, nič boljši po tolikih nadlogah, ampak le še huji, kolnejo Evstahija, da je od malikovalstva odstopil, in storé hudobni naklep na-nj iti, in ga oropati. „Kdo drugi“

pravijo, „je bogove razdražil, kakor Evstahij in kristjani, s katerimi on derži, da so nam take nadloge poslali, in da moramo vsi šibo njegovega ustopa čutiti? Ko bi se on ne bil pokristjanil, bi ne bili kuge imeli. Pojdimo, in znosimo se nad njim! Hrabri vojaki, ki jih je zmiraj pri sebi imel, in njegovi sužnji so ubežali, ali pomerl i, ali so še prebolehni, da bi se njim mogli v bran postaviti. Grozno je bogat, lep rop bomo storili.“ In res, jih pride divja derhal pri belem dnevu, planejo v grad, poropajo zlatnino, srebernino, in vse mnoge jedila; naložé, kar se dá, na vozove, in kar ne morejo seboj vzeti, potarejo, pobijejo in pokončajo. In gredé spred grada vriskajo in divjajo. Evstahij ni skoraj drugega otel ko življenje. Pa voljno je terpel to zgubo: „Naj bo,“ je djal; „saj je to le časno blagó, katero mine. Lepše ga je uterpeti, ko imeti. Blagor mu, kdor išče zakladov, ki tatje ne pridejo do njih, in ki jih môlji ne snedó!“

Evstahij in njegova žena sta svoje nadloge bolj in bolj čutila. Prišel je čas setve; pa ni bilo ne pluga, ne rateja, ne semena, ne živine. Evstahij se je v tej potrebi obernal k bogatejim Rimljanom, ki jih kuga ni bila tolikanj poškodovala, in ki jih tudi niso bili oropali. Dobri prijatljivi so mu bili poprej, so ga večkrat obiskali, in ž njim na lov hodili; ali ko so zaslišali, da je kristjan, so vso družbo z njim odrezali. Dobremu Evstahiju je bilo to težko. Rad bi

bil videl, da bi tudi oni keršansko vero sprejeli; ker je pa niso hotli, je tudi njih družbo lahko pogrešil. Pa ko je bil poprej njih nekterim velike dobrote storil, mu bodo, si je mislil, vsaj tisti z naj potrebnjšimi rečmi tako dolgo pomagali, da jim jih bo mogel poverniti. Ali malikovavci niso umeli Jezusovih besedi: „bolje je dati, ko vzeti.“ Drugi za drugim se lažnjivo izgovarjajo. Kdo pravi, da nima kaj dati, ker sam komaj izhaja, in se zaklinja, da je taka; kdo drugi, kateri se mu je pred hinavsko prilizoval, ga zdaj zaničuje, in z gerdo odpravi; še kdo drugi mu svetuje, da naj iz dežele gre. „Glej, tvoji sovražniki,“ mu reče, „te mislijo zavoljo tvoje vere zatožiti, in umreti bi mogli potlej ti, tvoja žena in tvoja sinova.“

Še k cesarju se je Evstahij obernal. Imel je v Rimu dobrega prijatla, kateri je pri cesarju veliko veljal. Do tega je pisal, in ga prosil, da naj pri cesarju za-nj govori. Ali cesar, ki je bil malikovalec, reče: „Placida vojvoda sem zmiraj v časti imel; kristjana Evstahija pa, kakor se zdaj imenuje, ne poznam. Mi je prav žal, da se je mož tolike časti veri vdal, na katero je pri nas smert postavljena. Mu pomagati v njegovi edinščini, ktere je sam naj bolj kriv, bi bilo mu potuho dajati, in ga v nepokoršini uterjevati. Zagovarjati, in od smerti otevat ga pa tudi ne smem, to bi bilo našim postavam nasproti. Vendar ker je cesarstvu že veliko dobrega storil, in bi me težko stalo ga v smert

obsoditi; bi on naj bolje storil, ko bi se in Laškega utegnil, in kje na pokranjih cesarstva poskril. Če se pa, kar bi še naj raji vidil, svoji novi veri odpové; me bo našel milostljivega cesarja.“

Ko je Evstahij ta odgovor prebral, reče svoji ženi: „Teopista! v tej deželi nama več ni ostati, pojdiva v Egipt. Tam upam, bova že kakošen kotiček dobila, kjer bova mogla v miru in pokoju Bogu služiti. Še danes se napraviva s svojimi otroci na pot; toda zvečer, ko se zmračí, da od nevernega ljudstva tod okrog ne bova terpela.“ Teopista reče: „Težko mi je zapustiti prelepi kraj, kjer sem luč sveta zagledala, in svoje mlade leta v veselji preživela; vendar sem pripravljena iti. Mislím si: Ti je že Božja volja to. Angelj varh naj nas spremi!“

To slišati se Akacij in Antijoh zeló ustrašita. „Za Božjo voljo!“ zavpije Akacij; „kaj brez vse postrežbe pojdete na ptuje? Preslaba še sva po bolezni, da bi vas mogla spremiti; oh, vsaj toliko še počakajte, da se nekoliko okrepčava; potlej pojdeva z vami, če je treba, tudi na križem svet.“ Antijoh pa reče: „Moj Bog! ali ni že to dosti hudo, da morate ko ubežni svoj grad in svojo pristavo popustiti? Kaj hočete zapustiti tudi še svoja služabnika, ktera vas do smerti ljubita? Oh, le malo še poterpite! Kmalí bova terdna, in pojdeva z vami, in vam bova polajševala vse težave na poti; noč in dan,

če bo treba, vam bova delala v ptuji deželi, in služila vsakdanji hrub.“

Evstahij je žalosten rekel: „Vem hvalo za vajno ljubezen in zvestobo; da bi pa zdaj z menoj šla, v to ne morem dovoliti. Jaz smem iti, kamor hočem, ker sem slovó dobil od cesarja, vaji pa vojaščina še veže cesarju; kamor sta postavljena, ondi morata ostati, in streči na cesarjevo povelje. Bog vaji obvari, in vama poverni, kar sta mi dobrega storila!“

Vojščaka sta šla, in z žalostjo povesta drugi družini, da pojde dobri gospod z gospo in sinoma še danes od tod po daljnem svetu. Pri tej priči je ta govorica po vsi soseski zašumela. In iz vseh hiš se ljudje shahajo pred grad, da bi še enkrat vidili svojo dobro gospôdo, ki jim je o kužni bolezni tolike dobrote storila, in da bi se od nje poslovili. Bili so še bledi in bolelni, veliko jih je komaj ob palici prikrevljalo. Vsi plakajo in zdihujejo, ko bodo zgubili tolike dobrotnike. Pa Evstahij jih tolaži, in reče med drugim: „Ostanite le terdni v veri, v upanji in v ljubezni: potem se bomo, če ne na zemlji, pa gotovo v nebesih zopet vidili.“

Ko je luna iz za gorja prisijala, reče Evstahij svoji ženi: „I, zdaj pa pojdiva v Gospodovem imenu!“ Tedaj zaženo družina, in kar jih je prišlo, velik jok, in na glas tarnajo. Evstahij in Teopista sta še vsakemu v roko segla, tudi njuna sinka pomolita slehernemu svoje ročice. In dobri posli in podložni jokajo in tar-

najo še glasneje, pospremijo gospôdo, in vsi bi radi ž njo šli. Evstahiju se milo stori, in ne more besedice pregovoriti; miga njim, da naj ostanejo. In ostanejo, in gledajo z britkimi solzami za dobrim gospodom, pobožno gospo in ljubeznjivima dečkama.

Ah, pač je bilo žalostno viditi jih tako iti! Iz njih obleke je bilo viditi, da so imenitnega stanu, in da so bili kedaj bogati; sicer pa vse razodeva, da so zdaj ubogi in ubežni. Evstahij, z mečem okoli ledja in s sulco v roki, nese na herbtu culo naj potrebnih oblačil, ktere so jim bili hudobni tolovaji še pustili. Teopista, oblečena ko Rimske gospe, nese velik jerbas brešna ali jedil, ker se je bilo bati, da bi se pri ljudeh na poti, ki so kristjane čertili, ne sprosila potrebnega kruha ne sebi ne svojim otročičem. Dečka pa tekata, se ve, neskerbna zraven svojih staršev, ker nista poznala nesreče, in ju je veselilo vedno kaj novega viditi. Tako so šli po terdi cesti, po kateri so se pred v kočiji vozili.

Teopista se ozira z milimi solzami v očeh nazaj proti gradu, ki se je od lune, obsijan, zmed temnega drevja vidil. Pa Evstahij pravi: „Teopista, nikar ne jokaj! Pred ali pozneje bi ga bila mogla tako zapustiti. Tukaj na zemlji smo le popotniki, in nimamo stanovitnega doma. Le z voljo terpiva, kar nama je Bog poslal; kdaj se bova veselila pri njem

v nebesih, in najnega veselja nam nihče ne bo odvzel.“

Četerto poglavje.

Evstahijeви na morji in zamorci.

Med gojzdi in gorami gre Evstahij z ženo in sinama počasi pred seboj, mest in tergov se skerbnno ogibaje. Čez nekaj dni pridejo do morja. Velika barka ondi je ravno v Egipt namenjena. Mornarji jo že nakladajo, in valé težke sode in skrinje va-njo. Lastnik barke, bogato oblečen zamorec, ves koraldast po vratu in ušesih, je med njimi, in jim ukazuje. Evstahij ga ogori: „Ali bi nas hotli v Egipt prepeljati, mene, mojo ženo in moja sinova?“ „Zakaj ne?“ reče lastnik prijazno, in premeri vse kmali s svojimi očmi; „prav rad vas peljem!“ „Koliko pa,“ vpraša Evstahij, „vam bom plačal voznine, in koliko za hrano po poti?“ Lastnik reče: „Ne veliko, kaj malega. Pa bova že potlej naredila, ko se tje pripeljemo; zato ni treba skrbeti.“ Stopili so v barko. Mornarji vzdignejo sidro, ter odrinejo. Veter je ko nalašč, in ročno plava barka po morji. Dečkama se zdi, kakor da bi zemlja in drevesa prek nju bežale, barka pa

stala, in sta vesela, ali v obličji njune matere je britka žalost, ko ji ljuba Laška dežela spred oči zginja.

Evstahij jo tolaži, rekoč: „En Bog je na vodi, kakor na suhem, in bo za nas skerbel; on, ki je vsa zemlja njegova, nam bo dal najti drugo deželo, dokler nas ne vzame v deželo, kjer bo več en mir.“ Teopista se umiri v sprevidnosti modrega Boga, in čuda Božje vsega-mogočnega na morji, katerih doslej še ni vidila, jo skozi bolj zvedrujejo. Zjutraj ogleduje z možem in sinoma vzhajajoče solnce, in njegovo zarjo na nebu, ki so v morji utrinja, kakor da bi bilo dvoje solnce. Po dnevi zagledajo večkrat kak otok visoko iz morja moleti, in ko se ob njem peljejo, jim je, ravno kakor da bi otok s svojimi sinimi skalami in zelenimi drevesi mimo njih plaval. Semtertje vidijo grozne morske ribe zraven barke plavati, in cele trume morskih ptičev nad vodo letati. Zdaj jim veter prijetno pihlja, zdaj grozno buči; kmali igra z valovi, kmali goni valove, da se strašno kopičijo. Zvečer se jim solnce spet lepo na nebu in v vodi žari, preden v morji utoni. Tudi v noči ostanejo dolgo po konci, in gledajo prijazno luno in tolikanj zvezd, ki na nebu blisketajo, in se v morji utrinjajo. Tako se peljejo enomirno po morji. Čez nekaj dni se pokaže suha zemlja, in ondi, si mislijo, bodo vsaj kako ostrešje in toliko zemlje dobili, kolikor jim je bo treba v njih živež in kedaj v njih grob.

Ali nekaj žalostnega — kdo bi mislil! — se zgodi. Lastnik barke je pozelel Evstahijeve žene. Koj, ko jo je bil prvič zagledal, se je zavzel nad njeno lepoto in priljudnostjo, in že takrat je sam pri sebi storil pregrešni naklep, jo možu vzeti. Za tega voljo ne vozi proti mestu, kamor so se namenili, ampak se derži proti puščavi, kjer ni bilo skoraj družega videti, ko gole skale in puščote. Tu zapelje v kraj, in reče: „To je dežela, v katero ste hotli; zdaj plačajte, in potlej idite na suho.“ Evstahij se začudi, ter reče: „To ni dežela, kamor ste nas obljubili peljati!“ Lastnik pa reče: „To bom jaz vendar bolje vedel ko vi! Le plačajte in nikar se nič obotavljajte! In hoče toliko plačila, da je bila desetkrat veči od navadne vozine. Evstahij ostermi nad strašno krivico, in pravi, da vse njegovo premoženje ni dovolj polovice plačati. Lastnik barke, kateri ni družega želel ko skregati se, začne serdito govoriti. „Kaj,“ zavpije, kakor da bi bil obdivjal, „kaj da še polovice mi ne bote plačali! To ste me pa napravili! Sodil sem po vaši obleki, in menil, da ste kaj prida ljudje; zdaj pa vidim, da sem beračijo vozil! Kako se prederznete brez potrebnega denarja tak daljen pot storiti, in druge objedati! Kratko in malo, jaz hočem plačan biti do zadnjega vinarja. Eden vaju jo mora za to prederznost skupiti. Na moje besede je žena odslej moja sužinja! Ona mi ostane tu na barki, vi drugi pa se mi spravite na suho!

Na sejmu bom ženo prodal, in s skupljenimi denarji se splečal.“

To slišati je Teopista strahú in groze obledela ko merlič. Evstahij se je na vso moč premagoval, da bi svoje jeze nad toliko krivico ne izpustil. Dečka sta padla na kolena pred lastnika barke, in ga jokaje prosila, da naj jima matere ne odvzame. Ali lastnik iztegne roko, in reče Evstahiju: „Vi z dečkoma se mi kar berž poberite z moje barke; vi pa,“ reče Teopisti, „ostanete na barki!“ Teopista plane z razpetimi rokami do svojega moža, se ga oklene, in vpije: „Oh, Evstahij, jaz te ne izpustim! Pomagaj mi za Božjo voljo!“ Evstahij seže po svoj meč, prime z levico svojo ženo, z desnico pa zaverti svoj meč nakviško, in reče: „Presneti zamorec, jenjaj ukljubovati; če ne, bom z mečem udaril!“ Pa lastnik barke, ki se je bil z mornarji že zgovoril, kar migne, in trije močni korenjaki popadejo Evstahija od zadej, mu meč iz rok potegnejo, in ga terdo derže; lastnik pa zgrabi Teopisto, in jo Evstahiju z vso silo iz rok izterga. V tem pade v omedlevico, in se nič ne zave. Ko sta dečka svojega očeta v rokah mornarjev, svojo mater pa v omedlevici videla, in si mater mertvo mislila, začneta tako milo jokati in tarnati, da bi se ju kamnje usmililo. Ali neverniki so brez usmiljenja. Sunejo očeta iz barke na suho, zaženo še njegova sinova za njim, odrinejo z ženo, in se peljejo dalje, in vriskajo.

Evstahij, pravični mož, kateri bi se kaj takega nikoli ne bil domislil, stoji, kakor bi bil okamnjen, na bregu ob morji, sliši komaj jok svojih sinov, ktera se mu kolen oklepata, izteguje roke proti morju, in ne izpusti barke iz oči, dokler se v noči in megli popolnoma ne zgubi.

Peto poglavje.

Evstahij pride tudi ob sinova.

Ko je barka, na kateri je bila Teopista, Evstahiju in njegovima sinoma spred oči zginila, sede Evstahij pod sterma pečjo, da bo ondi prenočil. Njegova sinova ležeta k njemu, vsak na eno plat njega, in jokata tako dolgo po ljubi materi, da zaspita. Ali v oči žalostnega očeta ni spanja. Zgubo vsega časnega premoženja je voljno preterpel, komaj mu je bila v čisli. Da mu je pa Teopista, s katero je bil v svetem zakonu in le enega duha in enega serca, iz rok iztergana, in da je ona, ljubeznjiva žena, v oblasti divjiga nevernika, kateri nima nobenega strahu Božjega, to ga neizrečeno žali; serce mu hoče žalosti počiti. Toda terden v veri se tolaži; pogleduje proti zvezdam, ki se bolj na nebu pri-

kazujejo, in pravi: „Zmiraj še, o Bog, si ti, naš ljubeznjivi Oče! Kar ti storiš, je vse prav in nam dobro, še tako hudo naj se tudi dozdeva. Brez tvoje vesti in zoper tvojo voljo bi mi tudi ljube Teopiste ne bili mogli vzeti. Pa če je ravno v oblasti tolovajevi, čuješ ti nad njo, ter jo boš varoval in ohranil. In vem, še le bolj se bo v tej skušnji njena krepkost zasvetila, ravno ko ta le temna noč v svetlobi prečistih zvezd. In kakor koli je zdaj daleč od mene in svojih ljubih otrok, in terpi kakor koli dolgo ta ločitev; nekdam upam, se bomo spet združili, če ne že tukaj na zemlji, pa tam nad zvezdami.“

Počasi se je storila terda noč. In vstane hud vihar, in močno ploskajo valovi po morji. Po pečevji kriče ponočne ptice. Od daleč sliši Evstahij leva rjuti, in blizo njega se vali neznana kača proti morju. Pa Evstahiju ne upade serce. „Kdor v te, o Bog, zaupa,“ je djal, „se ne boji levovega žrela, in je tudi med kačami in gadi serčen! Kakor otročiča zraven mene mirno spita, in ne čutita celó nobene nevarnosti, tako imam jaz, ki poznam vso nevarnost, v te, Gospod, vse zaupanje!“ In res, kakor je bila koli strašna ta noč, jo je Evstahij z Božjo pomočjo vendar srečno prebil.

Ko se je dan zaznal, začne solnce pregrevati, in zbudi dečka iz spanja. Berž pogledata po svojem očetu, se ozreta, in vprašata po materi. In vnovič, ko ni matere, se zjokata. Oče

jih hoče tolažiti; pa komaj jih pogleda, ljubeznjiva dečka brez matere, se mu serce podere. „Oh, ljuba otročiča“, pravi sam pri sebi, „pač sta veliko zgubila! Kako le vama bom jaz namestil dobro mater!“ Kmalu utihneta dečka, in bi rada kosila. Oče je gledal, kje bi kaj dobil, da bi jima dal; pa nikjer ne rodnega drevesa, nikjer germiča z jagodami. Šel je na vrh skale, da bi boljše okoli sebe videl, pa vse po dolgem in širokem je golo in pusto, nikoli nikjer ne povišstva, ne obdelanega polja. Zeló deleč se mu zdi, da vidi nekaj dreves in germovja v versti, ravno kakor da bi ob kraji velike reke rastle, in reče dečkama: „Tje pojdimo, tam blizo se razširja rodovitna planjava! Tam zadej mende je Egiptovska dežela; tam morebiti bomo tudi va-njo mater spet našli!“ Vzdignili so se, in gredó tod tje. Ker dečka težko stane po pesku hoditi, prime za vsako roko enega, in jih pelje. Ob eni strani imajo sterma skalovje, ob eni pa morje. Solnce prihaja zmiraj više, in bolj in bolj jih pripeka. Uboga dečka sta žejna, čuda, da ne skopernita. „Oče!“ pravi Agapit, „peljite naji vsaj k morju, da bova pila; saj je tam dovolj vode.“ „Ta voda, ljuba otročiča!“ reče oče, „ni za pijačo; bolj ko bi jo pila, bolj bi vaji žejalo, in pa še zbolela bi po njej.“ „Oh,“ zdihne Teopist, „to je pa vendar hudo! Toliko vode imamo pred očmi, in bova še žeje umerla!“ Dečka že ne moreta več hoditi. Oče vzame kmalu tega, kmalu unega v naročje; na zadnje

mora obá nesti. In tudi sam se je že komaj po konci deržal.“

Opoldne še le, ko je bila vročina nar huj, pridejo do nekaj košatih dreves, in blizo slišijo vodo šumeti. Dečka padeta koj pod prvo drevo v senco; oče prisede k njima, in reče: „O, kako je tukaj hladno in prijetno! Kako dobro dè očém to zelenje! Kolikošna dobrota Božja je senca, ki je nekateri nič ne čislajo! Morebiti da za senco Boga še nikoli nista zahvalila v svojem življenji! O ljuba otročiča, vsaj zdaj ga zahvalita!“ Ko sta se dečka malo spočila in ohladila, začneta spet tožiti, da sta žejna in lačna. Tudi očetu se je žeje že shoraj jezik nebésa prilipnil. Vstal je, rekel dečkoma tam sedeti, in gre k reki po vode.

Ko je k reki prišel, zleti velik povodenj ptič zmed terstja pred njim nakviško. Evstahij pogleda med terstje, in najde gnjezdo polno jajc; ko račja jajca so debele in še popolnoma čiste in dobre za jed. Vzame ruto iz žepa, in jih lepo vanjo zleži in poveže; potlej vzame železno čelado z glave, (po vojaški namreč se je nosil), zajme vode vanjo, in jo sam pije; in je še zajme, in se verne k dečkama. Dene ruto z jajci pred njima na zeleno tratico, in zraven nje vodo v čeladi, ter veselo reče: „Vidita, ljuba otročiča, kakó nam je dobrotljivi Bog tudi v tej puščavi obéd pripravil! Brez teh jajc in brez te vode bi bili mogli lakote in žeje umreti. O, povzdignimo, preden zavžijemo njegove darí,

k njemu serce in oči!“ Oba sta vstala, povzdigneta mlade ročice, in molita tako pobožno, da naj srečnejši, ko se k bogati mizi usede, velikokrat ne takó. Na to še le njima dá oče piti vode iz čelade, in serkati najdene jajca, in kar jih njima ostane, jih sam pojé. Dečkama so se jajca, dasiravno so bile siróve, in voda tako privileg, da še nobena jed in pijača njune dni ne takó. Tudi pojedí sta molila, in za-njo Bogá zahvalila takó priserčno, da še nikoli za noben dar ne tako.

„Zdaj pa,“ jima reče Evstahij, „se vlezita tu le na travo, in se malo naspita. Jaz pa grem gledat, kje bi se moglo čez reko priti. Čez njo moramo iti, ako hočemo v Egipt priti, in ne poginiti v ti puščavi.“ Odkrehne od drevesa debelo vejo, si naredi palico, s katero se bo branil, če bo treba, in gre na ogled. Reka je zeló dereča, na sredi globoka, in na dnu polna gladkih in spolznih kamničkov, po katerih si človek ne bil svest terdne stopinje. Više gori za reko iti, kjer bi se morebiti lože čez njo prišlo, pa gošča in skalovje ne pripustilo. Se verne k svojima sinoma, jih zbudi, in pravi: „Pojdita, ljuba moja! vaji bom z Božjo pomočjo skusil čez reko prenesti.“ Jih pelje k reki in reče: „Ker vaju ne morem obeh kmali prinesti, bom pa vsacega posebej. Ti, Agapit! se usedi ti le na bregu pod to verbo v senco; ti pa, Teopist, mi pojdi v naročje.“ Ga poprime z levico v naročje; z desnico derži močno palico, nekaj da se na-njo opira, nekaj

pa da ž njo vodó pred seboj poskuša, kako je globoka. Serčno jo brede skozi reko; na sredi mu je voda do pers, in pri vsaki stopinji ga hoče spodnesti in vzeti. Po velikem trudu pride z dečkom vendar srečno na uni kraj reke; zahvali Boga, se otrè pot s čela, se malo počije, in potlej reče: „Teopist! sedi tukaj na tla, zdaj grem še po tvojega brata.“ Spustil se je spet v reko; pa komaj pribrede na sredo, sliši Agapita, ki gre ravno po-nj, zakričati: „Oh, oče, pomagajte! Divja zver me hoče snesti, pomagajte!“ Evstahij pogleda, in vidi velicega leva že prav blizo otroka. Oče upije na vse gerlo nad zverjó, in ji preti; pa kakor bi mignil, zgrabi lev otroka, in pobegne ž njim. Kako se je mogel pri tej priči ljubeznjivi oče prestrašiti! Vpije, in se žene na vso moč, da bi pred na breg prišel; pa ko pride, že ni več videti leva, ne slišati ubogega otroka. Z gostim germovjem, robidjem in ternjem je ondi gozd prepreden, kamor se je lev z otrokom obernal, in Evstahij ne more za njim. Opraskan od ternja in zasopen obstoji, glasno mu serce tolče, kolena se mu gibljejo, po vseh udih se trese; le samo palica ga še po konci derži. In zdihuje: „Oh, zastonj je ves moj trud! Leva več ne morem doiti, več ne otroka živega iz žrela iztergati! Oh, morebiti da je mojega ljubega Agapita že požerl, in ga ni družega ko še kakošna kočica! O ljubeznjivi otrok, tedaj si mi tudi ti odvzet! Ah, takó zgodaj in takó strašno, v zo-

béh ljute zveri, si mogel svoje mlado življenje končati, o ljubček moje duše!“ Žalosten opre svoje oči v nebó, in gleda, in ni besede iz njega. Potlej reče: „Je že tvoja volja, Oče nebeški! da se je tako zgod lo. Že veš, zakaj si to pripustil! Neizvedni sicer, pa gotovo modri in dobrotljivi so tvoji sklepi! Morebiti, da bi bilo dobrega dečka še kaj strašnejega zadelo! oh, morebiti bi bil še v huji žrelo pregrehe in hudobijo zašel! Moj Bog! kakor ti je bil Abraham pripravljen svojega Izaka darovati, tako ti tudi jaz podarim svojega ljubega Agapita.“

Teopist na uni strani je videl, kako je lev njegovega brateca zgrabil in nesel, in je začel britko plakati in upiti. In ko je tudi očeta, kateri se je bil od reke odalil, iz oči zgubil, upije še glasneje: „Oče, oče moj! kje ste? Oh, pridite, nikar me ne zapustite!“ Oče, oče moj! kje ste? Oh, pridite, nikar me ne zapustite!“ Oče se žalosten verne k reki, in se dečku od daleč oglasi rekoč: „Bodi tiho, ljubi Teopist, in pri miru! Glej, saj sem tukaj, in grem že k tebi!“ Pa, ah, strašna reč! Komaj je oče do reke prišel, vidi unkraj reke volka, ki ga je vpitje priklicalo, po Teopista hiteti. Ubogi deček poskoči od tal, in beži, kolikor more po bregu pred volkom. Oče vpije na vso moč, in maha in pretí s palico. Ali grozoviti volk je kar planil za dečkom, in ga zgrabil in vlekel v gozd. Kakó je pri tej priči dobrega očeta v serce zbolelo, ni izreči. V kervavih bojih v vojski, ki je bilo

tisuč mečev in sulic va-nj namerjenih, je stal neprestrašen, in se ni ginel; zdaj pa mu uterpanejo skoraj vsi udje. Še je sicer spustil v reko, da bi revčetu pomagal; pa preden jo prebrede, je bil volk že daleč v gošči, in dečka ni bilo nič več videti.

Ves zbeگان se oče na bregu usede. Toliko neprevidenih nadlog ga je vsega pobilo in iz uma spravilo. „Oh,“ je djal, ko se je spet zavedel, „tedaj mi je tudi zadnje upanje ugasnilo, zadnja podpora se poderla, vse veselje, kterega sem svoje stare dni pričakoval, zginilo! V malo dnéh sem zgubil svojo ljubo očetnjavo, svoje prijatelje, svojo ženo in svojga sina. Oklesteno drevo sem, katero nima ne vej, ne mladik. Oh, moja žalost je pač še večí, ko je bila očaka Jakoba, ko je svojo ljubo Rahelo pokopal, in mu je bilo povedano, da je Jožefa, naj ljubšega njegovih sinov, divja zver raztergala. Saj je on vendar še več sinov imel, ostal mu je še ljubeznjivi Benjamin; meni pa je tudi ljubeznjivi Benjamin vzet. Jaz ga zdaj nimam več, kateri bi me tolažil! Po vsi pravici zdaj z Jakobam lahko rečem: Oh, mene družega ne čaka, ko od žalosti in britkosti iti za sinoma v grob!“

Na to je malo potihnil, in čez nekaj časa reče: „Ah, ko bi ne spoznal tebe, moj Božji Odrešenik, in bi v tebi ne imel tolikanj lepega zgleda poterpežljivosti v naj strašnejših težavah, bi jo po Rimski naredil s svojim življenjem; bi si meč nastavil, in še va-nj zaletel — pa saj ga

tudi več nimam — ali bi pa v to-le vodo skočil! Pa Kristus nas drugače uči. Moramo piti kozarec terpljenja, ki nam ga nebeški Oče poda. Moramo reči s Kristusom: Oče, tvoja volja naj se zgodi, ne moja! To je že tako sklenjeno. Tukaj terpljenju ne moremo ubežati; tam pa, če z voljo in stanovitno terpimo, nas čaka po zmagi venec veselja, ki ne bo nikoli zvenil.“

Tako se je Evstahij nekoliko umiril; pa ko pomišlja, kaj se je zadnja dva strašna dneva zgodilo, ga je vnovič v serce jelo peči. Zakaj ne le z vnanjim terplenjem, bolj še z notranjimi težavami ga je Bog hotel skusiti in očistiti. „Kaj,“ pravi spet, in se zgane, kakor da bi ga bila strela zadela, „kaj nisem vsega tega sam kriv? Kaj sem vendar mislil, da sem Teopisto, svojo ljubo ženo, zaupal neznanemu človeku, unemu hudobnemu zamorcu, ki mu je več nisem mogel iz rok iztergati! Ali mu je nisem tako rekoč, sam zdal? Oh, strašna, strašna reč! In kako nespametno, kako neusmiljeno je bilo od mene, da sem svoja otročiča v tej puščavi, tam Agapita, tukaj Teopista, sama pustil sedeti! Oh, da me ni strašna rjutiv in tuljenje divjih zverin nocojšnjo noč zmodrilo! Ali nisem po tem takem ubozih otročičev sam podvergel divjim zverinam? Ali nisem neusmiljen oče, ali nisem morivec, morivec svojih otrok? Oh, kako kervavo se utaplja solnce v morje, in mi menda očita: Ti sam si kriv prelite kervi svojih otrok!“

„Ne, ne!“ reče zdaj pokojniši, „iz neusmiljenja tega nisem storil. Se bom britko kesal vse svoje dni, da sem svoji ženi v sužnost, svojima otročičema v smert pripomogel; pa iz neusmiljenja do njih, vedoma in radovoljno se to ni zgodilo, ampak le zato, ker sem premalo pomislil. In vendar kako hudo me to peče! O, kako hudo mora še le človeku pri sercu biti, ki vedoma in radovoljno hudo stori, ki premišljeno bližnjega v nesrečo pripravi! Oh, koga je vendar človek, ko se pri nar boljši volji ne more hudega obvarovati! Kako mu je treba Boga vsak dan prositi, da bi ga razsvetlil in vodil!“

„Pa,“ je kmalu spet rekel, „ali ne krivično brez premislika delati! — Ali bode si kakor koli; ti, o Bog usmiljenja, si moje edino prebivališče! Prizanesi mi milostivo, kar sem v tem zadolžil. Popravi spet, kar sem pokazil; oberni to v dobro. Saj si vsegamogočen in neskončno dobrotljiv, in saj si po svojim aposteljni rekel: Kteri Boga ljubijo, se jim vse v dobro izide; toraj tudi njih zmote in njih grehi, če se jih resnično kesajo in pokoré. Oh, ko bi te tolažbe ne imel, bi mogel obupati!“

Utolažil se je, pa le za malo časa. Zmiraj gaz novega vest to ži in peče. Sčasoma se začne te zmotnjave iz spomina izbijati in sklene ne več premišljevati in si k sercu gnati, kar se je zgodilo, ker je to prazno, in mu nič ne pomaga, ampak le k Bogu moliti, in njega polajšanje in tolažbe prositi. „Oče,“ je djal, „ki

si svojemu ljubemu Sinu v smertnih težavah angela z nebes poslal, in ga v terpljenji potolažil in pokrepčal, glej, tudi moja duša je žalostna do smerti! Oh, ne pusti me brez tolažbe in pomoči!“ Angelja z nebes sicer ni bilo k njemu; pa Bog mu pošlje drug polajšlje, kateri je že marsikomu naj večji britkosti ali pregnal ali pa zmanjšal. Bog mu pošlje sladko spanje, in prečudne sanje razveselé njegovo dušo. Sanjalo se mu je, da hodi po temnem gozdu; pa kakor bi trenil, posije solnce po vsem gozdu, ter ga razsvetli, in ljubi Agapit sedi ves zdrav in pokojen na tratici, in se mu ljubeznjivo nasmehljava, in lev beži ves plašen spred njega; daleč prek njega pa stoji Teopist, njegov bratec, in gleda hvaležno proti nebesom, ter kaže s perstom volka, ki leži mertev zraven njega na tleh. V tem se je Evstahij zbudil; pa je kmali spet zaspal, in vnovič vidi svoja sinova ko lepa čversta mladenča, oblečena ko Rimski vojšaki, in na njunih svitlih čeladah zelene lorbarjeve vejice zataknjene. Spet se je prebudil, in še enkrat zaspal, in glej, zdaj vidi še svojo ženo, ktera njegova sinova preden pelje, in Evstahij je neizrečeno vesel.

Šesto poglavje.

Dobri kmetje.

Ko je jutranja zarja napočila, in je oblake in morje, skalovje in drevje obsijala, se Evstahij zbudí. Precej pogreši svoja sinova in njuno ljubo mater. Vidil jih je v sanjah; zdaj jih nikjer ne vidi, in je žalosten. Pa proti nebesom je povzdignil oči, roke in serce, in nebeškemu Očetu v skerb zročil vse, kar ga teži. Častitljivo je solnce vzhajalo, in lepo prijazno razsvitljevalo nebo in zemljo. Toraj reče Evstahij: „Sinoči se je solnce nekako kervavo in mračno za morje nagnilo, in danes vstaja tako svetlo in častitljivo! Tudi naših dragih prijateljev zmanjka, ko solnca, ki se je skrilo za morje, za černe oblake; več jih ne vidimo na tem svetu, kedar jih temna noč zakrije: pa prišlo bo kedaj jutro, ko jih bomo ko vzhajajoče solnce v svetlobi in časti zopet vidili.“

Evstahij si je zdaj vse prizadjal, da bi prišel v primorsko mesto, kamor se je imel zamorec z barko vstanoviti, in kjer je upal najti svojo ženo, in s pomočjo više gosposke jo oteti iz rok gerdega tolovaja. Vzdignil se je, in je šel

žalosten po pesku. Ni videl družega ko morje in visoko skalovje, in grozno težko ga pot stane. Skoraj je zgorel, tako ga je solnce peklo. Z nekoliko ribicami, ki jih je pri kraji morja vjel, si je tolažil lakoto, žejo pa z obilno roso, ki je po širokopernatem zelju stala. Tako je storil dan hodá. Zdaj pa je skalovje, kateró je doslej vstric sebe imel, daleč v morje segalo, in ni mogel več dalje. Pri strani le se mu odpre tokava v gorje. Po nji se je spustil; in na, še v večo pušavo je prišel! Nikjer ne najde sledú človekovega; stopinje divjih zveri le so se v pesku poznale. Ko se je noč storila, se splazi na sterno skalo v jamo, in se stisne v kot, da bi čez noč kaka zver ne prišla do njega, in ga ne raztergala. Ko se je bil pa dan zaznal, je šel spet dalje. Pušava je prihajala vedno strašnejši. Spet je bilo solnce že nizko, in še ni iz tokave. Malo pustih jagod in malo vode iz solzečega studenca je njegova edina jed in pijača. Že je menil, da ga bo konec v tej strašni pušavi; kar pride k ozki, nekoliko obhogeni stezi. Ko je šel nekaj časa po nji, glej, se mu zmed goljave dolina odpre, in kmali zagleda visoke drevesa z začernelem perjem, potlej zelene travnike z rumenimi in rudečimi rastlinami, potlej široke njive s strnjo, na zadnje čedno vas, ki se je komaj zmed drevja vidila. Zahajočega solnca žari obsijajo dolino, in prav lepo jo je videti.

Evstahij hvali Boga, da mu je dal spet

viditi pohištvo in polje, in gre vesel navdol, in pride v vas. Pred eno prvih hiš, ki je šel memo njih, sedi star mož. Dva ljubeznjiva otročiča, na videz njegova vnuka, igrata pri njegovih nogah. Evstahij stopi k njemu, in reče: „Ljubi oče! ali bi mogel kje v tej vasi popotnik prenočiti?“ Starček odgovori: „Ostanite, če vam je ljubo, koj pri meni; me bote prav razvesehli. Malo je kar premorem, pa iz serca bom postregel.“

Evstahiju je ponudba dopadla, in gre ž njim v hišo. Mož mu prinese kruha, sadja in vina, ter reče: „Ponudite se s tem-le, da pride moja hči s polja in večerjo napravi. Jejte in pite, Gospod vam pomozil!“ Po teh besedah je Evstahij spoznal, da je ta mož kristjan, in se od veselja ne ve kam djati. „Bog ga bode zahvaljen,“ je rekel, „kteri me je sem pripeljal; tudi jaz veurjem v Gospoda Kristusa, našega Odrešenika!“ Starček se je ravno tako obveselil, da je kristjana pod streho dobil. Ko sta oba med divjimi in usmiljenimi neverniki mogla živeti, je zdaj tudi obema, kakor ljubeznjivima bratoma, ktera se v ptuji deželi in med sovražnim ljudem neprevidoma snideta in spoznata. Oba, Evstahij in starček, ki mu je bilo Klemen ime, sta se po bratovsko objela. Da imata eno vero, eno upanje, eno nebeško ljubezen, da sta si po duhu v rodu, to jima je več, ko vsa rodovina po kervi. Bila sta si tako dobra, ravno kakor bi bila že deset let skupaj živela.

Na to je hči s svojim možem s polja domu prišla. „Vidita,“ jima reče prijazno starček, „v tem dobrem možu nam je Gospod enega svojih učencev in prijateljev poslal!“ Oba sta ga zeló vesela, in ga ljubeznjivo pozdravita. Evstahij jim zdaj pripoveduje, kako je mogel zavoljo keršanske vere iz svoje domovine pobegniti, in kako so mu hudobni ljudje in ljute zveri vzele ženo in sinova. Vsi ga zvesto poslušajo in milujejo; mlado gospodinjso so solze posilile; pobožni starček pa je na zadnje rekel: „Le zaupajte! Meni se vse tako zdi, da tiste sanje, s katerimi vas je Bog prvo noč po zgubi vaših sinov potolažil, niso brez pomena. Saj vendar niste vidili, da bi bile ljuba dečka zveri raztergale; more biti da še živita!“ „Kako bi bilo to mogoče?“ Starček pa reče: „Bogu ni nič nemogoče; Božji vsegamogočnosti ne smemo meje staviti. In ko bi tiste sanje tudi le prihodnji svet zadele, in bi bila vaša sina za ta svet res že mrtva; sta zdaj ljubeznjiva angeljca pred sedežem Božjim, in tam ji bote gotovo spet vidili. Vašo ženo pa bo že Bog varoval. Jaz celó upam, da jo bote v Egiptu spet našli, in iz oblasti hudobnega nevernika oteli. Ko bi jaz že ne bil tako star, bi vas tje spremil. Pa moj zet ti le, Klit, pojde rad z vami; on je že enkrat tam bil, in vse pota so mu znane.“ Te besede so žalostnega Evstahija zeló oveselile. Večerjal je z dobrimi dušami, in gre hvaležen in zaupljiv k pokoju.

Drugo jutro se s Klitom, mladim kmetom, preden se je še dan storil, napravi na pot. Kolikor moreta, hodita urno, in le opoldne, ko je naj huji vročina, se nekoliko oddahneta. Ko sta prišla zmed hribov na ravnoto, najme Evstahij za denarje, ki jih je imel še pri sebi, velbljuda ali kamelo, in na-nj sedeta, da se jima pot še bolj speši. Tedaj prideta v primorsko mesto, in bark celo versto je ondi v kraji stalo. Evstahij gre, in začne po barkah gledati. Dobro še se vé Evstahij spomniti, kakošna je bila tista, na kateri sta se on in njegova žena vozila, in berž jo ima v očeh; prav brega se je tišala. Stopi blizo nje, in jo pregleduje.

Delavec, ki je v nji na skrinji sedel, ga vpraša: „Zakaj ogledujete barko od vseh strani tako skerbno; bi jo mar radi kupili?“ Evstahij meni, da je delavec iz šale tako rekel, in ga z milim, pa bistrim očesom pogleda. Mož pa reče: „Ne, ne! je resnica! Barka je na prodaj! Gospodar, kterega je bila, bogat zamorec je mrtev.“ Evstahij poprašuje bolj na tanjko. Delavec pa pravi: „Verjemite mi, da ni nič drugega. Še ni dolgo, kar je barka v kraji; ali njen gospodar ni bil tako srečen, da bi bil živ na subo prišel. Sem videl, ko so ga mertvega z barke prinesli. Nagle smerti, pravijo, da je umerl.“ „To je pač čudno!“ reče Evstahij; „ali pa veste, kje je gospa, ki se je na barki pripeljala?“ „Gospa?“ reče delavec; „saj ni bilo

nobene gospe na barki!“ „Pač,“ reče Evstahij bolj rezno, „je mogla biti. O, povejte mi, ljubi moj, kje bi jo dobil! Veliko ljubezen bote skazali njenemu žalostnemu možu.“ Delavec je pa le terdil, da ni nobene gospe videl, ktera bi bila z barko prišla.

Dva kupca, ki sta ravno memo šla, postojita, in slišita to. „Je, je res tako, kakor mož pravi!“ reče mu eden. „Jaz sem imel tudi blago na tej barki, in sem je vsak dan hodil čakati. Sem vidil s svojimi očmi, ko je v kraj prišla, in nisem od nje šel, da je bila vsa izložena. Ali žene, vam povem, ni bilo nebene viditi na barki. Ni bilo družega na nji, ko mornarji in lastnikovo truplo.“ Evstahij pové nekoliko, kaj da se mu je prigodilo, in prosi kupca, kterima se je prav užalilo, da naj mu pomagata mornarjev kteremu na sled priti, da bi ga izprašal, kam je koli njegova žena prišla. Kupca pravita: „Bo težko še kterega dobiti! Po lastnikovi smerti so pred ko ne na drugih barkah službo vzeli, in morebiti so že vsi spet od tod odrinili; kupčija namreč teče zdaj dobro, in blago gre spod rok. Vendar greva koj sama, in bova popraševala. Kmali sta spet prišla, in rečeta: „Šva našla dva mornarja, pa nočeta nič vediti, da bi bila kaka ženska na barki.“

Na Evstahijevo prošnjo sta mornarja pred sodno gosposko poklicana. Zelo se ustrašita, ko stopita v sodnišnico, in zagledata moža, kterega sta pred nekterimi dnemi z barke na sa-

motno pustino pomagala pehniti. Tudi Evstahij je oba koj spoznal, in ju terdo prime. Zdaj se udasta, da se je Evstahij res z ženo in sinoma na barki vozil. „Ko pa Evstahij,“ pravita, „ni imel s čim voznine plačati, je lastnik barke njega in njegova sinova ukazal na suho vreči; ženo pa si je sužno prideržal, in se ji je prav prijaznega delal. Ker pa žena ni marala za-nj, in ni storila po njegovih željah, jo je v svoji togoti z mečem prebodel, in njeno mrtvo truplo v morje vergel. Po tem pa je bil ves nepokojen; ko iz plavža je vročina iz njegovega obraza puhtela, in ni bilo dolgo, se je sesedel, in je umerl. Tako življenje in taka smert, smo djali, je gospodarju zeló v nečast, in smo sklenili od vsega terdo molčati. Pa poklicana pred sodbo morava, kakor koli naju to težko stane, vse po pravici povedati.“ To sta s prisego poterdila, in potlej sta izpušena.

Kako je bilo pa žalostnemu Evstahiju pri sereu, se ne dá nikakor izreči. Ves pobit je šel iz sodnišnice, in hodi pri morji na bregu semtertje, in molči. V njegove oči še ni bilo solz. Potlej obstoji, in potok solz se mu udere po licih, in se vzre proti nebu, in reče: „Ti, ljubi Bog si pripustil, da sem zgubil svojo ženo! Tvoji volji se ponižno podveržem, in jo molim. Ti, ljubi Oče, si jo k sebi vzel! Oh, bolje je vendar, da je kervavo smert storila, kakor da bi bila v greh in sramotenje privolila! — O ljuba moja Teopista,“ je rekel dalje, „več te-

daj na tem svetu ne bom videl tvojih ljubeznjivih oči! Blagor tvojemu zveličanemu duhu! Pa prosí zame Boga, da te bom z najnimi otročiči pri sedežu Božjem spet videl.“

Ko je Evstahij okoli gosposke hodil, je bil Klit, njegov tovariš, velbljuda v hlev djal, in ga je opravljal. Pa je kmali zaslišal žalostno novico: „Ženo, ki se je na barki vozila, so umorili, in v morje vergli.“ Groza je dobrega kmeta spreletela. Žalosten in s solznimi očmi gre po Ęvstahija, ki je ves objokan po morji gledal. „Oh, moj Bog!“ mu reče Klit, „se ne čudim, da morja brez solz ne morete gledati, ker je grob vaše ljube žene. Pa raji, Evstahij, se vzrite proti nebesom! Če tudi njeno truplo na dnu morja leži, je le vendar njena duša v nebesih. Naj lepši smert je storila, ker je raji umerla, kakor grešila. Nič tedaj ne jokajte; še le veselite se, in Boga hvalite!“ — „Imate prav, ljubi prijatelj,“ reče Evstahij, in mu roko stisne; „bodi ga Bog zahvaljen; Ona je, kakor koli je bilo strašno, vse prebila, in je srečno končala. Bog daj, da bi tudi mi svoje življenje, naj bo tudi polno rev in težav, na zadnje le srečno sklenili!

Sedmo poglavje.

Evstahij služi pri kmetu.

Estahij in mladi kmet Klit se sprehajata nekaj časa molčé ob morji, le v svojih žalostnih srcih govoreta z Bogom. Potlej reče Klit: „Noč se je storila. Ali bi ne šla na kerčmo ali gostilnico, kjer sem nama večerjo in ležišče rekel napraviti?“ In šla Sta. Pa Evstahij ne more ne jesti, ne spati; tudi Klitu se nič ne poljubi. Vsa poparjena sedeta v stanici, katero so jima dali, in se menita od žalostne prigodbe. Na zadnje reče Klit: „Tukaj v Egiptu nimate kaj več pričakovati; kam se bote zdaj obernili?“ Evstahij pravi: „To mi še ni bilo v mislih; pa kaj čem družega, kakor poiskati kacega kota na zemlji, kjer bom žaloval in umerl, če Bog še kaj družega z menoj ne sklene?“ — „Če je taka,“ reče Klit, „vas prosim, pojdite z menoj. Moja hiša in vse, kar premorem, vam bo v postrežbo. Oh, boljše bi mojega starega očeta, moje žene in mojih otrok ne mogli razveseliti, kakor če se z menoj vrnete, in pri nas ostanete!“ Evstahij je pomislil, in reče: „I, pa pojdem!

Tode nadleže vam ne bom delal, in kruha ne bom lenuh jedel. Sveti apostelj je djal: „Kdor ne dela, naj tudi ne je.“ Prijel se bom poljskega dela, in vam pomagal pri kmetiji. Roka, ktera je bila dovolj krepka za meč in sulico, vsaj ne bo tako slaba, da bi za plug ne držala.“ To Klita zeló razveseli. „Oh,“ reče poln hvale, „tako veselo bomo skupaj živeli, kakor anđeljci v nebesih!“

Drugo jutro sta sedla na velbljuda, in se vrneta. Srečno dojdeta v vas, in dobri starček, gospodinja in otroci ji sprejmejo z velikim veseljem; pa tudi žalost jih obide, ko sta povedala, kako sta slabo opravila. Slišati, da se hoče Evstahij kmetije lotiti, je dobri starček s svojo sivo glavo zmajal; Evstahij pa je le ostal pri svojem sklepu. Le ene reči je prosil. Za Klitovo hišo je bila višava, in lepo drevje je na njej rastlo. „Tam,“ reče Evstahij, in pokaže na višavo, „tam med unimi drevesi bi rad hišico sam zase, kjer bi o praznih urah lepo tiho v molitvi in preišljevanji prebil.“ Dobri ljudje mu obljubijo te želje epolniti. Koj drugi dan se podstopijo dela. Evstahij očerta hišico po njeni širjavi in dolgosti, ter pridno pomaga. In kmali je bila dodelana. Streha je bila s slamo pokrita, in slonela je na malo obtesanih panjeh. Stene so bile s protjem gosto opletene, in z makom opažene. Hišica, kaj pa da, je bila na videz prav slaba; vendar je ne le dežja dobro branila, ampak tudi mraza in vetra obvarovala,

snega namreč v tisti deželi nikoli ne vidijo. Znotraj je imela le dva predéla. V prvem, ki se je precej skozi duri va-nj prišlo, je stanoval, v drugem pa spal.

V tej revni mahnati koči s slamnató streho je zdaj Evstahij prebival, on, ki je imel nek-daj lep grad. Terdo se je kmetije prijel; kmali se je navadil, in je veliko veselja v nji našel. Mislil je, kakor tisti Rimski pevec, ki blagruje moža, kateri nima posvetnih homatij in prepirov, ampak zaovoljen in vesel za plug derži, in ni lakomen in skop. Bil je kakor sloveči vojvoda Cincinjat, kateri, ko so Rimljani do njega poslali, in mu vojvodstvo ponudili, je ravno na njivi oral, in je od pluga šel na vojno, in se je po dobljeni zmagi spet vrnil k plugu, in se na očetovem domu pri slabotni noši in kmečki hrani celo nič ne zmenil za bogastvo in lisk sveta.

Ko je bilo na polji podelano, je imel Evstahij z vertom ob svoji hišici opraviti. Ga je z brajdami in smokvami nasadil, ga je okopal, in boba, graha in dinj vanj nasadil, in mnoge zelenjave nasijal. Opoldne je veči del pri kmetih južinal, velikokrat kar zunaj na polji; na trato v kakošno senco je sedel zraven njih, ter vesel z ojimi iz ene sklede zajemal, in si ni želel boljših jedi. Večerjal je pa le bolj sam pri levi ali v kakem drugem kotičku svoje bajtice, in med tem zmiraj kaj bral, n. pr. iz svetega evangelja, ali z djanja listov aposteljnov, ali iz psalmov.

Po večerji je še rad na leseno klop sedel, ktero je bil pod košatim drevesom naredil. Velikokrat so kmetje, pobožni in dobri ljudje, k njemu prisedli, in ko je bila večerna zarja utonila, in so že zvezde na nebu migljale, se je pogovarjal z njimi od vere v Boga in Jezusa Kristusa in od dobrot, ktere nas, kedar se svet okrog nas v večno noč pogrezne, tam gori nad zvezdami čakajo. S priserčnim veseljem je pravil od nebeške prikazni, ki jo je tam v gozdu imel; večkrat je rekel, da le keršanska vera dušo umiri in upokoji, in se le v nji more upati večno življenje. Tudi jim je še marsikaj povedal, kar je že svoje dni skusil, in je bilo podučljivo zanje. Iz njegovih povest so lahko sklenili, da je bil nekdanj bogat mož, in da je imel pri vojski imenitno službo; pa da je on po vsem svetu sloveči vojvoda Placid, tega jim iz ponižnosti ni povedal. Poznali so ga le po keršanskem imenu Evstahij.

Drugi ljudje v vasi so bili še skoraj vsi neverniki. Pa Evstahij jim je vsim brez razločka pri vsaki priložnosti rad dobro storil. Ker je bil modrejši, v dobrem terden in serčen, jim je lahko z besedo in djanjem pomagal. Med drugim so njih polja ne le jeleni, ampak tudi strašni divji prešiči zdelovali, ljute zveri so iz bližnjih gozdov nad čede hodile, in zdaj je lev kako govedo raztergal, zdaj volk kako ovco odnesel. Takrat namreč še niso znali z ognjem streljati, in mirni kmetje zlasti so se težko div-

jini ubranili. Jaki Evstahij brani zverim na njih polja in v njih čede, in prebiva marsikako černo noč pod milim nebom. Sam dober samostrelec, uči tudi može, kako da naj orožje napravijo, in zverino streljajo in pobijajo; in veliko zverine, levov in volkov, je padlo, človeku pa se ni nobenemu nič hudega zgodilo.

Ljudje so imeli veliko zaupanje do dobrega Evstahija, in so ga zeló častili. S svojo ponižnostjo in priljudnostjo se je vseh serca pridobil. Ko je zvečer pri svoji hišici pod drevjem sedel, se jih je zmiraj več okrog njega zbiralo, mož, žen in otrok, in so ga zvesto poslušali, vsako besedo so mu iz ust prestregli. Naj raji je tistikrat govoril od sreče pravega kristjana. Spolnile so se pri njem, kakor pri vsih, kateri Jezusa Kristusa prav spoznajo, besede: „Verujem, zato govorim.“ Ker so njegove besede iz serca prišle, so se tudi serc prijele. Skozi jih je več v Kristusa verovalo. Keršanski mašnik, ki je od nevernikov pregnau v to dolino prišel, jih je kerstil, in jim kruha življenja podelil. Evstahijeva hišica je bila namesti cerkve. Ko je pa mašnik čez nekaj let vdругič prišel, so mogli sveto Gospodovo večerjo zunaj Evstahijeve koče obhajati. Evstahij namreč je doživel veselje, da so vsi, kar jih je bilo v tej vasi, keršansko vero sprejeli, da so bili vsi enega serca in enega duha, in pa lepa podoba keršanske občine v djanji.

Osmo poglavje.

Vojaka prideta po Evstahija.

Petnajst let že je Evstahij v sredi med dobrimi kmeti ves zadovoljen preživel. Kaj se je ta čas po sveti godilo, je malo vedel, ali pa nič. En večer, ko je hribov senca že daleč v dolino segala, in je trudna vola z zvernjenim plugom proti domu gnal, je zagledal dva ptujca, ki se proti vasi držeta. Po njunih svetlih čeladah, ki ste ko solnce blisketale, je že od daleč poznal, da sta vojaka. Evstahij, nekdanj junak in vojvoda v vojski, se ju obveseli, in postoji. Vojaka prideta do njega, in Evstahij spozna z velikim zavzetjem, da sta njegova nekdanja služabnika, Akacij in Antijoh. Ona pa njega nista spoznala; v obraz namreč je bil zelo ogorel, in njegova odergnena kmečka obleka ga je še bolj neznanega delala. In pa kako bi bila mogla poštena vojaka tudi le misliti, da je ravno oblečeni mož, ki pred njima stoji, njun nekdanji gospod in vojvoda!

Evstahij jima podá poln veselja roko, ter reče prijazno: „Bog vaji sprejmi, prijatla! Kaj

vaji je koli v to dolino prineslo, kjer že veliko let nobena Rimska sulica ni blisketala?“ Akacij pravi: „Pozdravljeni tudi vi, dobri mož! Vojvoda Placida iševa po cesarjevem povelji po križem svetu, pa ga ne moreva dobiti. Kakor kaže, se bova menda z majhno častjo mogla verniti, ko ga ni moč nikjer najti.“ Evstahij vidi, da ga ne poznata, in toraj jima tudi on noče precej povedati, da ji pozna. Hotel je popred zvedeti, ali sta še njegova poprejšnja zvesta prijatla, in zakaj ga cesar, ki je njegovo milost zgubil, zdaj iskati veleva. Reče jima le: „No, no, morebiti da ga pa pred najdeta, kakor menita! Kolikokrat se kaj neprevidoma zgodi! Pa solnce se že skriva, in vidva sta trudna. Pojdita z menoj, in ostanita nocoj pri meni; vama bom z veseljem postregel.“

Vojaka si tega nista dala dvakrat reči; kaj celó posebnega jima je to, da ju Evstahij k sebi vabi. Šla sta ž njim v vas. „Pojdita zdaj tje le v hišo,“ jima reče, ter pokaže z bičem na svojo bajtico; „jaz bom koj za vama prišel, da le trudna vola opravim.“ „Kaj v to le kočó?“ reče Akacij pomišljevaje; „niste le gospodar te domačije?“ „Gospodar ne,“ reče Evstahij, ampak prav za prav le njegov hlapec. Pa le vjemitá, da bota dovoljna postrežbe.“ „No, no, se bo vidilo!“ reče Akacij glavo zmajevaje, ter gre gori v hišico, in za njim gre Antijoh.

Evstahij pa je med tem vola vgnal, in jima poklade; potlej teče k gospodarju in go-

spodinji in pravi: „Dva jaka vojaka, ki sta tod šla, sem dobil, in ji prosil, da bota pri meni prenočila. Spodobi se vendar, da njima kaj bolji večerje pripravim, in kak kozarec vina pred nji postavim. Prosim, pomozite mi nekoliko; dvakrat bolj pridno vam bom delal, da bom pridelal, kar snesta.“ „Kaj pridelali!“ reče kmet; „to ste že zdavnej stoterno pridelali. In pa saj je naša dolžnost, popotnike pod streho jemati.“ Kmetica pa reče: „Ravno prav, da imam še četert jelena, ki ste ga uni dan ustrelili; koj bo napravljena pečenka! Vina pa vam dam, kolikor ga potrebujete, in pa naj boljšega, ki ga imam.“ Oberne se in prinese kruha in verč vina.

Ko je Evstahij s perstenim verčem in s kruhom v hišico stopil, sta bila ptujca meč in čelado že odložila, vsak svojo sulico v kotiček postavila, in se za mizo vsedla. Evstahij jima vina v kupico natoči, in reče prijazno: „Poživita se nekoliko s kruhom in vinom, da bo večerja napravljena!“ Akacij prime za kupico, pije, in reče: „Tako dobrega vina bi ne bil iskal v ti bajti, in po pravici reči, tudi tako dobrega moža ne!“ Obema se vino prileže, in sta prav dobre volje. Od Placida, svojega nekdanjega vojvoda, začneta govoriti. Akacij pravi: „Placid je bil mož, da mu ga na zemlji ni enakega. Pri njem sva služila. Ne bom pravil, kako je vedel vojsko voditi, kako jo v red staviti in gospodovati, kako nas je že njegov po-

gled s serčnostjo navdajal, kako se je spreumel na zmago, in kako je bil zmagancem mil in dober, kako je ostro ravnal z vojaki, in vendar ljubeznjivo ko prijatelj in oče. Tega, ljubi moj, vam ne bom pravil; v kaj tacega bi se vi ne zvedeli dosti. Pa da bi ga bili vi le v njegovi hiši vidili, kako je bil ves ljubeznjiv in dobrotljiv, in vendar zmiraj v časti! Njegove oči so bile povsod. O njem se sme reči: Oko gospodarjevo njivo gnoji, kravam mleko priboljša. Lepšega polja in zalši živine ni bilo nikjer. Vendar to je še kaj malega. Za svojo družino je še le kaj lepo skerbel! Pravimo v pregovoru: Kakoršen gospodar, tak hlapec. In res, Evstahij je vedno le dobre posle imel. Verjemite ali ne verjemite, midva sva bila s tem dobrem možem pod eno streho, sva bila njegova služabnika, in sva imela vse njegovo zaupanje. Sva bila sicer le zmed naj manjših vojakov; pa je vendar z nama ravnal, kakor oče s svojimi otroci, kakor brat s svojimi brati. Oh, jok me sili, kolikokrat se domislim tistih srečnih časov! Pa zdavnej že so pretekli, in odslej je več nimam vesele ure! Najno serce ga želi še viditi. Boljega moža, ko je bil, svet ne premore!“

„To prijatelj,“ reče Evstahij posmehljaje se, „se pravi pa vendar nezmerno hvaliti. Obljubim, da ni za en las bolji od mene!“

„Za en las ne bolji od vas?“ poprime Akacij vnet za besedo. „Se ravno ne bom čudil

vaši odkritoserčnosti, ste res pošteni in dober mož tudi v mojih očeh; toda pred našim vojvodam, pred slovečim Placidom, se pa vendar le skrite! Če ne, bom mislil, da ste ga v glavo dobili.“

„Tudi njegova žena,“ seže Antijoh v besedo, „je bila prava gospa, vsa vredna takega moža. In sinka, ki sta ji imela, o kako sta bila zala in živa, kako ljubeznjiva dečka! Eden, z gostimi in črnkastimi lasci, je bil očetu podoben; eden, z rumenkastimi lasci, je bil ves materin. Rad bi jih vidil, kakošna junaka sta zdaj. Večkrat smo vojaki med seboj rekli: To bota prava vojščaka; ko bi bilo mogoče, še bi očeta prekosila.“

Viditi svoja nekdanja služabnika in njuno zvestobo in ljubezen do njega, je Evstahij že zelo ganjen; ko ga pa še opomnita preteklih srečnih dni, njegove predrage žene in njegovih preljubih sinov, je ves pretresen. Velika žalost ga obide po dobri ženi in po tolikanj ljubeznjivih otročičih. Premaguje se, da joka na glas ne izpusti; komaj že ga uderžuje. Tedaj vstane, pogleda skozi okno, in reče s pobitim glasom: „V kremlji se je noč storila. Grem po luč, in bom zvedel, ali bo skoraj večerja.“ Prav za prav je pa le šel, da se je zunaj neviden zjokal.

Ko je odšel, reče Antijoh: „Kaj se ti zdi, ljubi moj! ali ni ta mož našemu češenemu vojvodu podoben? Dalej ko sem ga ogledoval, bolj se mi je dozdevalo, da mu je podoben. Tudi

njegova beseda se mi zdi Placidova. Veš, da mi ni bilo nič drugači, kakor da bi vidil naj-nega nekdanjega ljubega gospoda? Poglej ga vendar prav pazno, ko spet v hišo pride, ali ni on tisti, ki ga iševa.“

Akacij pravi: „Kaj ti še v misel ne pride? Ali si iz uma? Kje si to vzela, da bi naš imenitni vojvoda pri kmetu za hlapca služil? Kaj, da bi on zdaj volár bil; da bi roka, ktera je nekdam celo Rimsko vojsko vodila, zdaj bič vertila! Ne rečem, da bi v obrazu tega kmeta ne bilo nekaj blazega in častitljivega, in da bi ne bil Placidu podoben. Pa jaz menim, da le bolj žele Placida viditi, in morebiti tudi vino, ki nama je že v glavo stopilo, ga podobnega delajo. Pa vem znamenje, po katerem ga lahko spoznava. V boji je bil nekdam ti le za vratom, kjer še čelada in oklep stikata, s sulico vboden; ostro železo mu je naredilo precej hudo rano. Ta rana se mu je sicer zacelila, pa znamenje rane se še zmiraj pozna, in menda ga ponese tudi seboj v grob. Če tedaj to znamenje, kedar spet v hišo pride, pri njem zagledava, ni drugači misliti, kakor da je res Placid.“

Evstahij je prinesel svetilo, ga je na mizo postavil, in se prikloni, da bi bič v njem popravil. Tedaj vpreta vojaka berž oči na njegov vrat, ugledata znamenje rane, in skočita, od sterčenja in veselja vsa omotena, iz za mize, kakor da bi bila iz uma prišla. Več ne vesta, kaj da delata. Vriskata od veselja, se okleneta

njegovega vratú, in ga objemata in poljubita, da bi ga kmalu zadušila. Na to se mu veržeta k nogam, in ga ponižno prosita, da naj jima zanese, da sta se v veselji svojega serca spozabila spodobne časti do njega. Potlej ga spet za roke poprimeta, ravno kakor da bi se bala, da bi bilo le sanja, kar vidita z očmi. „O vi, serčni vojak,“ pravita, „vi, naš vojvoda Placid, ali kakor vas raji imenujeva, naš prečastiti Evstahij! vi najin prijatelj, najin dobrotnik, najin oče! pogledjte svoja nevrečna služabnika na kolenih. Pa v kakošnem stanu vas najdeva! Oh, kako se je z vami spremenilo, kar smo z vami zadnjo vojsko dobili, kar vas ni več na vašem gradu! Oh, toliko ste jih kedaj osrečili, in zdaj ga ni, kateri bi se vas usmili! In kje je Teopista, vaša preblaga pobožna gospá? Kje sta vaša sina, obetni Agapit in ljubeznjivi Teopist? Kako, da ste sami in zapuščeni v ti revni bajti? Kaj vam od vse vaše sreče, od vseh vaših častnih svetinj ni družega ostalo, kakor to-le znamenje na vratu? Oh, povejte nama, ali prav vidiva, ali naji oči motijo, in ga še nisva našla, ktereга takó željno iševa?“

Evstahiju, občutljivemu in usmiljenemu možu, so že dolgo solze v očeh igrale; zdaj pa, ko je slišal svojo predrago ženo in svoja preljuba sina po imenu imenovati, in bi mogel starima prijatloma dopovedati, kaj se je strašnega ž njimi zgodilo, ga jok premaga. Tolikanj milo je jel jokati, da si je vse lice in pa še oblačilo

zmočil. „Oh, prijatelja moja,“ je rekel, „žalostne reči vama moram povedati! Moja sina sta že zdavnej mertva; oba so zveri požerle. Mojo ženo mi je hudoben človek, še neusmiljeniši ko divja zverina, iz rok iztergal, in ko ni hotela privoliti v greh in osramotenje, jo je umoril. Pač res tedaj, da sem sam in zapuščen, in britko žalujem! Nič ne potožim zavoljo zgube časnega blaga. Naj bom svetu tudi žalosten zgled nedanje velikosti; naj mu bom tudi živa priča, kako nestanovitna je vsa časna sreča: za vse to se nič ne zmenim. Ali da sem ob svojo ljubo ženo, ob svoja ljuba sina prišel, to rani globoko moje serce, in ta rana se ni takó naglo zacečila, kakor rana, katero mi je takrat tista sulica vbodla; ona še zdaj kervavi. Pa je že volja Božja tako. Ime Gospodovo bodi česeno! Terdno zaupam v besede svetega pisma, da terpljenje tega sveta ni nič proti veselju, katero nas tam čaka. Tam se bodemo s svojimi ljubimi zopet videli.“

Grozovita prigodba z blago ženo in z ljubeznjivima dečkoma silno prestraši zvesta služabnika, in ko vidita solze v Evstahijevih očéh, začneta takó na glas tarnati in jokati, kakor da bi dobro ženo mertvo v kervi pred seboj vidila, in kakor da bi ljubeznjiva otročiča ravno pri tej priči divje zverí razmesárjale.

Kmetje v bližnji hiši so slišali pred vrisitati, zdaj tarnati in jokati pri Evstahiju; vsi prihrumé, da bi vidili in slišali, kaj da je. Pa

Evstahij je rekel: „Ta-le jaka moža, glejte, sta moja stara znanca! Ravnokar sta me spoznala, in se zeló razveselila; ko sem jima pa od smerti svoje drage žene in svojih ljubih sinov povedal, sta zagnala tolikošén jók.“

To je kmete do solz ganilo. Ko je pa Akasij videl, da z Evstahijem kakor s svojim hlapcem ravnajo, in da še ne vedó, kak imeniten gospod je bil on nekđaj na svetu, jim reče: „Menda še ne veste, kolicega gospoda ste došlej v ti revni kočí imeli. On, ki si zdaj pri vas s svojimi rokami živež služi, je kedaj brez števila ljudem kruh dajal; on, ki je zdaj delavec, je nekđaj cele vojske vodil, in le migniti mu je bilo treba, in tisuč in tisuč junakov mu je bilo pokornih. Vaša mala vas, ki jo, kakor slišim, Badis imenujete, bo slovela, ko bo vekov in vekov preteklo, ker je on tako dolgo v nji prebival. On namreč, ki pred vami stoji, je sloveči Rimski vojvoda Placid.“

Kmetje, to slišati, so vsi ostermeli; omotni in polni časti so spred Evstahija odskočili. Zakaj Rimski vojvoda je bil tisti čas v večí časti ko knezi. Pa Evstahij je rekel: „Nč ne marajte, ljubi prijatelji! Na tem svetu je že po Božji naredbi takó, da morajo eni zapovedovati, eni pa slušati. Tudi je le Božja volja, da so nekteri bogati, nekteri pa ubogi. Ali bodi si kdo gospod ali kmet, prednik ali podložén, bogat ali ubog; pri Bogu je to vse eno. Ne oblast in čast pri ljudeh, ne posvetno bogastvo, ampak

le pobožnost in krepost nas dela Bogu prijetne. Berač, ki lepo živi, je v Božjih očeh večí, ko oblastnik, kateri deželam zapoveduje, pa je hudoben. O, da bi bili le, kedar Gospod pride nas sodit, v svojem poklicu zvesti najdeni!“

Antijoh je rekel: „Vi, prečastiti vojvoda! ste bili zmiraj zvesti svojemu poklicu, kar ste bili v keršanstvo poklicani, in pa kar vas poznava. Ko ste bili še bogati, in ste še oblast imeli, ste s svojim bogastvom le stiskance otevali. Ko je skušnja nad vas prišla, ste raji zgubili cesarjevo prijaznost in svoje vojvodstvo, raji ob vse svoje premoženje prišli, kakor pa od Kristusa odstopili. In kako ste vse voljno terpeli, ko so neusmiljeni neverniki v vaši hiši ropali, vam po življenji stregli, in vas primorali iz dežele pobegniti! Jezusa Kristusa spoznati je pri vas več veljalo, ko vsa prijaznost, vsa čast, vse bogastvo svetá; iz ljubezni do Kristusa, in da bi njegov zvesti učenec ostali, ste tukaj s potom v obrazu svoj kruh jedli, in tiho in skrito živeli.“

Dobrim ljudem je v serce seglo, kar sta vojaka rekla. Stari kmet pa, častiti sivček, je Evstahija za roko prijel, in s solzami v očeh rekel: „Preblagi mož, toliko let že ste pri nas, in niste zinili o svoji velikosti in o svojem vojaštvu, ne stvarice potožili zoper svoje preganjavce! Ponižnost in ljubezen Jezusa Kristusa je resnično v vašem sercu. Radujte in veselite

se, da ste bili pregnani, in da ste mogli toliko preterpeti; glejte, vaše plačilo bo obilno v nebesih!“

Deveto poglavje.

Evstahij gre od pluga v vojno.

Ko je bil Evstahij spet sam z vojakoma, se ž njima spet za mizo usede. Med tem je kmetica jelenovo pečenko z drugimi jedmi na mizo prinesla. „Jejta zdaj, prijatlja, in razveselita z vinom svoje serce!“ reče Evstahij prijazno, in njima spet natoči. Ali Antijoh zdihne, in reče: „O, najno serce je že tako nasiteno veselja in žalosti, da se hoče razpočiti! Kako bi mogla zdaj jesti in piti!“ Akacij mu to poterdi. „I no,“ reče Evstahij, „morebiti bota pa pozneje kaj vžila. Pa pred vsem drugim mi zdaj povejta, kako se godi kristjanom, našim preljubim bratom in sestram? Ali jih še zmira tako močno preganjajo?“ „Ne več takó,“ odgovori Akacij. „Cesar jih nič več takó ne čerti, kakor pred; deželski poglavarji in sodniki so pa tudi spoznali, da mu s preganjanjem kristjanov nič ne ustrežejo. Toraj odjenjuje preganjanje, in v nekterih krajih je že popolnoma odjenjalo.“

„Bodi ga Bog zahvaljen!“ reče Evstahij. „Da bi že skoraj njegova cerkev popolnoma mir uživala! Pa še nekaj bi zdaj vedel. Sta govorila prej o povelju, kiga imata, me poiskati; kakó je pa to?“

„Pač prav,“ reče Akacij, „da me spomnite. Glejte, od veselja vas spet videti, in od žalosti po vaši ženi in vaših sinovih bi bil skoraj vse drugo, celó cesarjevo povelje do vas pozabil. Poslušajte tedaj! Kar ste vi tukaj le med temi gorami in skalami, se je po svetu veliko spreobrnilo, česar niste zvedili. Partjani, ktere ste kedaj s toliko častjo premogli, so prelomili vse obete, in z veliko vojsko ropili čez reko, ktera Rimsko cesarstvo mejí, čez Hidaspo, in odganjali povsod Rimske straže, in požigali in morili po vsi deželi. Sporočniki za sporočniki so pridirjavali v Rim s silnimi prošnjami, da naj jim pošljejo kaj pomoči; če ne, bo vse zgubljeno. Cesar je mogel v hudi zadregi biti. Predeleč že je svojo cesarstvo razširil, in zdaj ga težko stane ohraniti, kar je pridobil. Več polkov, in tudi polk, v katerem sva midva, je sklical na noge. Sam je prišel pred zbrano vojsko, in je rekel vojakom, da naj pomnijo staro slavo, in naj vnovič razslavijo Rimsko ime. Pa veliko stotnikov in manjih vojakov je na glas zaupilo: Svitli cesar, le našega vojvoda Placida namspet dajte, in Partjani bodo padali ko muhe! To je cesarja zeló ginilo. Rekel je: Sem že ukaza vsim poglavarjem in oblastnikom po Rimskih

državam, da naj po njem poprašujejo. Ako ga vas kdo upa dobiti, naj stopi iz verste, in naj ga gre iskat; čestito ga bom obdaril, če mi pripelje jacega vojvoda. Več vojakov je iz verste stopilo, in se ponudilo. Med njimi sva bila tudi midva; vedela sva namreč, da ste mislili v Egipt iti, in sva vas upala najti tam v tistih krajih. — Pri tej priči sva dobila od cesarja pisane povelja do vseh deželnih in vojnih poglavarjev, da naj naji in vso moč podpirajo v opravilu, ki zadeva srečo vsega cesarstva, in naj častitega vojvoda Placida, če ga je Rimljanom še dano najti, z vso spodobno častjo nategama v Rim dajo pripeljati. Leti za nedrijem hranim te pisma, cesar s je svojo roko v njih podpisan; na-te, berite jih sami.“ Potegnil jih je iz za nedrija, in jih dá Evstahiju v roko.

„Pozabite tedaj,“ reče Antijoh, „pozabite, vas prosim, krivice, ktere so vam storili na Rimski zemlji, in pojdite z nama! Serca veliko tisučev pogumnih vojakov goré za vas. Cesar sam vas bo z velikim veseljem sprejel. Če bote spet našo vojsko vodili, bomo sovražnika ukrotili, svetu ljubi mir dodelili, in z zelenim la-vorjem ovenčani prišli iz vojske.“

Evstahij reče: „Božja previdnost, se vidi, je tako obernila, da sta našla moje preskrto prebivališče, in da sta me, preden sta še v vas prišla, zmed vseh prebivalcev pervega dobila. Bog je vajne stopinje semkaj napeljal, in dolžen sem služiti svoji domovini, in jo rešiti, če je

treba, tudi s svojo kervjo in svojim življenjem. Nič ne marajta; jutri zjutraj grem z vama. Kakor sem meč rad spremenil s plugom, ker sem spoznal, da je to volja Božja, tako sem zdaj pripravljen plug zapustiti, in spet meč poprijeti, ker spoznam, da je spet to volja Božja, ne da bi ropil nad mirne narode, temuč da bi tisuč pokojnih družin, marsikaj nedolžnih, marsiktero mater z njenimi otročiči obvaroval sovražnikove prederznosti. Bog mi pomagaj, in kmali ne bo Partovski vojak Rimskega polja končeval, ne več pil sovražnikov konj iz naših potokov!“

Drugo jutro, ko se je dan zaznaval, je Evstahij z vojakoma iz svoje bajtice stopil, da bi od ljudi v vasi slovo vzel. Celo trumo že jih je bilo zbranih pred njegovimi vratmi. Koj po vsi vasi so bili zvedeli, da staga prišla dva njegova prijatla obiskat, in da je on sloveč vojvoda. Dobri ljudje so imeli nad tem veliko veselje, in so vojščaka prijazno pozdravljali. Ko jim je pa Evstahij zdaj oznanil, da jih bo zapustil, in se še to dobo od njih ločil, so jeli vsi na glas žalovati. Vsi iz vasi so privreli, in so jokali in tarnali, kakor pa bi ga mertvega v grob nesli. Evstahij jih je pogovarjal in potolažil, rekoč: „Nič ne jokajte! Je že Božja volja, da se ločimo. Le stanovitni bodite v veri, upanji in ljubezni, po tem se bomo spet videli tam gori v nebesih. Bog vas obvaruj, njegova milost bodi vselej nad vami!“

Častitljivi starček Klemen, ki ga je bil Ev-

stahij prvega spoznal, in je bil zdaj naj stareji v vasi, je blizo k njemu stopil, mu pomoli s solzami v očeh roko, in reče: Bog vas je sem poslal, in takó dolgo med njemi pustil, da ste vsi te njegove ljudi k spoznanju resnice pripeljali, in ga vsega dobrega naučili. Zdaj vas je spet od tod poklical, kaj moremo za to? Njegova volja se izide! Pa zahvalim vas v imenu vseh pričujočih za vso ljubezen, katero ste nam skazali teh petnajst let, in Gospod vam vse obilno poverni.“ Vsi drugi so mu z jokom to hvalo v znanje dajali, in vsak ga je želel še posebej z ustmi in z roko zahvaliti. Možje s sivo glavo so mu podajali svojo suho desnico, in otročiči so mu z naročja svojih mater nedolžne ročice molili. Po tem so ga vsi precej deleč iz vasi pospremili, in le ko jih je nadležno prosil, so se vernili.

Evstahij je šel naj poprej do poglavarja, kateremu so bili tisti kraji v oblasti. Poglavar, zagledavši moža po kmečko oblečenega in vštric njega na vsaki strani vojaka z orožjem, je menil, da sta mu kacega vjetnika prignala. Ko je pa zaslišal, da je ta kmečki mož vojvoda, kterega s toliko skerbjo išejo, je ves ostermel. Ga sprejme z veliko častjo, in preskerbi z obleko, ki se spodobi takemu stanu, in z orožjem; tudi s konji ga preskerbi, in mu da še nekaj konjikov, da ga spremijo do morja. Tu je bilo zmiraj kaj bark za cesarjeve povelja pripravljenih, in Evstahij se odpelje berž proti Rimu.

Evstahij je srečno v Rim prišel, in se napové pri cesarjevem dvoru. Cesar je imel ravno veliki svet zbran, in z imenitnimi rečmi opraviti; pa slišati, da je zaželjeni vojvoda tuka, je kar s stola skočil, pisma iz rok vergel, in mu z razprostertima rokama nasproti tekel. Pelje ga za roko v zbornico, in prijazno vprašuje: „I kako se vam je godilo, preljubi moj vojvoda! kar vas ni na vašem gradu, in kako je kaj vaši ženi in vašima sinoma?“ Ko je cesar zaslišal, kako žalostno se je ž njimi zgodilo, se je ves zginił; njegova vest mu je hudo očitala, da je tacega moža v toliko nesrečo pripravil. Dolgo ni mogel govoriti, na zadnje reče: „Kar nas v naši veliki žalosti še tolaži, je to, da smo vas vendar spet dobili. Pri ti priči vas postavim vojvoda svoji vojski, ktera je s Partjani v hudi vojni. Vam izročim srečo svojih deržav. Vsa vojska je že lela, da bi jo vi peljali nad sovražnika; le če bo vas spet pred seboj videla, se upa ukrotiti našega sovražnika, pokazati, da je Rimsko orožje še hudo na svetu, in pridobiti dobrotni mir. Napravite se tedaj, da to spolnite, na pot; vse zaupanje imam v vas!“ Na to ga je cesar sam z znamenji vojvodstva počastil, in mu dal vojvodsko palico v roko. In po vsem Rimu so obhajali veselje, da je častiti vojvoda prišel, in da mu je spet vojska izročena.

Evstahij je hitel na okrajne Rimskega cesarstva, in je prišel do vojske. Vesel vrisk je vojska zagnala, in z novo serčnostjo se čuti

navdano. Umni vojvoda je kmalu videl, da je vojska preveč oslABLJENA in zbegana, da bi se mogla lotiti močnega sovražnika, in ga užugati. Sovražnik je imel svojo posebno moč v konjiki; veliko več jih je štel, in gibkeji in urniši so bili ko Rimski. Evstahij je postavil svojo vojsko med skalovje, gojzde in mlaktuže, takó, da ji sovražnik s svojimi konjiki ni kaj mogel, in se mu ne stopinje ni dala premakniti. Med tem se je Rimska vojska bolj in bolj množila z novinci, ki so prihajali iz vseh mest in vasi Rimskih dežel. Vojvoda jih je vedno sam učil; je bil skoraj vselej pri njih, kedar so se v orožji vadili, in naj čverstejše korenjake z nekaj starimi in skušenimi vojaki si je izbral za svojo životno stražo, kateri bi le, kedar bi bil boj naj huji, pristopili, in zmago srečno dognali. Kedar so se bili mladi vojaki dobro izučili in se zvaldili v malih bojih, s kterimi so sovražnika vse-skozi dražili, in se z njegovimi zvijačami seznanili; dal je Evstahij povelje, na sovražnika od vseh strani kmalo planiti. Sovražnik, z dolgim obotavljanjem omoten in neskerben, tega ni pre-videl; in ves oplášen se je spustil v beg; pa kmalo je nekaj novih trum na pomoč dobil, in se terdo v bran postavil. Tedaj je Evstahij svojim ukazal odjenjati, in se nazaj pomakniti. Nekteri stari vojaki so godernjali, vendar so se obernili. Evstahij je poznal Partovske konjike. Kedar so bežali, so narobe sedeli na konjih, z licom proti sovražniku obernjeni, in so tako bežé

s svojimi ostrimi pšicami več škode storili, kakor podé in v pravem boju. Ko so se Rimljani nekaj milj umaknili, jim Evstahij zapové ustaviti se, in Partjane z novega poprijeti. V tako stisko je spravil sovražnika, kakor je želel. Partjani so jeli bežati, pa Rimska vojska jim je tudi že za herbtom stala. Spredej in za-dej so jim nastavljene sulice, kakor železen zid, ki jim ga ni moč predreti. Omotni konji se zaletavajo v sulice, ali pa se po konci spenjajo, in ritensko na tla telebajo, in zmečkavajo svoje jezdice. Ob obéh stranéh pa so sterme goré in grozne mlakuže. V strašni zadregi je bil sovražnik. Obupni in vsi obdivjani se veržejo njegovi vojaki na trumo, pri kateri je bil vojvoda Evstahij sam, ker so dobro vedili, da jih je on v tako past speljal, in jo že razkropljajo, kar ji priderete dve bližnji trumi na pomoč, in tisuč ščitov ga varuje sovražnikovih pšic, da jim daje spet pokojni svoje povelja. Sovražnik je bil popolnoma otepen. Neizrečeno veliko Partjanov so vjeli, ves njih stan v roke dobili, in vse zaloge, ki so jih bili doslej naropali, jim odvzeli.

Zdaj je Evstahij svojo vojsko čez mejno reko, čez Hidaspo, prepeljal, in v mesta in terdnjave, ki jih je zapustil sovražnik, svoje straže postavil. Sovražnik, ki je pred Rimskim državam vedno nepokoj delal, zdaj družega ni želel ko mirú in pokoja. Evstahij je vjetim orožje pobral, in jih spustil; njih kneze in vojvode pa

je v zastavo obderžal. Stavil je pogoje mirú s toliko razumnostjo, da se Partjani nič več niso prederznili Rimljanom ukljubovati. Nasledek edinega boja in delo nekterih dni je bilo to. Potem je zbral Rimsko vojsko, je skazal vojakom svoje veselje nad srečno zmago, in jim napovedal, da se bodo zdaj precej v Rim vernili; le to, je djal, mu je žal, da mora tacih jakih vojakov vendar še nekaj za stražo ondi pustiti. Vesela vojska je zagnala velik vrisk, in hvala vojvodova je donela do neba. Evstahij je pa hvalil le Bogá, Gospoda vojskinih trum, da mu je tako častito zmago dodelil.

Deseto poglavje.

Zmage god veselo obhajan.

Evstahij je sklenil svojo vojsko skozi take kraje nazaj v Italijo peljati, katerih pred ni bila zadela. Pred seboj je pošiljal trop konjиков, da se po mestih in terjih napovedovali njegovo vojsko, in ji preskerbovali pripravno stanova-liše in živež. Tako jezdi tropa konjиков v veliko mesto, ki so se Rimski cesarji na svojih potih na Jutrovo včasi kaj mudili, in so ga to-

raj z berhkim gradom ozalšali. Mesto je imelo hudo terdnjavo, namesti ozidja pa so bili lepi verti okrog njega. Po dolini, v kateri je stalo, so rastle visoke, košate drevesa, ki so ob vročini hladno senco dajale. Več virov in bistrih potokov jo je močilo, in tudi ob še takó vroči letini je vse lepo zelenelo in cvetelo.

Meščane, med kterimi je bilo več bogatih kupcev, je vojna s Partjani zeló skerbela. Delj časa že niso nič gotovega zvedeli od Rimske vojske. Govorica le je bila med njimi, da Rimljani pri vsi pomoči, ki so jo dobili, le vendar kaj ne morejo, da še zmiraj med skalovjem in močvirjem tiče, in se sovražniku kiga je kot listja in trave, ne bodo mogli dolgo braniti. Pred dvema dnema je bil celó kupec, kateri je vojsko s potrebnim brešnom zakladal, ves žalosten prišel, in rekel, da se je Rimska vojska sovražnika sicer lotila, pa močnejši sovražnik jo je napokal in daleč nazaj zapodil; in da je ta beg sam s svojimi očmi vidil, toda se je urno od onod pobral, in bi bil že poprej prišel, ko bi mu na poti živina ne bi bila omagala.

Ta žalostna novica je meščane zeló ustrašila, in ko so zdaj na večer od deleč velik prah vidili valiti se nakviško, in zmed njega orožje blisketati, je vse trepetalo in upilo: „Sovražnik, sovražnik!“ Ravno kakor da bi videli njih mesto že ropati, in kakor da bi plamen gorečih hiš že proti nebu švigal, nič drugači jim ni bilo.

Ko so pa vojaki, pred katerimi so bili v strahu, v mesto prijezdili, ko so jih meščani svoje prijatle in varhe spoznali, ko so vojaki zagotovili, da je bil tisti beg le dobro prevdarena zvijača sovražnika v mrežo zvoditi, ko so v ljudstvo veselo in prijazno klicali: „Ne le zmage, tudi mirú smo vam prišli oznanit“, tedaj se je njih strah v neznano veselje spremenil. Vse je veselo vriskalo in ukalo. Meščani so se le skušali, kateri bo dragim gostom bolje postregel. Pri tej priči so do vojvoda poslali, in mu srečo vošili k dobljeni zmagi, ter ga prosili, da naj s svojimi serčnimi vojšaki vsaj kakošne dni pri njih ostane, da bi se nekoliko spočili; ker so jih sovražniku oteli, pravijo, jim bodo, kolikor le premorejo, radi postregli.

Drugi dan, ko je bilo solnce že precej visoko na nebu, se je vojska približala. Na travnikih, ki so bili ravno posečeni, so stan naredili, in kmalu se je videlo neizrečeno veliko lepo zverstenih belih šotorov; vojvoda pa je pospremljen od častnikov in svojih životarjev v mesto jezdil. Meščani so ga z vso mogočo častjo sprejeli. Ceste in ulice so bile z zelenim perjem potresene, in marmorjevi stebri cesarskega grada, kjer je prebil, so bili z beršlinom in lavorjevimi vejicami prepreženi, in po vejah so viseli pisani venci iz vsih mnozih cvetlic. Mladenci z oljkinimi mladikami v rokah in deklice s cvetlicami ovenčane so zmago prepevale, in po vsakem stavku je množica veselo zaukala, in

trobente so zapele. Poglavar mesta, star in častitljiv mož, je vojvodu venec iz zelenega lavorja podal. Evstahij je vzel venec, iz dveh vejic je le spleten, ga je razdelil, in stotnikoma, ki sta zraven njega jezdila, vsakemu eno vejico pomolil. „Z vama,“ je rekel, „delim ta venec; nič manj ko jaz sta ga zaslužila. Rad bi,“ je še pridjal, in se proti drugim obrnil, „ko bi mogel, z vso vojsko ta lorbarjev venec delil, ker je tudi zmago vsa vojska z menoj delila.“

V mestu je bila tudi žena češenega vojvoda, ona, ki so jo vsi ljudje mertvo mislili, blaga Teopista.

Pa kakor je koli bila zmage in miru vesela, jo je le vendar velika žalost prehajala. Pri bogati hiši, kamor jo je bil kupec prodal, je sužinja služila. Bilo ji je popolnoma neznano, da je njenega moža, ki se je pred kakimi šestnajstimi leti z britkim srcem mogla od njega ločiti, cesar v vojni zoper Partjane spet vojvoda postavil. Ko je zjutraj ta veseli dan na vertu, kterege je večji del le ona opravljala, cvetlice v jerbases nabirala, in drugim sužnim podajala, da so jih po oknih in drugod nateknili, si je le mislila: „Oh, take godove so kedaj mojemu možu, blagemu Placidu,“ preljubemu Evstahiju dajali, ko je prišel zmagavec iz vojne!“ Kako bi bila mogla misliti, da ta god ravno njemu velja, da te cvetlice prav za-nj nabira!

Ko so tedaj hrup zagnali: „Vojvoda gre!“ in je vse teklo ga vidit z njegovimi junaki vred, je Teopista mogla v kuhinji delati, kjer so višim vojakom, ki so imeli ta dan v tisti hiši jesti, velik obed pripravljali. Slišala je ljudi veselo ukati, in trobente peti; ona pa je le tiho zdihovala, in marsikaka solza se ji je utergala iz oči. „Oh,“ je rekla sama pri sebi, „mojega Evstahija pa več ni nazaj! Njegovega obličja na tem svetu pač več ne bom videla! Njemu se nič več ne obhajajo taki godovi. Tisti srečni časi so zame za vselej minuli! Pa v nebesih ga upam spet vititi; ko tukaj svoje vojskovanje dokončamo in preterpimo, bomo tam god lepše zmage veselo obhajali.“

Enajsto poglavje.

Agapit in Teopist se brata spoznata.

Častniki, ki so obedovali v hiši, v kateri je Teopista sužinja služila, so šli po obedu na vert ob hiši; vročina je bila malo odjenjala. Mnogo koristne zelenjave in medicnega sadja je bilo na vertu, in nič skoraj se mu ni poznalo, da je bilo to jutro tolikanj cvetlic iz njega poterganih.

Verta se je deržal lepo zelen log, ki ga je bilo nekaj od visocega drevja obsenčenega. Zmed dreves se je lepo v stan videlo; njegovi beli šotori so se od daleč kazali kakor osnežene koč. Pod dvema visokima in košatima drevesoma, ki je že gost mah njune debla obrašal, je stala velika kamnita miza z nekaj kamnitimi klopmi. Bister potok je med logom in vertom šumljal. Častniki jo udarijo čez berv v log, in se usedejo po kamnitih klopéh; hladen vetrič jim pihlja v obraz, prav prijetno jim je. Za njimi prišeta še nekaj drugih častnikov iz bližnjih hiš. Tudi več vojakov iz stana pride sem v senco, posedejo ali poležejo pod drevesi, njih sulice so potaknjene po tleh, njih čelade ležé zraven njih, in njih ščiti so po drevesih obešeni.

Teopista prinese po povelji svoje gospodinje častnikom pri kamnitni mizi velik verč vina s priročnimi kozarci, kruha in sadja v čednem jerbašičku. Postavila je vse na mizo, in zdelana sede blizo na rušno v senco cvetečega germa. Gospodinja ji je bila namreč zapovedala, da naj ondi ostane, in jim streže, in če kaj primanjka, hitro donese. Noben vojak si ni mislil, da bi bila ona kaj več ko sužinja; zakaj njena sivkasta obleka je bila le iz volne, in na glavi je nosila slabo perteno pečo.

Vojakom Teopista celó nič ni bila v čisli; so pili svoj pot, in pijača jih stori precej zgovorne. Govorili so veliko od srečno dokončane vojne in od svojih junaških del. Tedaj se je

postaren in malo čmeren častnik obernil k mlademu častniku, ki je bil zal ko kri v mleku, in mu reče: „Stotnik! tebe je pa vojvoda danes grozno počastil, ker ti je polovico svojega lorbarjevega venca podelil.“ Stotnik odgovori modro: „Venec ni bil le meni, ampak je bil vsi vojski namenjen. Vojvoda sam je to povedal. Jaz sem ga tudi le v imenu vse vojske prejel.“ Drug častnik je djal: „Pol tega venca si je stotnik dobro zaslužil. Vsi veste, kako je sovražnik, ko se je od vseh strani oklenjenega videl, v zlobi svojega obupanja še poskusil naše verste predreti, in se je z vso močjo naravnost v vojvoda zagnal. Ko bi stotnik ti le s svojo pogumno trumo in una truma s svojim serčnim stotnikom, kateri je danes drugo polovico venca prejel, ne bili o pravem času pomoč pritekli, bi bili svojega jacega vojvoda morebiti zgubili, in kdo ve, kako bi bil boj potlej iztekel.“ „Ej, kaj še neki ne!“ reče stari častnik; „saj je bilo še nas drugih kaj. Pa bodi si, kakor koli hoče, tega vendar ne morete tajiti, da mladi stotnik ti le in njegov tovarš, ki ga zdaj ravno ni pri nas, sta v kratkem veliko srečo storila.“

„Je res,“ reče mladi stotnik, „imam toliko srečo, da mi je večkrat, ravno kakor da bi v sanjah živel. Komaj je leto preteklo, kar sem še za plug deržal.“ — „No,“ mu seže stari častnik gerdo v besedo, „tedaj le kmetskega rodu?“ „To ravno ne,“ odgovori stotnik; „pa z mladega se mi je godilo takó prečudno, da vam morem

vendar nekoliko povedati. Moj oče niso bili kmet, ampak velik gospod in vojak; tega se spomnim še od otročjih let. Imeli so zelo visoko hišo, in v prostornem hramu vso opravo vojaka, brihko čelado, svetel železen oklep z mečem in sulico in lep ščit. Še prav dobro vem, kako sem se čudil, ko so mi oče enega dne razkladali, čemu da jim je vsa ta železna oprava. Moja mati so bili lepe postave, in sem slišal večkrat reči, da je krog in krog ni takó lepe gospe. Imel sem tudi še majhnega brata; lep deček je bil z dolgimi in rumenkljatimi lasci. Pa najni starši so bili zelo nesrečni. Vsi naši konji, tudi rjavca, ki so oče na lov na njem jezdili, in ki mi je bil zmed vsih naj ljubši, so zboleli in poginili. Kmali po tem so ljudje bolehal, in jih je veliko pomerlo. To je bilo pač tarnanje! Na zadnje so najni starši vse popustili, in so šli daleč, do morja. Ondi smo sedli na barko. Dečka sva se grozno čudila veliki vodi, in ko je barka vedno omahovala in se gugala, sva nekoliko zbolela. Dolgo nismo družega vidili ko nebo in vodo; zagledavši spet suho zemljo, smo se močno razveselili. Pa tedaj ne vem zakaj, je vstal velik prepir na barki. Mornarji so z gerdo najnega očeta in naji na suho pahnili; najno mater pa je lastnik barke, gerd zamorec, na barki obderžal. Se vem še dobro spomniti, kako sva dečka gerdega zamorca prosila, da naj nama ljube matere ne jemlje; pa ni nič pomagalo.“

Teopista, Evstahijeva žena, je to povest zmiraj zvesteje poslušala. „Oh, moj Bog!“ reče sama pri sebi, in vstane z rušine, „to je vse moja prigodba; vse, kar pripoveduje od svojega očeta, svoje matere in svojega malega brata, se na tanko vjame. V resnici, ta mladi vojšak je moj sin, moj priserčni Agapit!“ Pomakne se malo proti njemu, kolena se ji tresejo, in posluša z nepokojnim srcem, kaj še poreče.

Stotnik je dalje pripovedoval: „Odrinili so barko, na kateri so bili najna mati in je spet šla na globoko morje. Upila sva, in na glas jokala po svoji ljubi materi, in gledala za barko, katera je zginila iz najnih oči. Tudi najin oče so britko jokali. Nikoli še jih nisem vidil jokati, in serce mi je hotlo počiti, ko so z zalitimi očmi v nebo se ozirali in molili, in so nama večkrat rekli: Molita, otročiča, molita vendar za svojo mater! Prenočili smo pod milim nebom, in drugo jutro o sviti smo šli dalje. Skoraj bi bila reveža vročine, lakote in žeje skopernela. Zadnjič smo prišli vendar do reke, ob kateri je nekaj dreves senco delalo. Oče so šli, in nama prinesli jaje in v čeladi vode; sicer bi bila lakote in žeje umerla. Na to so prišli prvič mojega brata, in ga nesli čez reko. Strahoma sem gledal, kako so oče derečo vodo bredli, in z velikim trudom uni breg dosegli, in bratca pod drevo v senco posadili. Potlej so se spet spustili v šumečo reko, in gredó po me. Bil sem prav vesel, ko so se mi približevali, kar

zaslišim nekaj po suhem proti meni iti. Ozrem se, in zagledam strašno zver, ki je zijala na vse žrelo. Takrat še nisem vedel, da je bil lev. Jel sem na vse gerlo vpiti, in sem mu hotel ubežati. Pa kakor bi trenil, me je zgrabil, in me v žrelu nesel v gojzd.“

V tem je mladih častnikov eden, tisti, ki je bil drugo vejico lorbarjevega venca prejel, in ravno kar k omizju prisedel, na ves glas zavpil: „Moj brat!“ in je z razpetimi rokami na stotnika planil, se ga za vrat oklenil, in iz vsega serca povzel: „Moj brat, moj ljubi brat, moj predragi Agapit! Oh, verjemi mi, da sem res tvoj brat, tvoj Teopist! Jaz sem tisti deček, ki so ga oče čez reko nesli. Jaz sem videl s svojimi očmi, kako je tebe tisti lev zgrabil, in ko blisk s teboj v gozd skočil. Tudi mene je kmali po tem volk vzel. O, kako čudna je previdnost Božja, da sva bila oba oteta! Kaka neizrečena sreča je, da se, ki sva se že dolgo seznanila in ljubila, zdaj nanagloma brata spoznava!“

Agapit, uni brat, je ravno tako stermel, in se veselil. Ni mogel dvomiti, da je svojega mlajega brata, svojega ljubega Teopista, spet našel. Ga je objel, kuševal, močil s solzami veselja, in je pojemał: „Moj brat, moj ljubi brat!“ in ni mogel dolgo časa nobene druge besede izreči, Teopista pa, njuna mati, je skoraj v veselji omedlela, in se sčene na rušnjo. Veselje, v enem zalem Rimskem stotniku svojega pre-

ljubega Agapita spoznati, jo je bilo že tako prevzelo, da je vsa trepetala. Ko je še iz ust družega stotnika zaslišala vpitje: „Moj brat!“ ko je tedaj v tem ravno tako zalem junaku svojega družega sina, svojega ljubčeka Teopista spoznala, je bilo to maternemu sercu preveč. Črna tema se ji stori pred očmi, in kakor iz kake daljave in kakor v sanjah sliši govoriti.

Toda tistikrat je ni imel nihče v čisli. Brata sta se imela veliko izpraševati, si veliko dopovedati, in od veselja ne vesta, kaj bi počela. „Kaj koli delajo najin oče?“ vpraša Agapit, „in ali nisi najne ljube matere več našel?“ „Moj Bog!“ reče Teopist, „kar me je volk unesel, nisem stvarice slišal ne od očeta ne od najne ljube matere.“ „Oh,“ rečeta skoraj oba z eno besedo, morebiti so najni ljubi starši že mertvi! Naj bi še živeli, kakošno veselje bi bilo za-nje, ko bi bili zdaj le tukaj pri naju priča najne sreče!

Častnike, ki so okrog stali, je zelo veselilo videti, kako da sta se brata spoznala. „O čudo, prečudo!“ je djal eden, in je pokal z rokama, „kaj tacega se ne prigodi kmali v človeškem življenju!“ Drugi je povzel besede Rimskega pevca: „Dajmo piti veselico, in z nogo teptajmo ob tla!“ Glas veselja je prihrumel do vojakov, ki so ležali pod drevesi. Vsi se po konci spravijo, in hité gledat in slišat, kaj da je. In ko zvedó, kaj se je prigodilo, ukajo od veselja.

Tisti pa, kateri so bili iz trum dveh stotnikov, poganjajo veseli hrup: „Zdravje našima stotnikoma! Davi še le jima je vojvoda lavorjev venec podelil, in zdaj se brata spoznata! Zdravje serčnima junakoma, srečnima bratoma!“

Dvanajsto poglavje.

Teopista bi se rada dala spoznati svojim sinoma.

Teopista, srečna mati srečnih otrok, je še zmiraj na rušnji sedela, z glavo naslonjena na cvetoče germovje. Njeno obličje je blede kakor merličevo, njene usta so napol odperte, njene oči zatisnjene. Ni mogla besedice spregovoriti, ne roke zgeniti. Veselo ukanje in vpitje vojakov jo je zbudilo iz njene omedlevice. Ko se je spet zavedla, je bila njena prva misel dati se spoznati svojim sinoma, in ju po materno pozdraviti. Toda množica vojakov, ki so bili pijani veselja, jo je ostrašila; riti se skozi ni se ji pametno zdelo. „Kaj bi mi to le pomagalo?“ je rekla sama pri sebi. „Ali bi moja sina, ki sta zdaj v sredi sreče in slave, ubogo, zaničevano sužnjo hotla svojo mater spoznati? Oh, ko bi se me tudi ne sramovala, bi mi le vendar ne

verjela precej, da sem njuna mati! Kako bi to spričala? Ne vedila bi jima skoraj družega povedati, kakor kar sta sama rekla, in morebiti bi mislila, da vse to le za njima govorim, da bi me rešila iz sužnosti, in v bolji stan postavila. Vse lahko, da bi častnike v nevoljo pripravila, in vojaki bi me utegnili zasramovati in zasmehovati. Pa saj stanuje zdaj moj sin Agapit z menoj pod eno streho; ko domu pride, pojdem za njim v njegovo stanico, in ondi na samem, če mi je dano, ga bom lože prepričala, da sem njegova mati. In ako me Agapit svojo mater spozná, me bo tudi moj sin Teopist, ki z menoj vsaj v enem mestu prebiva, kmali svojo mater spoznal. Jej, to bo veselje, ki ga ni izreči!“

Slabotna še se je Teopista vernila, in je šla pod streho v svojo samotno izbo. Tu, ko je bila sama, so se ji solze scurkoma po licah uderle. „Oh,“ je djala, in roke povzdignila in se na kolena vergla, „iz serca te zahvalim dobrotljivi in usmiljeni Bog! Ti, vsegamogočni Bog, ki si Daniela iz levnjaka, in Jona iz trebuha morskega soma rešil, ti si tudi moja sina otel iz levovega žrela in iz volkovih zob; tebi ni nič nemogoče! Ti si tako obernil, da sta se moja sina pred mojimi očmi spoznala in se veselita; da sem bila jaz, njuna mati, priča njenega velicega veselja, in sem ravno po njenem veselji tudi jaz dosegla veselje ji spoznati, veselje, v katerem vso revo in britkost dolge ločitve lahko

pozabim! Kakor ti potolažiš, tako ne zna nihče tolažiti; kakor ti oveseliš, tako ne zna nihče oveselovati. Tebi oče usmiljenja, ki si vir vse tolažbe in vsega veselja, tebi bodi večna hvala.“

Klečala je nekaj časa vsa zamaknjena v molitev. „Pa“ — je potlej rekla, „kje je oče mojih najdenih sinov? Kaj se je le ž njim zgodilo, ko moj sin Agapit nič ne ve od njega? Tudi Teopist menda, če sem prav slišala, in se mi ne le sanjalo, nič ne ve od njega. Ali so divje zveri, ko sta jim bila sina iz žrela izstergana, morobiti očeta zgrabile in požrle? Ali je morebiti ko jaz, v sužnost prišel, kjer mu vsako novo solnce prinese novo žalost? Ali morebiti da mu solnce že nič več ne sveti? Pa nikar tega, nikar! Moje serce mi pravi, da še živi. Ti, ljubi Bog! si ga gotovo ohranil, in otel iz vsih nevarnost in rev. Ti boš dokončal svoje delo, in kakor si mi dal spet najti sina, mi boš tudi očeta dal najti, da bo naše veselje popolno.

Po tem je vstala in k oknu stopila. Od tod je svoja sina doli na dolini lahko videla. Drugi pri drugim sta stala, med častniki in vojaki, kakor da bi dalje pripovedovali, kako se jima je godilo. „Je že res,“ reče njuna mati, vsa prevzeta od veselja, „ona sta, ona sta v resnici! Agapit s svojimi začernelimi lasmi je ves lepe očetove postave, in rumenkasti lasci unega razodevajo mojega Teopista. Kako sta vendar zdaj zala in častitljiva moža moja sinova. Toda

ne vesta še, kako neizrečeno ju ljubi materino serce. Pa kako ju čem prepričati, da sem ju pod svojim srcem nosila, da sta moja sina? Le k njima iti, in jima na ravnost reči: „Glejta, jaz sem vajna mati!“ to ne gre. Te besede iz ust sužinje bi se jima prečudne zdele; v obleki uboge sužinje in po toliko letih bi me gotovo več ne poznala. Povedala jima bom naj poprej, da sem bila svobodna Rimljanka, in so me po krivici v sužnost prodali. To bi jo razserdilo, v serce se bom jima smilila, in rada in zvesto me bota poslušala. Potlej jima bom povedala svojo zgodovino; povedala jima bom, da sem blazega rodu in žena slovečega Placida, ki je hotel z menoj in s svojima sinkoma v Egipt pobegniti. Morebiti ji opomnim kakošne priprigodbe iz njunih otročjih let, po kateri se jima bo dozdevalo, da sem njuna mati. Ali morebiti je med vojsko kateri jak vojšak, kateri je še pod mojim možem služil, in me bo poznal, in in mi spričal, da resnico govorim. Tako se bo na zadnje vse razsvitljilo, in imela bom veselje svoja sina priserčno objeti in poljubiti.“

Teopista je zdaj zagledala, da gredó vojaki vsaksebi z zelene trate, in da se tudi častniki ž nje pomikajo. Le njena sina sta se spet na klop vsedla. „Zdaj,“ reče sama pri sebi, „zdaj je pravi čas; zdaj grem, in se jima bom dala spoznati. Moj Bog! razsvitli me, in daj mi prave besede na jezik, da ju bom prepričala, da govorim resnico.“ Si je uterla solze, in je

tekla na vert. Pa ravno je šla po bervi, ki je bila čez potok, kar se sina vzdigneta, in gresta dalje. Toda ne gresta proti hiši; po drugem poti skozi senčnati log sta se obernila. Teopista se je berž spomislila, in naredi malo ovinka, da ji sreča. Serce ji je utripalo, in po vseh udih se je tresla.

„Blaga vojšaka!“ jima reče s trepečo besedo, „ali vaji smem nekaj prositi? Agapit jo pogleda v blede obličje; pozná, da je jokala, in ji reče: „Ne boj se, in nič se ne tresi; serčno in z zaupanjem povej svojo prošnjo. Rada, če je le mogoče, ti bova pomagala.“ Rekla je: „Rimljanka sem po rodu; pa po krivici so me od moža in od otrok odtergali, in me v sužnost prodali.“ „Kaj ne,“ reče Agapit, „bi rada, da bi te midva iz sužnjosti rešila? Pa to ni v najni moči, to premore le vojvoda.“ Rekla je: „Rada verjamem; pa prosim, poslušajta me vendar, kako se je z menoj godilo. Prepričala se bota, da sem blage Rimske rodovine, in žena zdaj morebiti že pozabljenega, nekdam pa od vseh češčenega vojvoda.“ Tudi to, reče Agapit, „bo vojvoda najbolje presodil. Midva sva ptuja v Rimu, in poznavata le malo Rimske blage rodovine; našemu vojvodu pa je tvoj mož gotovo znan. K njemu se obrni s svojo prošnjo.“ Rekla je: „Pa kako bi prišla do njega, in ali se bo pač ponižal, in poslušal ubogo sužnjo?“ Bova midva zate prosila, reče Teopist, njen drug sin. Ves je dobrotljiv in priljuden, in ker

se vidi, da so tvoje besede resnične, te bo gotovo uslišal. Ravno greva k njemu po njegove povelja; le z nama pojdi.

Te ponudbe se ni nadjala, nič kaj ji ni všeč. Stoji oterpjena, in ne ve, kaj da bi storila; rada bi se bila dala svojima ljubima sinama v prijaznem pogovoru spoznati; in celo nič ni zdaj pripravljena s svojo prošnjo hoditi pred vojvoda, slovečega zmagovalca, kateri ji je popolnoma neznan. Pa njena sina sta rekla: „Čemu toliko pomišljevanja in omečevanja? Nama se mudi, sva se že tako malo zapoznila. Kar z nama pojdi, pa bo! Take lepe priložnosti ž njim govoriti, ne bo spet kmali. Šla boš, sva ti poroka, skozi vse straže brez zadržka, in boš vidila našega slovečega vojvoda, in gotovo ne pojdeš brez tolažbe in pomoči od njega.“ I naj pa bo, reče Teopista; sem vama prav hvaležna za to ponudbo, in grem z vama. Stotnika sta naglo stopila, in Teopista je šla za njima; serce ji je tolklo.

Trinajsto poglavje.

Evstahij in Teopista se spoznata.

Stotnika sta se približala gradu, ki je vojvoda v njem prebival. Na vratih so po mar-

morjevih stebrih še visele zelene beršlinove in lorbarjeve veje z venci iz mnogoterih cvetlic. Straža, ki je ondi stala, pozdravi stotnika s podobno častjo. Dobro se je maternemu sercu, Teopisti, to zdelo, in gre za sinoma po marmorejnih stopnicah v gornje poslopje, kjer je vojvoda stanoval. V veži ji je Agapit rekel postati, in je sam pred vojvoda stopil; pa je kmali spet prišel, in ji mignil, da naj le gre preden.

Teopista stopi v njegovo stanico. Grozno brhka je bila. Stene so se svetile od zlata in marmorja, in tla so bile s pisanimi suknji pogernjene. Evstahij, po vojvodsko oblečen, je stal pri visokem oknu, ki je na večer solnce skozi sijalo, ves je v svitlobi; zraven njega na mizi, ki je bila s škerlatom prepeta, je ležala njegova svitla čelada z rudečim perjem, slonokostena in pozlačena vojvodska palica in meč z zlatim ročnikom.

Ponižno, kakor se sužnju spodobi, je Teopista za vratami obstala, in je hotla ravno spregovoriti, in svojo prošnjo povedati, kar spozna v vojvodu svojega moža, ljubega Evstahija. Zazdi se ji tako mlad, kakor ko je ženin v dan poroke pred njo stal. Ostermi, se zgane, obledi, in gleda vanj z nepremaknjenimi očmi. Potlej plane z rasprostertimi rokami proti njemu, in zavpije: „O moj mož!“ Pa na poli pota se prestrašena ustavi, in obesi roke po sebi, kakor da bi hotla omedleti. Vidila je namreč, da je njen

mož več ne pozná. In jo je res prav ostro in z nekako nevoljo pogledal, ravno kakor da bi ji hotel očitati: „Kaj hoče to biti? Ali ni iz uma ta sužinja, ki so jo k meni pripeljali?“ Njegova žena, je menil, je že pred veliko leti umerla; toraj mu celo v misel ne pride, da bi bila ta sužinja njegova ljuba Teopista. Vendar stopi poln usmiljenja k nji, da bi se bolje prepričal o žalostnem stanu, v katerem si jo je mislil.

Ona pa je rekla: „Ah, moj preblagi, moj predobri mož! ali me tedaj več ne poznaš? Se sicer nič ne čudim temu; leta, nadloge in britkosti so me, kaj pa de, zelo spremenile. Pa prosim, poslušaj me, preden me kakor ptujko odpraviš! Take skrivnosti ti hočem povedati, ktere so le tebi in meni znane, in iz katerih boš gotovo spoznal, kdo da sem. Rimska vojska ti sicer Placid, pa ime, po katerem te kristjani kličejo, in ktero si dobil, ko si se h keršanski veri spreobernal, je Evstahij. Spomni se tistega svetlega križa, ktereга si v gojzdu med jelenovimi rogi zagledal; tistih sanj, po katerih se je Kristus tudi meni razodel; tistega pobožnega škofa Joana, kateri je naji in najna otročiča ker v tihi noči kerstil. Oh, saj moraš vendar še vedeti, da je bilo meni pri svetem kerstu dano imo Teopista, starjemu najnih ljubeznjivih sinkov ime Agapit in mlajimu ime Teopist! Spomni se vseh nadlog, ki so po prerokovanji pobožnega škofa nad naji prišle, in sva jih z zaupanjem v

Boga serčno in stanovitno preterpela; spomni se, kako so nama čede poginile, kako so se spremenile najne polja v puščavo in najin grad v bolnišnico, kako so naji kmali po tem tolovaji obropali; spomni se najnega žalostnega bega in tistega strašnega časa, ko so me na barki, — oh, serce se terga v meni, ko se ga domislil! — od tebe in najnih ljubih otročičev odločili. Vprašaj me po naj manjših okoliščinah teh zgodeb, in vse ti bom povedala. Vprašaj me celo po besedah, ktere si mi pri tej ali uni priložnosti govoril, in kterih razun mene nihče ni slišal, in vse ti bom ponovila; vse dobro hranim v svojem spominu. Verjemi, jaz sem tista Teopista, tvoja žena, ktero ti je nečloveški zamorec plakajočo in na pol merto iz rok iztergal; od tistega časa, že skoraj šestnajst let, sem vedno po tebi zdihovala, in sem ti svojo ljubezen in zvestobo čisto ohranila, in ti jo bom ohranila do smerti. Kakor resnično si ti tisti, kterega so po Božjih sodbah te nadloge zadele; tako resnično sem jaz tista, ktera jih je vse delila! Spoznaj me tedaj svojo zvesto ljubeznjivo ženo, ki si ž njo, akoravno le malo let, vendar le srečno živel, in si jo priserčno ljubil. Tega nikoli ne verjamem, da bi ti, ki te je Bog visokeje kakor kedaj povzdignil, in te s častjo in slavo poveličal, zdaj mene zaničeval in zaverigel, ki me je do stanu uboge sužinje ponižal! Ne, ne, tega ti ne moreš, preljubi, predobri Evstahij! Oh, moje serce je bilo vedno pri tebi,

tudi ko sva bila ločena! Ne morem izreči veselja, da po dolgi ločitvi spet vidim tvoje obličje! In gotovo je doba, ko nama je Bog dal po hudih skušnjah se spet sniti, tudi tebi doba pri-serčnega veselja!“

Evstahij je svojo ženo, ko je govorila, skerbno pregledoval. Bledo sicer je bilo v tem pretresu njeno obličje, in sužinje obleka jo je zelo pačila; vendar se mu je čedalje bolj znana dozdevala, in njena navadna prijetna beseda mu seže v serce. Spozná jo. Prečudni občutljeji ga obidejo, ko je ljubo Teopisto, katero je že skoraj šestnajst let mertvo mislil, zdaj živo videl pred seboj. Čudi se, se veseli, misli, ves je skorej iz sebe.

„Teopista,“ zavpije, „res, ti si — ti, moja draga, moja preljuba žena, ki te nisem nikakor pozabil! Oh, v kakošni revii te najdem! Pa — Bog, on vsegamogočni, bodi zahvaljen in češčen, da mi te je spet dal! Vsa čast in slava, za katero mi jih je tolikanj novoščljivih, ni nič, ni celó nič proti veselju se te spet okleniti s svojima rokama.“

Oklenil se jej je, in ji močil lica z gorkimi solzami. Tudi ona je od veselja solze točila. Vse svoje nekdanje terpenje sta pozabila; srečna se štejeta, povzdigujeta proti nebu oči in roke, in hvalita nebeškega Očeta.

Štirnajsto poglavje.

Sina spoznata svoje starše.

Evstahij je bil neizrečeno vesel, da je svojo preljubo ženo našel. Toda kmalu mu je misel v svoja sina to veselje ogrenila. Teopista ga bo zdaj, je mislil, po njunih sinovih vprašala, in on ji ne bo mogel prikriti, da so mu ji zveri odvzele; in ta misel mu je bila ko težka skala na sercu. „Oh, dobra mati,“ je rekel sam pri sebi, „kako kmali se bo tvoje veselje spet v žalost spreobrnilo, ko zveš, da so zveri najna sinova raztrgale!“ Ko je to premišljeval, reče Teopista: „Ždaj pa, ljubi moj, deliva še s svojima ljubima sinoma to veseje! O, kako ji želi moje materino serce po tolikanj dolgi ločitvi spet objeti!“ Evstahij zdihne iz globočine, in reče: „Ponižno v prahu, ljuba Teopista, moliva nezvedne, pa vselej modre in dobrotljive sodbe Božje! Najnih sinov ni več, zverí so jih raztergale!“

Ali Teopista reče vsa vesela: „Ne, ne, ljubi Evstahij, se motiš! Tvoja sina še živita! Bog ju je otel iz žrela divjih zveri! Pri tej priči ju

hočem živa pred te postaviti! Na tvoji strani sta bila v vojski, in sta se junaško bojevala! Brez njune serčnosti, brez njune ljubezni do tebe bi ti morebiti ne bil zmagal, in mi bi bili morebiti v sovražnikovih rokah!“ „Teopista,“ reče Evstahij, „kaj ti še v misel ne pride! Menda vendar nisi prerokinja!“ Ona pa je tekla v vežo, in reče mladima vojšakoma: „Balita, vojvoda bi vaji rad!“ Pelje ju predenj, prime enega za desnico, enega za levico, ter pravi z velikim veseljem: „Glej, ta le mlada viteza sta tvoja sina! Ta-le z začernelimi lasmi je tvoj Agapit, kterega ti je bil lev, in ta tukaj le z rumenimi lasmi je tvoj Teopist, kterega ti je bil volk vzal. Pa kaj jim morejo tudi dereče zveri, kterim je Bog varuh? Bog ju je otel, Bog ju je spet pred te pripeljal, pod njegovo roko sta se na tvoji strani bojevala. Nista drug drugzega, ne tebe poznala; vendar sta tebi z močjo pomagala bojevati slavito zmago. Ravno kar sta se pred mojimi očmi brata spoznala; spoznaj ju zdaj še ti, srečni oče, ki si ju, da si ju nisi poznal, zmed tisučev družih počastil, svoja hrabra sinova!“ Evstahij se zagrozi, in reče: „Kaj, da ta junaka, ki sem danes lorbarjev venec med nju podelil, bi bila moja sina? Tista dečka, ki sem ju z grozo zagledal v žrelu divjih zveri, kaj da bi bila od smerti vstala! O predobrotljivi, usmiljeni Bog, to veselje bi mi bilo preveliko! Še ne morem tega verjeti!“

Teopista pa reče: „Verjemi mi, dobri oče,

da sta tvoja sina! Jaz se v tem nikakor ne motim, sem do trdnega prepričana. Pa čemu bi več govorila? Le dobro ju poglej! Glej ga, svojega Agapita, njegove oči, njegovo čelo, njegove usta, in sam povej, ali ni tebi enak, ali ni ves tvoj? Glej ti le svojega Teopista, njegove višnjeve oči, njegove rumene lase, ali ni ves svoji materi podoben, ko je bila še v cvetji svoje mladosti? Nikar tedaj več ne pomišljuj; tvoja sina sta, objemi ju!“

Razveseljeni oče več ne pomišljuje; objame zdaj Agapita, zdaj Teopista, in debele solze tekó po njegovih licih. Vživa veselje dobrih staršev, kedar vidijo, da se njih otroci dobro vedejo. Pa tudi sinova prešine veselje, ko v častitem vojvodu, v svojem poglavarju, ki ga je vse spoštovalo in ljubilo, najdeta ljubeznivega očeta, katerega serce se v solzah topí.

Teopista, blaga žena in mati, je na strani stala, in se veselila, ko je videla očeta in sinova se objemati. Ne more se jih nagledati. Veselja solze ji igrajo po bledih licah, presrečno se šteje.

Sinova pa nista mislila, da je njuna ljuba mati, po kateri sta kedaj dečka tolikanj milo jokala, in vedno zdihovala, tako blizo pri njih. To jima že celó ni prišlo v misel, da je blede sužinja z objokanimi očmi, katero sta iz usmiljenja pred vojvoda pripeljala, njuna mati. V svojem pričujočem veselju sta to sužinjo popolnoma po-

zabila, in jo v nemar pustila, kakor da bi jo ne bilo.

Ali blagemu očetu se je to grozno čudno zazdelo; menil je namreč, da se je mati svojima sinoma, preden ju je predenj pripeljala, dala spoznati. Toraj je z vidno žalostjo in resnobo rekel: „I kaj imata, preljuba sina! le za očeta solze in ljubezen? Ali ne bota še druge sladke dolžnosti spolnila? I kako, da svoje matere še ne imenujeta? Ali več ne gori za-njo vajno serce, in ali bomo njo ločili od svojega veselja? — Me pogledujeta z zavzetjem in osupnjena! I saj se bota menda še vendar spomnila svoje matere, kako vaju je vajne otročje leta priserčno ljubila! Teopist, ali več ne veš, kako te je takrat, ko si bil o našem begu na poti opešal, v naročji nosila? In ti, Agapit, ali si tudi ti pozabil, kakó sta na barki oba zbolela, in kako vama je takrat ljubeznjivo stregla, cele noči pri vama prečula? Vsaj naše žalovanje in tarnanje, ko nam jo je tisti zamorec iz rok iztergal, morata še pomniti! — Oh, godilo se ji je od tistega časa grozno hudo! Prodali so jo v sužnost, v kateri še zdaj koperni! Res, revna je zdaj in zaničevana! Pa se je bota zato mar sramovala? Oh, po tem bi mi bilo ljubše, ko bi vaju z nobenim očesom več ne bil videl!“

„Ljubi oče!“ reče na to Agapit, in prime za svoj meč, „le povejte nama, kje da je hudobnež, tisti gerdi zamorec, ki je najni materi toliko žalega storil? Ta-le meč bom v njegovi

kervi okervavil! Vso njegovo derhal bom v kosce razsekal, da mater otmem!“

Teopist pravi: „Ljubi oče! ko veste, da so mati v sužnosti, zakaj jih pa nista že zdavnaj rešili? O, le naglo nama povejte, kje da jih hočeva iskati! Vsega do zadnje kaplje svoje kervi se hočem vanati, da le mater iz sužnosti rešim!“

Evstahij reče: „Kaj da je še ne poznata? Je li to mogoče? Pa — dasi je ne poznata, sta jo že videla. Le poglejta, ta le je! No, ker je vaji moja sina predme postavila, postavim jaz zdaj vajno mater pred vaji.“

Sinoma se milo stori, ko svojo mater sužinjo zagledata. Kakor je pred dorastlo njuno veselje, ker sta ravno v slovečem vojvodu, ki sta ga častila memo vseh družih ljudi, svojega očeta spoznala, tako ju zdaj pri vsem veselju, da sta svojo mater spet našla, njen ubožni in revni stan v serce zaboli. Veselje in žalost ju sprehaja, in ne moreta uderžati milih solz. Mati pa stoji vesela ko v raji pred njima. Nekaj milega in ljubeznjivega se sveti v njenem obličju in v njenih solznih očeh. In sinoma je, kakor da bi videla angela z nebes. „Mati, preljuba mati!“ zavpijeta z enim glasom, in planeta, in se je okleneta okoli vratú, in ne z besedo, ampak le s solzami in pobožnimi pogledi proti nebesom dajeta svoje veselje na znanje. Oče pa reče v nezmeri svojega veselja „Na vse gerlo bi zavpil, da bi ves svet slíšal: O vi vsi, ki se Boga

bojite, pridite, poglejte in zaslišite, kakošne velike reči je storil nad menoj, mojo ženo in mojimi otroci!‘

Petnajsto poglavje.

Mladi kmet.

Nekaj časa po tem reče Evstahij: „Moji občutljivi me zmagujejo! Tudi veselje slabi človeka, dostikrat še bolj ko žalost. Slabost mi prihaja. Stopimo malo iz hiše na hladni zrak!“ Odpre duri, in gre s svojo ženo in s svojima sinoma na mostovž, s kterega se je lepo videlo po mestnih verteh in po rodovitni planjavi. Molčé stojé nekoliko časa ob kraju pri marmorejnih stebrih. Bil je prav lep tisti večer. Hladna sapa je pihljala skozi bližnje jagnjede. Solnce je od prijaznega nebesa, od bližnjih vasi in od daljnih gorá in gozdov ravno slovó jemalo. Evstahij pokaže na rudeče solnčne žarke, ter reče: „O, kako velik je Bog v svojih delih! Pa kakor je velik in častljiv v svojih stvarjenih rečéh, tako je tudi do človeka prijazen in dobrotljiv. On, ki nam je po tem razbeljenem dnevu tak hladen in prijeten večer dal, nam je tudi po britkosti spet veselje podelil. Hvalite toraj Gospoda, ker je brez konca ljubeznjiv in dobrotljiv.“ Zdaj sede Evstahij s

svojo ženo na mramorjevo klop na mostovžu, in sina prisedeta k staršem, vsak na eno stran. Potem reče Evstahij: „Zdaj vem, ljuba Teopista! da so tebe mornarji, ki so mi rekli, da si mertva, v sužnjost prodali; tudi vem, da sta vidva, ljuba sina! iz žrela divjih zveri oteta. Ali kako se je to zgodilo, in kako je bilo kaj z vami toliko let, kar se nismo videli, tega še celo nič ne vem. Povejta mi to po večem; vem, da bom tudi v tem mogel Bogá hvaliti in častiti.“

Teopista pravi: „Naj prej, ljuba sina! povejta vidva meni in svojem očetu, kakošna je z vama, kar sem bila jaz od tistega neusmiljenega zamorca vama, in kar sta bila vidva od leva in volka svojemu očetu vzeta. Iz serca rada bi slišala, kako se je kaj mojima sinoma godilo.“

Na to začne Agapit od sebe pripovedovati. „Kako da me je lev“, pravi, „tam ob tisti reki zgrabil, in je z menoj v gozd zbežal“ to so oče še videli, in mati poprej to le iz mojih ust slišali. Kako mi je bilo pri sercu, ko me je lev v žrelu imel, tega več ne vem, in menda tudi takrat nisem vedel. Ko sem se spet popolnoma zavedel, zagledam več sveč goreti. V kmečki bajti na postelji sem ležal, in več možakov, žensk in otrok, kolikor jih je moglo v bajto, je stalo okrog mene. V serce sem se jim smilil, in Boga so hvalili, da me je iz tolike nevarnosti rešil. Po moji obleki so sklepali, da moram iz daljne de-

žele in imenitnega rodú biti. Toraj so me radovedni izpraševali, kako da sem zašel v ta gosti in pusti gozd, ki je poln ljutih zveri. Dolgo jim nisem mogel odgovoriti, kakor bi bili radi. Vsi so milovali mojega očeta in mojega bratca, in možje so sklenili, da ju pojdejo iskat. Toda noč je že pritisnila, in v gosto poraščenem gozdu bi se ne vedeli kam djati. Kakor hitro pa se je dan napočil, so se napravili na pot. Pridejo do tiste reke, in še jajčne lupine najdejo na bregu pod drevesom, kjer smo zadnjič obedovali; od očeta pa in od mojega bratca ne najdejo nikjer nobenega sledú. Žalostni se vernejo in pravijo: Pred ko ne, so zveri moža in unega otroka raztergale, ker se nista imela s čem ubraniti. Ko bi se bili ondi dolgo mudili, bi bili morebiti še kake njune kosti našli. Tam ob tisti reki je namreč grozno nevarno, žejna zverina daleč iz puščave hodi tje na vodo.“

„Kako pa sem bil iz levovega žrela srečno otet, so mi možje večkrat pripovedovali, in tudi, kar sem jim jaz takrat zamogel povedati, so mi potlej pravili. To se je tako-le zgodilo: Možje so v gozdu derva sekali, in so se ravno proti domu obernili, kar jo lev, z menoj otrokom, v žrelu, ves plašen in spehan iz za-skale pridervi. V hipu planejo serčni možje z namerjenimi sekirami nad leva, in eden njih ga s sekiro vseka. Pri tej priči me lev izpusti, se požene v moža, in ga hoče v svoji zlobi raztergati. Toda uni možje pomagajo svojemu tovaršu. Vsak

s svojo sekiro mahne po levu; scurkoma mu kri iz ran lije, in zbeži s strašnim rjuvenjem.“

„Po tem me možje od tal vzdignejo. Zavedel se nisem sicer nič, pa bil sem še nepoškodovan. Niso mogli se prečuditi, da me lev ni umoril, in pa še celó ranil ne. Nekteri so menili, da to je od tod, ker lev, ko so ga moj oče podili, ni imel časa, da bi me bil pohrustal, temuč je naglo po gozdu tekel, in ravno še v pravi dobi nj m prišel v roke. Nekteri so pa terdili, da me je lev, kakor druge ropne zveri, živega hotel svojim mladim prinesiti, in se je toraj skerbno varoval, da me ni ranil. To pa so vsi rekli, da me je Bog ohranil, in da ga zato vse svoje dni ne morem dovolj zahvaliti.“

„Po tem vstane med njimi prepir, kateri izmed njih da bi imel veselje me na svoj dom rejenca vzeti. Pa tisti, ki je prvi leva s sekiro mahnil, si tega veselja ne dá odvzeti. Prijazno me vzame v naročje, nese na svoj dom in položi v posteljo, kjer sem se počasi spet popolnoma zavedel, kakor sem povedal koj v začetku.“

„Serčni dervarji so bili kmetje iz majhne vasi, unkraj goščatih gorá, ki jo od morjal očijo, v globoki dolini. Vsi prebivalci v ti vasi so bili kristjani. Že pred več leti, ob preganjanji, katero do te oddaljene doline nobenkrat ni seglo, so bili keršanski duhovni vanjo pribežali, in so prebivalcem oznanovali sveti evangeli. Dobri ljudje so ga z veseljem sprejeli, in pobožna ker-

šanska občina je nastala iz njih. Vsim je v skerbi živeti ko dobri otroci edinega Očeta v nebesih, vsi se ljubijo med seboj ko bratje in sestre. Le mir in edinost je med njimi. Nikoli se ne razprejo zavoljo časnega blaga; drugi drugemu si z voljo podelujejo, kar imajo. Vsi so pridni, in se trudijo toliko pridelati, da morajo tudi starim in slabotnim ljudem pomagati. Keršanska ljubezen, ona, lepo znamenje resničnih kristjanov, ne da bi terpinom njih terpljenje le polajševala, jim ga še celo oslajšuje.“

„Tudi za otročji uk je bila tam vsa skerb. Keršanski duhoven, pobožen starček, ki si je tisto dolino v svoje prebivališče izvolil, in je mislil tam med tistimi dobrimi ljudmi svoje življenje skleniti, si je veliko prizadjal njih otroke poglavitnih resnic naše svete vere naučiti. On je tudi mene učil, in ker je bil skušen mož, in je vedel, da jaz ne bom vedno v tisti dolini ostal, me je učil tudi še družih umetnosti, ki so človeku koristne. Iz vsega serca je želel, da bi bil jaz dober kristjan in kedaj koristen mož na svetu, da bi bil časno in večno srečen.“

„Tudi sem mogel, ko sem odrastel, zjutraj pred zorom ali na njivo ali v travnik iti, in še takó težke kmečke dela opravljati. Bolj in bolj so mi šle spod rok, in v njih sem se dobro utrdil, sem moč in krepko-t pridobil. Tudi nisim pograšal priložnosti poskusiti svoje serčnosti in kreposti, in se urediti. Divje zveri z gorá, katerim je bila naša dolina, tako rekoč, odvzeta, so nas

vedno nadlegovale, in posebne moči in urnosti je bilo treba jim čede na paši in vole v plugi ubraniti. Tako sem z zdravo dušo in zdravim telesom do verha dorastel. Marsikomu, vem da bi se tista vas revna in dolgočasna zdela; jaz pa sem v nji svoje mlade leta tako zadovoljno in srečno preživel, da nikoli noben mladeneč v kraljevem poslopju ne tako.“

„Nikoli tudi bi ne bil verjel, da bom ta prijetni kraj kedaj zapustil. Kar pride od cesarja ukaz, iz te male vasi mladenča v vojaščino postaviti. Ker je bilo namreč cesarstvo v nevarnosti, in je hudó šlo za vojake, so jih tudi v daljnih okrajnah cesarstva v vojake jemali. Ljudje v vasi so bili vsi prepadeni; zakaj vojskovati se in kri prelivati je bilo tem mirnim ljudem strašna misel. Pa zdaj ni bilo družega storiti. Rimski vojak je že čakal novinca v vasi. Iz vseh hiš bi mogli vadjati, koga da bo zadelo. Očeti, matere in sestre so se tresli za sinove in brate. Tedaj se obudi v meni prečudna serčnost; želje iti v vojsko za svojo očetnjava se vnamejo v mojem sercu. Saj so bili, sem sam pri sebi rekel, tudi moj oče vojak, in so bili vendar tudi dober mož in pravi kristjan, kakor stotnik v Kaparnavem ali kakor stotnik Kornelij, in veselilo me je, da morem dobrim ljudem, ki so me zverini odvzeli, in mi tolikanj dobrega storili, tudi kaj postreči. Toraj sem stopil pred vojaka, in mu rekel: „Ni treba vadjati, jaz grem sam rad s teboj.“ Vojak me

pogledal, me na ramo potiplja, in vesel reče: „To je moško! Všeč mi je tvoja serčnost in velikost in vsa tvoja postava. Pripravi se le na pot, da pojdeš z menoj.“ Pri odhodu sem še blagoslov prejel od pobožnega mašnika, in vsa vas je točila solze, in mi srečo vošila.“

„Kako da so ti priprosti kmetje, med kterimi sem doslej živel, dobri ljudje, in kako srečni bi bili lahko vsi ljudje, ko bi bili pravi kristjani, sem še le spoznal, ko sem iz tiste srečne doline med svet prišel. O, kakošen razloček je med njimi in širokim svetom! Tam v tistih mirnih bajticah ni slišati od pregreh, ki so med svetom vsakdanje. Tiste dobre duše ne vedó, kaj je laž ali goljufija in krivica. Na durih jim ni treba pahov in ključavnic, nikomur se ni bati tatvine. Tam ga nisem videl pijanca, ne slišal kletve, ali rotenja ali le naj manje nespodobne besede. Mladenči so pametni, spoštujejo stare ljudi, so čisti in pohlevni; deklice so vse nedolžne, krotke in ponižne. Tam nič ne vedó, kako hudoben je svet zunaj njih. Tudi jaz nisem tega vedel, in ko sem prišel potlej med druge ljudi, mi je bil greh kaj ostuden. On, sem djal, oskrunja in spači človeško natoro; on je gerda bolezen, ktera telo oslabi, zdela, in zgodaj pod zemljo spravi, in dušo v brezen večne smerti pogrezne.“

„Posebno pa sem na poti tukaj sem velikokrat z žalostjo videl, kako je malo skerbi za otročji poduk. Sem prišel v marsiktero hišo,

in ondi videl, kako starši in posli otroke pohujšujejo in pačijo. Se smejajo slabim nagnjenjem in strastim, ki se v otrocih obudujejo, in jih neumno izgovarjajo; vsa hiša se mora vdati njihovim termim, in jim pokorna biti; jih jemlje na pojedine in ples, kjer se veliko hudega vidi in sliši. Moji ljubi starši, vem, bi bili z menoj in mojim bratom vse drugače ravnali. Pa ko sem videl tiste spridene otroke, sem mislil: Ali bi ne bilo veliko bolje, da bi tacega nesrečnega otroka lev ali volk tako nepokvarjenega ko mene unesel med dobre ljudi, kjer bi bil bolje zrejen, in bi se v zdravje duše in telesa privadil molitve in dela?“

„Kako se mi je dalje godilo, je očetu in bratu znano; nekaj vendar moram povedati, česar mati še ne vedó. Kmali ko sem prišel v vojaščino, in sem se z veliko drugimi novinci v orožji uril, so me vojvoda med svoje životarje vzeli. Oh, kdo bi si bil takrat mislil, da so to moj oče! Vedel sem sicer, da je vojvodu Placid ime. Pa da je to ime mojega očeta, nisem vedel; to samo sem vedel od svojih otročjih let, da so moja mati mojemu očetu le Evstahij rekli. V vsakdanjih malih bojih, ki so bili še pred velikim bojem, sem bil zmiraj prav srečen, in ko je stotnik naše trume od pšice ustreljen padel, so vojvoda mene stotnika postavili. Moj brat je prišel z drugim kerdelom novincev. Tudi njega so vojvoda za životarja izvolili, toda k drugi trumi poslali, in v kratkem je bil tudi

on stotnik. Takrat sva se seznanila, ker sva se večkrat videla; pa kdo bi mislil, da sva si brata! Sva se sicer tudi večkrat pogovarjala, toda le od svojih vojaških opravil. Še le danes, ko so pogovori ravno tako nanegli, da sem jel od svoje mladosti pripovedovati, sem jaz po nevedoma razodel skrivnost, da sva si brata.“

„Pač modro in čudno je Bog obračal, da smo se spet vsi našli in spoznali! O, kakošno veselje je to, da sva se midva, ki sva že zdavnaj znana in prijatla, zdaj brata spoznala; kakošno veselje, da sva v močnem vojvodu, ki so danes lavorjeve vejice med naju podelili, svojega ljubeznjivega očeta našla; kakošno neizrečeno veselje, da so nama oče še najno ljubo mater pokazali! Po vsi pravici smeva reči! To je dan, ki nama ga je Bog pripravil; veselimo in radujmo se!

Šestnajsto poglavje.

Mladi pastir.

„Z menoj,“ reče na to Teopist, „je bila skoraj ravno taka. Ko me je volk vzela in nesel, to so oče še videli. Dva jaka pastirja sta me volku iz žrela rešila. Iskala sta ovna po goši, ki se je bil zmed drobnice zgrabil; kar zaslišita otroka

jokati. Postojita in pazita, od kod je jok, kar ugledata volka, ki je plašen po tolovajevo z menoj bežal. Imela sta kocastega psa pri sebi, kateri se volka ni bal. Tega počujeta, in pes skoči serd t na volka, in ga popade za vrat. Tedaj me je volk spustil iz žrela, da bi sam svojo kožo branil. Toda pastirja priletita s sulicami, in ga prebodeta, da na mestu obleži. Potlej se ozreta po meni. Volk me je le za obleko deržal, in nisem bil nič poškodovan, ne okervaven, ne ranjen. To videti sta bila zelo vesela, in sta Boga hvalila.“

„In eden pastirjev me je vzel, in nesel na svoj dom. Domá, ko me je bil strah minul, in sem spet mogel spregovoriti, me je izpraševal, kako sem v tisti gozd zašel. Povedal sem, kako se nam je godilo, kako je mojega brata lev, mene volk očetu vzel, in kako so oče tam ob reki sami ostali. Ko bi ne bilo že zamujeno, reče pastir, bi šel očeta iskat; pa oh, gotovo je že tudi tvojega očeta kakor tvojega brata kak lev ali volk požerl! Tisti kraj ob reki je, tako rekoč, shajališe divjih zveri, in ako nima kdo družega orožja kakor kakošen tlesk ali kol, se jim ni vstani ubraniti.“

„Pastir, ki me je bil na svoj dom vzel, in mi je več ko stokrat povedal, kako sem bil otet, je bil kristjan, prav pobožen in pravičen mož; njegova žena je bila ravno tako pobožna in dobra duša. Obema sem se smilil, in ko sem jima povedal, da mi je Teopist ime, po

našem jeziku Bogoverni ali Bogozvesti, sta se zelo razveselila, ker sta iz tega spoznala, da sem keršanskih staršev. Sklenila sta me rediti s svojim malim sinom, ki je bil mojih let, in sta me rada imela ko svojega lastnega otroka.“

„Po gorah semtertje je prebivalo več pastirjev, ki so bili vsi kristjani. Tudi semkaj je bilo prišlo ob preganjanji nekaj keršanskih duhovnov, in eden njih je bil tukaj ostal, da bi to keršansko občino vladal. Veliko ljubezen je imel do nas otrok, veselo nas je učil keršanskih resnic in tudi še drugih koristnih reči. Tedaj sem zelo tako ko moj brat Agapit dorašal, in ne bom tega nadalje pripovedoval.“

„Pastir, kateri me je s svojim sinom kojil, je imel obilno drobnice. Ko sva dečka veči prihajala, sva mu mogla pomagati drobnico pasti; ko sva pa odrastla, in sva bila že toliko močna in urna, da sva jo mogla zverini braniti, je zavoljo starosti marsikdaj doma ostal, in je vso skerb za živino nama mladenčema izročil. Enega dne tedaj sva drobnico daleč v gorje zagnala. Na večer narediva ogenj, nekaj da bi si večerjo napravila, nekaj pada bi si zveri, ki se ognja bojé, od drobnice odvernila. Pri ognju sedé kremljava prijazno, bilo je že zelo o mraku, kar najin veliki pes, ki je pred nama ležal, po koncu skoči, in začne hudo lajati. Bil je še ravno tisti pes, ki je bil nekdam volká tako močno zgrabil. Precej star je že bil; pa zavoljo svoje zvestobe je imel še živež pri hiši. Tudi drugi psi se

oglasé ; in lajanje se razlega vse prék. Kak volk se bliža, sva menila, in vstaneva, in seževa vsak po svojo sulico ; pa — le kdo bi si bil to mislil! — oborožen vojak jo maha proti nama. Vse kaj posebnega je bilo to v teh samotnih gorah. Z vojakom gre moj rednik, in je ves prepaden in žalosten. Mladenča si nisva mogla umeti, kaj da bi bilo ; pa sva kmalu zvedela.“

„Tudi naša soseska je mogla vojaka postaviti. Tisti popoldan že je bil vojak vse mladenče, kar jih je moglo meč sukati, z njih očeti zbral pod veliko lipo, kjer se soseska shaja, in je bil ukazal vadijati, ktereга bo zadelo. Ker se je vojaku mudilo, in ni sterpel, da bi bil stari pastir svojega sinú poklical, je oče mogel zanj vadijati. In ravno njega je zadelo, in vojak je zdaj prišel, da bi ga koj seboj vzél.“

„Ko je dobri mladenec to slišal, obledí ko merlč in staremu očetu stojé solze v očeh. Ali jaz rečem vojaku: Pustite tega, mene vzemite! Jaz pa sem rad vojak! Ko sem videl vašo čelado in sulico blisketati se pri najnem ognju, se mi je serce smejalo. Moj oče so bili tudi vojak, in so tudi imeli čelado in sulico doma. Res, jaz naj grem za svojega prijatla z vami! To je bilo vojaku všeč. Posmeja se mi, in reče: Aha, kakoršni stari, taki mladi! Si jak mladenec! Pojdi le z menoj! Te imam rají ko unega zelenca, kateri se tré se ko šiba.“

„Mojemu redniku in njegovemu sinu se uderejo solze po obrazu, toliko sta vesela. Ah,

je djal stari pastir, to bi bila pa vendar prevelika ljubezen, da bi za družega šel v vojno! Jaz pa sem rekel: To ni nič več, kakor kar sem dolžan. Še le večji hvalo sem vam dolžan za to, kar ste nad menoj storili. Kaj mi niste življenja oteli, in me zredili? Če v vojni tudi umerjem, in za vašega sinú, ki mi je drugi brat, življenje dam; bodi to moja hvala za ljubezen, katero ste mi storili. In pa saj se spodobi, da krisjani iz ljubezni drugi za družega življenje dajo kakor je Kristus svoje življenje dal za nas vse.“

„Stari mož mi je rekel jokaje: Če je taka, moj sin, pa pojdi! Bog ti je dal toliko serce. Bog daj, da bi bil tudi junak kakor David, ki ga je Bog od drobnice v vojsko poklical, in da bi tudi pri vojski dober in pobožen ostal kakor David! Morebiti da je tvoja sreča, da pastirsko palico s sulico premeniš; meni se celó vse tako zdi, da ti bo to srečo prineslo, da ti bo Bog tvoje lepo djanje povernil. On bodi tvoj ščit, in naj te reši iz vseh nevarnosti, v ktere boš prišel. Mi je dal še svoj blagoslov, in šel sem z vojakom.“

„Dobri pastir je imel pač prav, njegove besede so se spolnile. Da sem šel za svojega prijatla v vojsko, to je bila moja naj večji sreča; kakor je bila tudi sreča mojega brata, da je šel za družega v vojsko. Bog je naji mlada vojaka semkaj napeljal, kjer sva se brata spoznala, in sva našla še očeta in mater. Obilno nama je najno ljubezen povernil. Njemu bodi vsa čast in hvala!

Sedemnajsto poglavje.

Sužinja.

Teopista mati se je s solznimi očmi proti nebesom ozerla, in reče: „O pač res, usmiljenemu Bogu bodi čast in hvala; da je vaju, preljuba moja sina, tako prečudno otel, in doslej tako dobrotljivo za vaju skerbel! Pa poslušajte zdaj še, kako je nebeški Oče tudi mene otel, in zame dobrotljivo skerbel, kako je tudi nad menoj svojo neskončno ljubezen pokazal.“

„Se pomnim v živo,“ je zdaj začela, „kako je tisti nečloveški zamorec tebe, ljubi Evstahij, in moja draga sina iz barke na samotno pustoto porinil, in mene s silo iz tvojih rok iztergal, in na barki prideržal. Ko sem se bila iz omedlevice zbudila, in sem se spet zavedila; se je nezdušni zamorec, kateremu so bili denarji bog, in zlasti njegove nebesa, pred me na kolena vergel, in me je prosil odpušenja, ako je s teboj in mojima sinoma preterdo ravnal, in je djal, da je to le iz ljubezni do mene storil.“

„Kako ti more,“ je rekel, „tisti mož še pri sercu biti! On je cel berač, jaz pa sem bogat. Imam dovolj zlata in srebra, biserov in

dragih kamnov; izberi si zase, kar koli hočeš, in ti bom dal. V škerlat te bom oblačil, in ti dal jesti in piti, kar boš koli hotla. Deset černih sužinj ti bo streglo, ti pa boš kraljevala čez moje serce. Ali si moreš kaj bolj častitljivega misliti? Podaj mi tedaj svojo roko, in privoli. Zavernila, se vé, sem ga z gerdo, in mu pokazala, da studim njegovo ponudbo. Pa dva dni še mi je veliko prizadeval, mi je zdaj obetal, zdaj pretel, da bi se vdala v njegovo voljo. Saj te vzamem, je rekel; glej, kolika sreča se ti ponuja! Ne vem, kako moreš tako neumna biti, da se je braniš.“

„Tretji dan zjutraj je spet pred me stopil, in me je prijazno vprašal, kako da mi je, in ali sem se že premislila. Pa v mojih solznih očeh in v vsem mojem obrazu je bral, da mi je še zmiraj zoperna njegova ponudba; tedaj je rekel serdit: Zdaj sem pa že sit tvojega vednega jokanja in odrekovanja; tudi ni treba, da bi se ti prilizoval, ali te le s praznim pretenjem strašil. Do večera ti dam še odlog, premisliti, in pred tudi mojega obličja ne boš videla. Ko bo pa solnce v zatonu, se nadjam dobrega odgovora. Hudo me je pogledal v svoji togoti, in je šel s strašnim pretenjem v svojo stanico, ki jo je na barki posebej imel, in je vrata za seboj zalopnil, da se je vse streslo.“

„Sem bila vesela, in sem imela vsaj ta dan mir pred njim. Sedla sem v kot barke, se zavila v svojo pečo, in bitko sem jo-

kala, ter k Bogu molila, da naj bi mi odvernil silno nevarnost. V tem je dan prešel. Solnce se je nagnilo, njegovi zadnji žarki so že v morje utonili; pa gerdega trinoga ni bilo. Videla sem mornarje vse nepokojne in oparjene semtertje hoditi, in šepetajo in zmajujejo z ramami in glavami. Nisem vedela, kaj bi to pomenilo, vendar se mi je nekoliko upanja v srce zasvetilo. Kar zaslišim, da je lastnika barke huda vročnica prijela, in da mu je huđó. In res solnca ni več videl vzhajati, še tisti večer je umrl. Ta nagla smert, sem si mislila, je očitna kazen njegovih hudobij, in sem Boga hvalila, da me je otel.“

„Mornarji so bili zgube svojega gospodarja zelo žalostni, in name jezni. Jaz, so vpili, sem kriva njegove bolezni in smerti. Se strenejo, imajo svet, in me sklenejo prodati v sužnost. Takó, so djali, se bomo naj bolje zmaševali za voljo smerti svojega gospodarja; s skupljenimi denarji pa si bomo svojo žalost nekoliko pregnali. Pa niso si upali me peljati v primorsko mesto, kamor je bil njih rajni gospodar namenjen, in od koder so bili oni in njih gospodar; zavili so jo v drugo primorsko mesto, kjer se jim ni bilo treba bati nobenega izpraševanja, od kod da imajo pravico me v sužnost prodati.“

„Prišli smo v to mesto, in mornarji me koj na terg postavijo na prodaj. Cena je bila precej velika. Nekdo, ki je s sužnji kupčeval, me je vprašal, kaj pa znam vse delati, da bi

videl, ali sem toliko vredna ali ne. V svoji mladosti sem se bila vsih ženskih del naučila, ki so bile blagorodni Rimljanki potrebne. Vse sem mu povedala, kar sem menila, da si bom s tem svoj težki stan kaj polajšala. Kupcu je bilo, kakor sem potlej zvedela, od bogate hiše naročeno, da naj skusi sužinjo dobiti, ·ktera bi bila teh del dobro vajena. Toraj je rekel: Če je vse res, kakor govoriš, si vredna tega denarja, ako mi pa lažeš, ti bom kar vrat zavil. Ali še ostaneš pri svoji besedi? Poterčila sem mu. Tedaj je lakomnim mornarjem denarje na desko naštel, ktere so veselo pobrali, in se vernili na barko.“

„Kupec me je peljal v majhen hram, je ravnal še precej spoštljivo z menoj, in me ni pustil v ničemer pomanjkanja terpeti. Bil je vesel, da je tako dobro kupčijo storil. Čez nekaj dni je šla tropa težko obloženih vebljudov od ondod; tudi jaz sem bila, kakor drugo blago, na vebljoda posajena, in v to mesto prinesena. Ko so vebljodi obstali pred hišo, kamor je bila vsa klada namenjena, pride berž gospodar, prebere kupčevo pismo, zmaja z glavo, in se namerdne, ker se sem mu predraga zdela. In res je kupec, kakor sem potlej slišala, zame trikrat veči ceno postavil, kakor je bil on zame dal. Vendar pokliče gospodar svojih slugov enega, in reče: Pelji to sužinjo do gospe, in reci, da naj jo poskusi. Ako res zna, kar mi je pisano, bi se dalo še vendar kaj obresti dobiti pri tej kupčiji;

če pa ne, bom to dragino koj z vebljodi nazaj poslal.“

„Na to se je nevoljen spred mene obernal, in je šel drugo blago pregledavat. Sluga pa me je peljal v berhko stanico. Gospa je sedela na lepo oblečenem stolu, in pred njo na mizi je bilo vse polno dragih biserov, zmed kterih je naj lepše in naj debelše na zlate niti nabirala. Bila je priljudna in krotka videti; pri vsem lisku okrog nje je bila po domače oblečena, in vsa ponižna in pohlevna. Ko me je ugledala, se je zeló začudila, me je pregledovala z milim očesom, in prijazno opraševala. Koj po prvih besedah sem dobila nekako zaupanje do nje, in sem brez pomišljanja odgovorila na njene vprašanja, in vse odkritoserčno povedala. Pa preden sem izgovorila, je vstala, z razpetima rokama k meni planila, me objela, kuševala in ljubo sestro imenovala. S pervega sem se grozno ustrašila, kmali pa se je ta strah v veselje spremenil. Bila je kristjanka, toda zoper voljo svojega moža, in ko je iz mojega govorjenja spoznala, da sem tudi jaz kristjanka, me je sestro imenovala. O, že dolgo, je rekla, sem k Gospodu molila, da naj mi pošlje keršansko prijateljico, ki jo potrebujem v svojem stanu! Zdaj tedaj je uslišal mojo molitev, bodi mu čast in hvala!“

„Rekla mi je usesti se zraven nje na stol, in me je prosila, da naj ji bolj na tanko povem, kako se je z menoj godilo. Vse sem povedala, in pazno in s solzami v očeh je povest

poslušala. Neizrečeno jo je veselilo slišati, kako prečudno je Bog tebe, ljubi Evstahij! in pa mene h keršanski veri poklical. Mojim ljubim staršem in meni, je rekla, je bil sveti evangelij že pred več leti oznanovan, in oče, mati in jaz smo bili vsi en dan keršeni. Ker so moji starši s škerlatom kupčevali, so mi dali ime Lidja, v spomin tiste Lidije, ki jo je sveti Pave k keršanski veri pripravil, in je bila tudi škerlatica. Bilo je takrat že skoraj eno leto, kar sem se bila omožila, in kar so bili moji starši meni in mojemu možu to le hišo z nekaj blagom prepustili. Moj mož pa je bil takrat daleč od doma po kupčiji, ko smo bili keršeni. Ko je domu prišel in zvedel, da smo kristjani, se je zelo ustrašil. Ali ne veste, je rekel, kako strašno kristjane povsod preganjajo? Videl sem po svetu jih neusmiljeno moriti. Tedaj smo tudi mi v nevarnosti priti ob vse svoje premoženje, in pa še celó ob življenje. Vendar nam je pa obetal, da se bo tudi on dal kerstiti, ke-dar bo to brez nevarnosti mogel storiti.“

„Kmalí po tem so moj oče umerli. Moj mož je dobil zdaj vse blago v roke, in toraj se je vedno izgovarjal, da ima s kupčijo preveč opraviti, in ne utegne misliti v keršansko vero. Oh, le to mu je bilo v čisli, kako bi si za ta svet zakladov nabral, za nebeški zaklad pa mu ni bilo mar! Ko so jeli tudi tu v tem mestu kristjane preganjati, in grozovitno tezati in moriti, je bil v svojem strahu ves omoten. Le ime

Kristus naj sve z materjo izrekle, se je že po vsih udih tresel. Terdo nam je prepovedal hoditi k Božji službi, ki jo imajo kristjani še semtertje skrivaj; še tega ni pripustil, da bi bile kake kristjane v mestu obiskale, ali da bi bili oni k nama hodili. Mojo mater in mene je to, kaj pa da, zelo bolelo; britko sve velikokrat na tihem jokale. Pred tremi mesci je Gospod Bog tudi mojo mater k sebi poklical, in zdaj sem bila sama, odločena od vseh keršanskih prijatic, v prebritki žalosti. In tedaj lahko veš, je rekla, — in solze so se ji po licih uderle, — kako sem vesela, da dobim v tebi keršansko sestro! Pred svetom sicer in pred mojim možem moraš ti biti moja sužinja, in jaz tvoja gospa; ko bomo pa same, si bova sestri.“

„Pokazala mi je svoje otročiče, dve ljubeznjivi deklici in majhnega dečka, in je rekla: Te moje otročiče mi boš pomagala za nebesa zrediti. Oni so mi ljubši ko biseri tam le na mizi, ljubši ko vsi zakladi mojega moža.“

„Potem je Lidija z menoj govorila od umetnosti, zavoljo katerih me je njen mož kupil. Njeno posebno delo zraven gospodinjstva je bilo škerlat in tančico za prodaj pripravljati; tudi je sužinjam, ki so pisane sukna in platna tkale, ali zlato vanje vdevale, očerte in obrise dajala, in pridno pregledovala, ali vse prav delajo. Šla je po več obrisov, in mi je dala na zbiru, po katerem obrisu hočem delati. Izbrala sem si

enega, kateri mi je bil naj bolj všeč, pa je bil tudi naj težji. Škerlat je bil mnogoterno z zlatom opisovati. Oh, bi ne bila nikoli verjela, da bom z delom, katero sem nekdaj le za kratek čas imela, še vsakdanji kruh mogla služiti! Pač je prav, sem si takrat mislila, da se človek v mladosti česa nauči! Ko je čez nekaj časa gospodar prišel gledat, kako kaj delam, je bil z mojim delom in zlasti z mojo urnostjo prav zadovoljen, in me je pohvalil. No, no! je rekel, denar, ki sem ga zate dal, ni zaveržen.“

„Odslej pa sem mogla od jutra do terde noči neprenehoma delati, in od bliščččega škerlata in zlata so me jele oči boleti. Lidija je svojega moža večkrat prosila, da bi mi dal vsak dan vsaj kakošno uro počitka, pa zastonj. Enega dne pa me je vzela seboj na vert. Nekaj zelij je na njem prav slabo rastlo. Rekla sem ji, kako bi ji bilo treba postreči, in kako bi se lahko ves vert olepšal, in to še z dobičkom. Lidija je to koj svojemu možu povedala, in ga je napravila, da je vert v mojo skerb izročil. Naj bo no, je rekel; čas, ki ga bo v to obernila, vsaj ne bo popolnoma zgubljen, nama bo morebiti še prav zadel. Podstopila sem se verta, stregla sem revnim zeljem, in kmalo so se opogle, in lepo rastle. Tudi sem marsikaj na vertu pre naredila, in vsim, ki so prišli na vert, je to dopadlo. Kar očem dobro dé, je rekel gospodar, in veliko ne velja, je zmiraj naj boljše. Feopista naj ima le še v prihodnje vert

▼ skerbi. Tiste dve uri, ko sem bila po tem vsak dan z Lidijo na vertu, ste bile moj počitek.“

„Gospodar je kmali spoznal, da sem kristjanka. Pa mi tega ni dal nikakor na znanje; samo da je včasih rekel: Kristjani so naj zvestejši, volnejši in pridniši sužnji; pa za kupca so vendar le nevarna reč. Če jih veržejo med zveri, ali jih sežgejo; kdo mu poverne denar, ki ga je zanje dal? Lidija je pa vendar zmiralaj upala, da bo še keršansko vero sprejel. Oh, je večkrat rekla, potlej bi bil najin zakon še le popolnoma srečen, potlej bi bilo v naši hiši ko v nebesih“

„Enkrat je Lidija hudo zbolela, vsi v hiši smo mislili, da bo umerla. Tedaj je svojega moža prosila, da naj k njeni postelji pride. Neizrečeno težko ga je to stalo; ko pred posvetni ljudje, se je smerti grozno bal. Vendar je prišel, in ves prestrašen stopi pred njeno posteljo. Videti, da je vedrega obraza in vesela, se je zelo zavzel. Mu ni šlo nikakor v misel, kako da je smerti vesela, in je rekel, da se mu to prav čudno zdi. Ona pa je rekla: Ljubi moj! zato sem smerti vesela, ker sem kristjana. Oh, jaz pa želim, da bi bil tudi ti kristjan! Glej, vse blago, ki ga imava na tem svetu, moram zdaj zapustiti, in tudi ti ga boš kedaj, morebiti kmali, mogel zapustiti. Pa vem dobro, da me na unem svetu bolji zakladi čakajo; o, da bi le še ti v Kristusa veroval, in se spreobernal! Prosim te, ljubi moj, stori to!“

„In še nekaj te prosim, je rekla, in pokazala svoje otročiče, ki so ob njeni postelji jokali in zdihovali. Te najne otročiče sem dozdam keršansko vero učila. Ta vera, vem, je najdražji dar, ki jim ga moram zapustiti. Oh, nikar jim ga ne jemlji! Teopista je kristjanka kakor jaz. Ona je bila druga mati mojim otročičem, in bo tudi v prihodnje. Pusti jih, ko jaz umerjem, v njenih zvestih rokah. Predragi moj, obljubi mi to, in bom veselo umerla! Njeno vedro obliče, njen mir in pokoj, njena ljubeznjiva skerb za otroke moža zelo ganejo. Obljubil je njeno zadnjo prošnjo spolniti, in v joku je šel od nje. Lidija je potlej ozdravela. Pa njenih besed mož ni pozabil. Zdaj je keršanstvo raji terpel; večkrat je zvesto poslušal, ko sve z Lidijo o keršanskih resnicah govorile. In ko je preganjanje kristjanov po cesarjevem povelju nehalo v našem mestu, je Lidijo celo pripustil k Božji službi kristjanov hoditi, in jaz sem jo smela spremljati, kar je naji neizrečeno veselilo.“

„Kar je preganjanje kristjanov minulo, se je v našem mestu veliko reči spreobrnilo. Veliko mož in žen, tudi ljudje imenitnega stanú, so zdaj keršansko vero očitno pričali; še več jih je jelo k keršanskemu uku hoditi, in so tudi sprejeli keršansko vero. Njih spreobrnjenje tudi ni bilo brez sadú, prineslo je temu mestu velike dobrote. Tako, postavim, so zdaj z ubogimi, zatiranimi sužnimi, naj so bili kristjani ali ne, veliko usmiljeniši ravnali. Nekteri kupci in

premožni gospodarji so dali svojim keršanskim sužnim svobodnost. Pa našega gospodarja, dasiravno se je Lidija veliko prizadjala, ni bilo mogoče sprostiti, da bi bil vsaj meni dal svobodo. Večkrat je sicer to obljubil, pa je le zmiraj od dne do dne odlašal. Še celo toliko se ni dal sprostiti, da bi bila smela sužinje oblačilo sleči, in se nositi ko svobodna. Menda se boji, da bi mu ne ubegnila, ko bi ne bila ko sužinja oblečena. Tudi se še ni dal kerstiti. Zmiraj ima pred še kako posebno opravilo opraviti, in preden je to opravljeno, se vidi že spet v kako drugo še potrebniši opravilo zahomotanega. Tako težko je lakomnemu bogatinu priti v nebeško kraljestvo. Pa kakor sem koli marsikaj hudega preterpela od lakomnega in skopega moža, sem pa v družbi blage Lidije vendar tudi veliko veselja vžila. Bila sem pri nji le na videz uboga sužinja; v resnici pa mi je bilo dobro, in sem se marsikdaj v Bogu veselila.“

Ko je bila Teopista svoje zgodbe dopovedala, je začel tudi Evstahij pripovedovati, kar se mu je bolj posebnega prigodilo, in reče: „Najne prigodbe, ljuba Teopista! in prigodbe najnih sinov so delo Božje previdnosti, čudo Božjega usmiljenja.“

„Kako svitle so mi zdaj vse pota, po kterih nas je Bog vodil, in ktere so mi bile pred tolikanj temne! Tam v puščavi, postavim, sem se tolažil s tem, da, kdor v Boga zaupa, se mu

odpertega levovega žrela ni treba bati; in ste mi vendar koj takrat zveri moja sinova vzele! Tega takrat nisem razumel. Pa ali ni Bog mene pred levovem žrelom ubranil, in kar je še več, ali ni mojih otročičev iz žrela ljutih zveri prečudno otel? In ali ni imel Bog v tem, da mi ji je pustil odvzeti, in v vsem, kar je z nami storil, naj modrejših in ljubeznivših namenov? Oh, ko bi bila midva, ljuba Teopista, svoje premoženje zmiraj v pokojni posedla, in v stari zmiraj s svetom ostala, ko bi bila kakor prej zmiraj imenitne gostije imela, in le v kratkočasnih družbah veselja iskala, kako lahko bi bila spet v svoje poprejšnje grehe zašla, in bi družega ne imela od resničuih kristjanov ko prazno ime! Tudi za otroke je v veliki hiši, kjer se vse po velikem godi, velika nevarnost, in gotovo bi svojih sinov ne bila mogla tako dobro izrediti, kakor sva želela. Ali Bog je vse drugače in bolje obernil. Nama je odvzel najno premoženje, najne imenitne prijatelje, cesarjevo ljubezen, naji je ločil družega od družega in od najnih otročičev, in obložil s terpljenjem. Jaz sem kot priden kmet za plug deržal, in skušnja me je učila, s kakim trudom si mora kmet svoj kruh pridobiti. V samoti, daleč od svetovega šuma sem se učil Boga in sebe še le prav spoznavati; Jezusov sveti nauk se je bolj in bolj mojega serca prijemal. Ti, ljuba Teopista! ki te je svet nekdanj tolikanj čislal, si mogla uboga sužinja biti; pa take nadloge so ogenj, ki nas

očisté od madežev skrivnega napuha. In tudi najna sina sta prišla k ljudem, pri katerih sta se naučila moliti in delati, in sta bila obvarovana vsih nevarnost spačenega svetá.“

„Pa ne le nam, ampak tudi drugim je iz našega terpljenja sreča in blagost izviralá. Meni je Bog dal kmete v tisti dolini v dobro, Bogu prijetno ljudstvo spreobrniti. Ti, Teopista, si v hišo, kjer si živela, Božji blagoslov prinesla. Najna sina sta se svojim dobrotnikom hvaležna skazala, ko sta dobrovoljno v vojake šla; zdrava in uterjena na kmetih sta cesarstvu v vojski k zmagi pomagala. In memo vsega družega smo se po tolikem terpljenju vsi spet srečno sešli; naj večí blagost in veselje pa nas čaka še le v nebesih.“

„Takó ima tisti svetli križ, ki sem ga takrat v gojzdu videl, pa le spet pomen za nas. Naj poprej sicer je pomenil, da je križ, ki je bil pred nepošten in znamenje prekletstva, zdaj po terpljenji in smerti Jezusa Kristusa pa znamenje njegovega veličanstva in naše blagosti. Ali tisti svetli križ je tudi to še pomenil, da morajo tudi križi, ki jih mi na-se vzamemo, in z voljo nosimo, nam biti v čast in blagost. Vsak križ, ki nas zdaj teži, delaj nam tudi še toliko sramote in bolečin, nam bo nekđaj v čast, in nas bo ravno tako s častitljivo svetlobo obdal, kakor je mene tisti nebeški križ v gojzdu obdal.“

Žena in sina so mu to poterdili, so bili veseli preteklega terpljenja, so hvalili Boga,

kteri človeka po temi k luči, po križih k sreči, po žalosti k veselju pelje.

Med tem se je noč storila. Luna sije prijazno na nebu. Vse je tiho, le bližnji potok, ki lune luč v njem miglja, šumi kratkočasno. Lepo diše cvetlice iz bližnjih vertov, ko drage dišave puhti, njih duh nakviško; pa še lepše kipé občutljeji hvale in češenja iz teh blagih serc proti nebesom.

Zdaj se je Evstahij vzdignil, in reče: „Noč se je naredila, služba moja me kliče, da grem, in dam vojakom za jutranji dan svoje povelja. Vi dva, ljuba sina! spremita mater zdaj nazaj na njen dom; utegnili bi kdo v nepokoj priti, ko bi je ne bilo. Jutri zjutraj, ljuba Teopista! te bom tam obiskal, te od kupca iz sužnjnosti odkupil, in zahvalil tvojo dobrotljivo prijateljico Lidijo.“

Osemnajsto poglavje.

Keršanski pogovori pri jedi.

Drugo jutro sta vojvoda Evstahija, ko je vstal, njegova sina že pred njegovo stanico čakala, in ga pozdravita s priserčno otročjo častjo. Gre ž njima k Teopisti. Ko je v hišo stopil, se mu reče, da Teopista in Lidija še ne morete

koj obiskovalcev sprejeti, gospodar pa je šel že pred dnevom z doma po svoji kupčiji. Evstahij gre tedaj s sinoma malo na vert; rosa se je še v jutranjem solncu lepo svetila in utrinjala. Po vertu sem ter tje hodijo in se prijazno pogovarjajo, kar pridete dve ženski na vert. Ena, visoke postave, je oblečena v belo tančico, ki je lepo v gibe nabrana do tal. Njena peča na glavi je polna zlatega cvetja. Tanko zagrinjalo kakor pajčevina zakriva njeno cvetoče obličje. Bila je Teopista. Evstahij se je zavzel nad njeno lepoto. Sinoči, ko jo je prvič spet videl, je bila bleda ko merlič; nič lepega ni bilo v njenem obličji. Težka dela namreč, ki jih je imela posebno pred ta dan pri gostovini, obilne solze, ki jih je točila pri vojvodovem prihodu, omedlevica, ki je pri spoznanji svojih sinov vanjo padla, strah in veselje, ki ga je spet ob neprevidenem ugledu svojega moža občutila, vse to jo je bilo zelo zdelalo. Zdaj se je oddahnila od truda in nepokoja včerajšnjega dne. Veselje jo je v lica zapeklo, ljubeznjivo se svetijo njene oči. Mlada ko na dan poroke je bila videti.

Una ženska pa, ki je oblečena, kakor da bi bila Teopistina dekla, je bila Lidija. Spodobi se, je Lidija mislila, da svojo prijateljico po njenem stanu preoblečem. Ravno je bila obleka za imenitno gospo dodelana. Teopista pač ni mislila, kedar jo je gospodar terdo k delu priganjal, da to obleko sama sebi dela. Lidija ji je to obleko podarila, jo je ž njo prav posilila,

in je rekla, da je za ženo Rimskega vojvoda še le preslaba. Dobro se ji je prijela. In gospodarju je vest hudó očitala, da je ženo mogočnega vojvoda tako silno k delu priganjal; z veseljem ji je svobodo dodelil, in pa še dražih darov ji je ponudil.

Evstahij in njegova sina pozdravijo Teopisto, in dobrotljivo Lidijo priserčno zahvalijo. Potlej se sprehajajo vsi skupaj po vertu, se pogovarjajo od prečudnih naredeb Božjih in hvalijo Božjo sveto previdnost. Na to prosi Lidija, da bi vojvoda in stotnika s Teopisto pri nji na vertu zajterkovali. Vsedeje se za marmorejevo mizo, na kateri je bilo mnogo jedi in jerbasčiki nabranega sadja. Brajda z velikim gostim perjem se je nad mizo razpenjala, in je delala prijetno senco, in okrog nje so bile gredice z lepo dišečimi vertnicami in cvetlicami in drevesa polne medičnega sadja.

Pri jedi je Evstahij vert močno hvalil. „Lepi vert,“ je rekel, in se v Teopisto ozerl, „ne dela le časti pridni vertnarici, on je tudi zgleдалиšče Božjega veličanstva. Uno sadje le, ki je namenjeno nas hladiti in poživiti, kako prijetno je tudi našim očem! In kako lepo vonjajo te le cvetlice! Kakošno prečudno moč vendar je stvarnik dal v gerčaste drevesa in v slabe koreninice, da poganja takó lepo sadje, tako prijeten duh iz njih! V resnici, vert je čisto zerkalo modrosti in dobrotljivosti Božje.“

„Pač res!“ reče Teopista. „Ta vert le, ki sem ga obdelovala, mi je bil tudi zmiraj ko bukve, ki mi jih je stvarnik odperl pred mojimi očmi, in Jezus Kristus razlagal. Ko sem pogledala limbarje, mi je bilo, ravno kakor da bi mi jih naš zveličar s perstom kazal, in me opominjal, da naj zaupam v nebeškega Očeta, kateri jih tako lepo oblači, toraj za ljudi, svoje otroke, gotovo še bolje skerbi. Uno drevesce le, ki je tolikanj bogat lepega sadja, mi pravi, da naj bom tudi jaz bogata dobrih del. Ta vinska terta le, ktera po vseh mladikah, ki se je deržé, sok in življenje razliva, da obrodé veliko dobrega grozdja, mi je ljubeznjiva podoba, da, le če ostanem s Kristusom na tanko združena, bogat sad zamorem obroditi. Naj slabji zeli, meta, kopir in kumin, ki je nekdej veliko Izraelcev od njih desetino dajalo, me opominjajo Jezusovega uka, da bodemo, se ve, tudi v malem zvesti, pri tem pa, kar je poglobitnega v postavi pravice usmiljenja in vere, nikoli ne opuščajmo. Tudi zeliša, ktere sem zoper mojo voljo vidila rasti, in sem jih s korenino izruvala, so me opominjale Jezusovega uka: Vsako zeliše, ki je ni moj nebeški Oče vsadil, bo izruvana. Iz tega sem se učila, da, kar brez Boga in njegove pomoči začnemo, ne more obstati. Tudi žilo naj manjši vseh semen, gorušično zernice, ki sem ga v zemljo vsijala, in je sčasoma zrastlo ko drevo, me je učilo, in k dobremu spodbadalo. Nad njim sem vidila, kako se Božje kraljestvo, kraljestvo res-

nice in kreposti, v človeku sicer pri malem začne, pa mora vedno rasti, da do verba doraste.“

Tedaj je Teopist rekel: „Ljuba mati! kakor je bil vam vaš vert po Jezusovih prelepah prilikah v poduk, tako je bilo meni moje pastirstvo v poduk, ko sem še tam po samotnih planinah drobnico pasel. Tam ni bilo družega videti, ko pastir in drobnica in časi kakšen volk. Tam ni bilo družega slišati, kakor da se je ovca zgubila, ali da je v jamo padla, ali da smo zmed ovec o svojem času kozle za klanje odbirali. Pa ravno od tega je Kristus tolikanj lepe prilike jemal, da se mi je moj nizki poklic v njih nekako častit dozdeval.“

„Kar se dá od Jezusove preserčne ljubezni in zaupljivosti do njega koli podučljivega reči, nam stavi pred oči prelepa prilika od dobrega pastirja, od njegovih ovac in od volka. Moj vsakdanji poklic me je vsak dan učil: Dober pastir pozna vse svoje ovce, jih kliče vse po imenu, hodi pred njimi, jih vodi s krotko šibo na zeleno pašo in čisto vodó; takó nas vodi naš nebeški dobri pastir, in skerbi za nas, da nič potrebnega ne pogrešamo. Vsak dan sem videl in se učil: Kakor ovce svojega pastirja poznajo, njegov glas slušajo, in za njim tekó; ptujca pa ne poslušajo, in tudi za njim ne gredó, ampak še od njega bežé, ravno tako naj bi tudi mi dobrega pastirje naših duš poznali, ga slušali, in za njim hodili; zapeljivih besed ptujcev pa nikar ne poslušajmo.“

„Kedar sem videl volka priti, da bi se ovac lotil in jih podavil, in sem se sam svojega življenja vanal, da bi ovce ohranil; kako jasne so mi bile takrat Jezusove prelepe besede: „Jaz sem dobri pastir, svoje življenje dam za svoje ovce, nihče mi jih ne bo iz mojih rok vzel!“ Oh, sem potlej večkrat rekel, kdo bi njega ne ljubil, kdo vanj ne zaupal! Brez njega bi bili ljudje ko čeda brez pastirja.“

„Jezusova prilika od zgubljenih ovčič je nekako prav iz pastirstva vzeta. Večkrat se mi je kaka ovca zmed drobnice zgubila, in sem jo iskal po hribih in dolinah, in jo nisem predjental iskati, da sem jo našel. In kakošno veselje sem imel, kedar sem jo zagledal! Na svoje rame sem jo zadel, in nazaj nesel, in poklical sem prijatle in sosede, in jim rekel: „Veselite se z menoj, ker sem svojo zgubljeno ovco našel!“ — prav tako, kakor je Jezus popisal vse to. Tedaj so mi prav v serce segle Jezusove besede: „Tako bo v nebesih med angelji Božjimi veselje nad grešnikom, kateri se spokori. Oh, kakošna ljubezen, sem si mislil, kakošno neizrečeno usmiljenje! Ni dosti, da se spokorni grešnik sprejme, tudi veselje med angeli Božjimi je nad njim. To me je takó zgenilo, da bi bil na ves glas klical za vsakim grešnikom: „I kaj bi ti ne hotel biti najdena ovca na ramah dobrega pastirja!“

„Kedar je kaka ovca v jamo padla, in sem jo poln usmiljenja iz jame izlekel, so mi na misel

prišle Jezusove besede: „Kdo zmed vas je, ako ima edino ovco, in mu v jamo pade, da bi se je tudi v soboto ne podstopil, in je ne izlekel? In kaj ni človek veliko bolji ko ovca? Kolikanj bolj tedaj, sem si potlej mislil, se morem človeka usmiliti, in mu pomagati, ki ga vidim v nadlogi? Veliko zaupanje tudi v usmiljenje Božje tu v Jezusovo ljubezen do nas se je v mojem sercu obudilo, in sem sklenil nikoli v nobeni stiski ne obupati. Saj sta vendar nebeški Oče in njegov preljubi Sin do nas še veliko bolj usmiljenja, ko jaz do ovac!“

„Groza pa me je obšla vselej, kedar je bilo treba ločiti kozle od ovac; ko so bili kozli gnani v mesnico, ovce pa so še ostale, in so se pri miru pasle po prijetni tratini. Takrat sem mislil v tisti strašni dan, ko bo prišel Sin človekov v svojem veličastvu, in bo hudobne od pravičnih ločil kakor pastir kozle od ovec, in ko pojdejo potlej hudobni v večno terpljenje, pravični pa v večno veselje.

Teopist je sklenil s temi besedami: Govoril sem morebiti od preveč znanih reči. Pa vse so iz mojega pastirstva, in to najboljše pomnim. Tako je Jezus tudi priprostim pastirjem v samotni puščavi bukve odperl, polne lepih prilik in podob, ktere nam ljubeznjivo v misel dajó, kar nam je v našo blagost.

„Moje bukve pa,“ reče Agapit, „so bile polje, ktero sem s potom v obrazu obdeloval, ko sem še kmet bil. Naj tudi jaz kaj povem,

kar mi je moj kmetiški stan posebno prijeten delalo.“

„Ko sem njivo za setev pripravljaj, osat in robidje iz nje trebil, kamnje ž nje spravljaj, jo ljudem in živini zagrajal, ptice ž nje gonil, sem si mislil, kako da mi je treba svoje serce pripraviti, da bo seme Božje besede dobro zemljo v njem našlo. Pri tem sem spoznal, da, kdor posvetnim zmotnjavam duri odpre v svoje serce, kogar serce je enako skali, ki je pokrita s plitvo perstjo, kdor v svojem sercu ternje časnih skerbi in mesenih slast gnati pusti; pri njem seme Božje besede ne more sadú obroditi. Ko sem po tem lepo pšenico na svoji njivi z veseljem ogledoval, pa z žalostjo tudi ljuliko med njo ugledal, ktera se ni dala porovati, da bi se pšenica ne pokvarila, sem spoznal, zakaj ima Bog z grešniki toliko poterpljenje, in da zasluženi kazni le vendar ne bodo odšli. Ko je na zadnje žetev prišla, in smo ženjci veseli polno snopje nabirali, ljuljko in osat pa požigali, sem mislil v tisti veliki žrtvini dan, ko bodo angeli Božji prišli žet, in krivičnike in pohujšljivce v ogenj pometali, pravični pa se bodo v kraljestvu svojega Očeta svetišli ko soluce.“

„Tudi orodje, ktero ima kmet, mi je bilo podučljivo. Kedar sem za plug prijel, dobro vedoč, da je treba pridno delati, ne pa nemarno ozirati se, ako hočem kaj opraviti, sem si mislil, da tudi v Božjih rečeh nemarnost nič ne velja, in da le dobrovoljen delavec v dobrem raste.

Kedar sem v rešetu žito plel in čistil, in dobro pretresoval, da sem dobro zerno od plev in druge soderge ločil, so mi vselej v misel prišle Jezusove besede, da je skušnjava za nas nekako planje, in nam je dobro treba moliti, da naša vera ne omaga, in da skušnjavo srečno prebijemo. Kedar sem žito meril, sem mislil v besede: „S kakoršno mero merite, s tako se vam bo odmerjalo.“ Kedať sem v mlin prišel, kjer imajo posvetneži velikokrat dosti gerdih maren, me je mlinski kamen opomnil besed; „Gorje človeku, po katerem pohujšanje pride; bolje bi mu bilo, da bi se mu mlinski kamen na vrat obesil, in se potopil v globočino morja!“

„Naj prijetniši in naj ljubši prilika pa mi je bila prilika od pšeničnega zerna, ki se v zemljo useje, in spet lepa bilka iz njega zraste. To opomni kmeta, ki zerna v brazde useva, da bo pred ali pozneje on sam globokeji brazdo, v grob, usijan, nekdať pa spet od smerti vstal v novo življenje.“

„Tako je Kristus kmetu zelo polajšal pri svojih časnih opravilih misliti v večne reči. Jezusovi uki imajo res nekaj visocega v sebi; pa so vendar takó po domače in umevno povedani, da že samo to dovolj pričuje, da so Božji nauki.“

Devetnajsto poglavje.

Keršanska gospodinja.

„Lidija, dobra gospodinja, je doslej molčala; zdaj poprime besedo, in reče: „Res je, jaz sem se večkrat čudila, kako da je Kristus svoje visoke nauke tako po domače in umevno v prilikah vsakdanjega življenja oznanoval, da jih je vsaki dekli mogoče imeti. To mi je pri hišnih opravilih pač velikokrat v misel prišlo. Prižiganje luči, pomivanje posode, kerpanje oblačila mu niso bile tako slabe opravila, da bi od njih ne bil vzela prilik, po katerih bi tudi otroci njegov uk umeli.“

„Moj ranjki oče so, predenj so bili še keršeni, goreče želeli poduka v tistih resnicah, ki jih je človeku posebno treba vedeti. Toraj so se seznanili z učenim možem, ki so mu modri-
jan rekli. Učeni mož je večkrat pri nas obedoval, in je veliko govoril od začetka sveta, od kreposti in neumerljivosti, pa govoril je v tako visocih izrekih, da sem ga prav malo umela, in zdaj besedice več ne vem. Kako umevne pa so prilike od domačih reči, v ktere je Jezus zaklad svoje Božje modrosti shranil, in kako

lahko jih je v spomin ohraniti! Stokrat na dan se mi ponudijo v misel.“

„Kedar luč prižgem, in jo, se ve, na svečnik denem, ne pod mernik, mi pride v misel, da naj sveti ljudem naša luč, da vidijo naše dobre dela, in hvalijo očeta, ki je v nebesih. Kedar dekle sklede, kozarce ali drugo posodo prav čisto pomivajo, se spomnim, da mora vse, kar se v skledah in kozarcih na mizo postavi, tudi po pravici pridobljeno biti, da je čisto. Kedar mi je treba obušeno obleko zakerpati, ne delam zaplate iz novega suknja nanje. To bi se reklo novo suknjo potratiti, nova kerpa na stari obleki bi se tudi nič ne prilegla, ampak le vidila bi se že od daleč. In tedaj mi pride vselej na misel Jezusova pilika, ki pravi, da naša pravičnost ne sme biti ko slaba obleka polna zaplat, ampak čisto nova obleka, narejena le iz enega kosa.“

„Celó pri vdevanji šivanke se učim: „Kakor velbljud ali kamela ne mora iti skozi šivanino uho, tako tudi lakomni bogatin ne more v nebeško kraljestvo.“ In takrat, ko je zeló otvorjen velbljud pred hišo prišel, se mi je še posebno tehtna dozdevala. Oh, uboga žival! sem djala velikokrat, vse bogastvo, ki ga nosi, jo le teži, in ji celó nič ne pomaga. Ti živali je enak zgoltni bogatin, kateri si z velikim trdom zaklade na kup spravlja, in jih ne vživa. Kakor je z vebljuda pred vratmi treba tovore zložiti, preden j mora v hlev iti, tako mora tudi

tak bogatin svoje neizmerne skerbi po denarjih in svoje hrepenenje po časnem blagu odložiti, ako hoče iti skozi tiste ozke duri, ki peljejo v večno življenje.“

„Kedar grem na dvoriše kokošam potresat, mi je koklja, ki piščeta pod svoje perute spravljaja, podoba ljubezni Jezusa Kristusa do nas, kateri nas hoče vse okrog sebe zbrati, in v svojo brambo vzeti; golobič mi je podoba nedolžnosti in priprostosti; celó vrabec, ki pride med kokoši zern pobirat, in ga nebeški Oče ne pozabi, mi oznanuje, da ta Oče še veliko bolj zame skerbi.“

„Ravno tako najdem v kuhinji dovolj pre-mišljevat. Ogenj, ki na ognjišči gori, voda, ki mora v kuhinji zmiraj pri rokah biti, sol, ki se ne more pogrešiti, so zgolj reči, od kterih je Jezus tolikanj tehtne prilike jemal. Vse praviti bi bilo preveč; pa nekaj bolj navadnih moram vendar še povedati. Ko moje dekle drože v testo mesijo, da kruh vzhaja, in je lepo rahel, vidim prav očitno, kako mora Jezusov nauk vse naše djanje in nehanje prešiniti in prevzeti, da je dobro. Ko so bile časi za kake gosti zelo velike priprave, in je veliko rok jedi pripravljalo, mi je bilo vselej, kakor da bi mi Jezus govoril: Ne trudite se vendar tolikanj za jed, ki mine; prizadujte si raji za jed, ki je za večno življenje, ki vam jo Sin človekov daje. Ko v kuhinji tudi le jajce ubijem, se spomnim Jezusovih besed: Oče ne dá svojemu otroku škorpijona, ko ga

jajce prosi; kolikanj bolj jim bo dal nebeški Oče, kateri ga prosijo, dobrih darov, svojega duhá!“

„V moje veliko veselje je Jezus nekatere lepe prilike tudi od opravič vzela, ki jih kupci imajo. Kedar kupec, kateri z biseri kupčuje, kak posebno lep biser dobi, prodi, če je treba, veliko družega blaga, da le tisti biser kupi. Tako se moramo tudi mi, če je treba, radi vsega časnega blaga znebiti, da dosežemo prelepi nebeški biser, večno blagost. Preiskovanje dobička in izgube, katero kupcu velikokrat glavo beli, me opomni Jezusovih besed: Kaj pomaga človeku, ako ves svet dobi, pa svojo dušo pogubi? Likat me opomni, da z vsemi svojimi skerbmi še pedi k svojemu telesu ali tudi svojemu življenju ne moremo pridjati, in da bi toraj bolje ravnali, ko bi svoje misli in skerbi na kaj boljšega in boljše obračali. Navada v kup še kaj malega po verhu pridati, ali poverhovina me opomni Jezusovih besed: Iščite naj poprej Božjega kraljestva in njegove pravice, vse drugo vam bo priverženo.“

„Tudi mušica tukaj na mizi le, ki je padla v mleko, me opomni Jezusovega uka: Gorje jim, kateri mušice precejajo, vebljude pa požirajo; kateri se majhnih grehov varjejo, velike hudo-bije pa počenjajo! Ta droblanec kruha le me opomni Jezusovih besed, ki nam modro varčnost priporočajo: Poberite drobljance, da se ne spridijo. Celu drobtine na mizi mi oznanujejo

veliki nauk od neskončne pravičnosti, me opominjo neusmiljenega bogatina, kateri bolnemu ubožcu še drobtin ni privošil, in zato na unem svetu tudi kaplice vode ni sprosil.“

„Evstahij jo je zvesto poslušal. „Pač res,“ je rekel, „uk Jezusa Kristusa je častitljiv v vsem, v velikem in v malem; njegove prilike so po božje visoke, pa vendar poljudne. Vse stvari, naj manjši reči nas njegovega uka lepo opominjajo. Otroku ga je moč umeti, kolikor je treba za njegovo starost, in odrašččen mož ga ima vse svoje žive dni dovolj premišljevati. O, da bi se pač ko Jezus nad stvarjenimi rečmi zgledovali; da bi uk, ki nam ga one oznanujejo, radi poslušali, in sad obrodili za večno življenje!“

„Zdaj, ko je Evstahij obmolčal, se približata serčna vojšaka Akacij in Antijoh, ki sta že nekaj časa kake stopinje od njih stala, in in ju ncbeden ni videl. Davi še le sta zaslišala z neizrečenim veseljem, da so žena in sinova njunega vojvoda, ki sta jih mertve obžalovala, še pri življenji, in so se spet našle; zvesta služabnika sta prišla, da bi jim svojega serca veselje odkrila. Pa dobra moža od samega veselja komaj govorita, in solze jima crejo po obrazu. Teopista jima prijazno poda roko, in Agapit in Teopist ji objameta. Tedaj reče Akacij: „Kakor sem v britkosti svojega serca jokal, ko sem našo blago gospo in njena sinova mertve mislil, tako jokam zdaj od veselja, ko vse tri pred menoj žive in zdrave stati.“ Anti-

joh reče; „Ravno tako se mi zdi, kakor da bi bili res od smerti vstali. Jaz mislim, da veselje, ki to srečno jutro in v tem prijetnem vertu moje serce navdaja, ni kaj manji od tistega veselja, katero je Marija Magdalena občutila, ko se ji je Kristus po svojem od smertivstajenji na vertu prikazal. O kakošno neizrečeno veselje bo ob našem vstajenji!“

Na to je Evstahij rekel: „Zdaj je pa čas, da se v stanu pokažem. Vidva, ljuba sinova, gresta z menoj; ti pa, Teopista! ostani pri svoji ljubi prijateljci, da spet pridemo.“ Ko se je v sredi med svojima sinoma in med starima vojšakoma stanu bližal, je bilo vse po konci. Vesel hrup je vstal med vojaki, ravno kakor pri kaki veliki zmotnjavi; pa berž stoji lepo v redi vsa vojska. Z veselim vriskom pozdravi svojega vojvoda in njegova sinova, glas trobent se komaj sliši izmed upitva. Vse voši srečo blagemu očetu in dobrima sinoma, in marsikteri pošten mož je djal: „Ko bi bil naš vojvoda svoja sinova, ktera je izmed vseh vojšakov povzdignil, že poprej poznal, bi bil kmali kdo mislil, da je očetova ljubezen to storila. Zdaj pa moramo vsi, mali in veliki, reči, da ni gledal osebe, ampak le serčnosti in poguma mladih junakov. O, kakošno veselje je to za očeta, da v neznanih mladenčih, ktera je imel naj serčnejši junaka, zdaj svoja sinova spozná!“

Evstahij je na večer vsi vojski veselico napravil; drugo jutro pa je odrinil z vojsko vred.

On je pred njo jezdil; njegova žena pa se je zadej za njo v kočiji peljala, in sinova sta jezdila zraven kočije.

Dvajseto poglavje.

Bodi zvest do smerti, in ti bom dal venec življenja.

Evstahij je bil tedaj spet tako srečen, kakor si more človek na zemlji vošiti. Premagal je močne sovražnike, in povsod so ga z velikim veseljem zmagalca sprejeli; našel je spet svojo ljubo ženo, in v naj blagejših mladenčih med vojsko je neprevidoma svoja zgubljenega sina spoznal; na poti v Rim je zdaj, in veseli Rimljani se že pripravljajo ga sprejeti z vso spodobno častjó.

Ko bi bila ta povest le izmišljena bralcem v kratek čas, bi se mogla s tem častitljivim vhomom končati; toda da se resnica ohrani, se ne sme zamolčati prigodba, ktera mora sicer vsako občutljivo serce z bitko žalostjo napolniti, pa je velika in častita v očeh pravega kristijana, in pri vseh žalostnih občutljivejših, ki jih obudi, tudi sladko potolaži. Namesti lavorjevega venca, s katerim je cesar mislil blazega vojvoda ovenčati, ga je čakal še častitljivi venec.

„Preden je Evstahij v Rim prišel, je cesar Trajan umerl. Adrijan, ki je bil cesarju v rodu, in ga je bil rejenca k sebi vzel, je bil njegov nastopnik. Ta novi cesar je bil velik malikovalec, in je vero v enega Boga čertil iz vsega serca. Memo tega je bil še vedeževalstvu in vsem vražam udan, in ves čmeren in neusmiljen. Posebno veliko si je prizadjal slavo svojega prednika in dobrotnika Trajana zatreti, in kjer je le mogel, je njegovim naredbam ravno nasproti ravnal. Toraj je tudi kristjane ukazal vnovič preganjati.

Tudi cesar Trajan je sicer poprej kristjane grozno pregajal. Brez števila jih je bilo neusmiljeno pomorjenih. Med drugimi je rekel svetega Ignacija, Antijohijskega škofa, ki je bil učenec svetega aposteljna Joana, v Rim pripe-ljati, in ondi vreči pred divje zveri, ktere so ga, kakor bi trenil, na drobno raztergale, in niso družega pustile od njega kakor nekaj koščic.

Pa pozneje je cesar Trajan od kristjanov bolje jel misliti. Veliko so menda deželni poglavarji in oblastniki s svojimi popisi k temu pripomogli. Imamo list slovečega Plinija, Bitinskega poglavarja, v katerem je kristjanom veliko v hvalo rečenega. Plinij piše namreč v njem, da od tistih, kateri so se od strahu pred smertjo keršanski veri odpovedali, in od tistih, kateri so tudi na težavnici svoji veri zvesti ostali, ni mogel družega zvedeti, kakor to, da se po-

stavljen dan v tednu pred solnčnim vzhodom zberó, svojemu Kristusu, ktereга Boga časté, hvalne pesmi pojo, in pri veri prisežejo, da ne bodo nič hudega počeli, ne kradli ne ropali, ne prešeštovali, da bodo storjene obljube natanko spolnovali, in kar jim je izročenega, zvesto spet oddali, kedar bo treba; po tem pa narazen gredó, pa se tisti dan še enkrat snidejo, in skupaj jedó, toda v vsi spodobnosti in nedolžnosti; pa tudi tega več ne delajo, ker so jim taki zbori od cesarja prepovedani.

Cesar Trajan je, kakor se vidi iz njegovega odgovora da Plinija, od preganjanja kristjanov nekoliko odjenjal. Tega sicer, morda iz posvetne razumnosti, ni rekel, da bi jim več za glavo ne šlo; pa prepovedal je odslej kristjane preiskovati ali popraševati, kdo da je kristjan, ali vsako tožbo precej poslušati. Ako je tudi vedel, da je ta ali uni kristjan, se je delal, kakor da bi ne vedel, in rad blizo je imel, da je taka govorica nehala. Preganjanje je skoraj popolnoma minulo. Cesar Adrijan pa je berž, ko je začel cesariti, svoje sovraštvo do kristjanov pokazal. V krajih celó, kjer je bil Jezus Kristus rojen, kjer je na križu umerl, in kjer je od smerti vstal, je svoje malike postavil, in plamen preganjanja, ki je bil že skoraj ugasnil, se je vnovič vnel. Kristjane so hudot ezali, in neusmiljeno morili. Spet ko poprej so slepi malikovalci divjali: „Kristjane levom!“

Ko je Evstahij v Rim prišel, ga je cesar

Adrijan ljubeznjivo sprejel, lepo zahvalil za dobljeno zmago, zagotovil svoje milosti, in bogato obdaril. Potlej je cesar god srečne zmage ukazal obhajati, in se je napovedani dan res že napravil z veliko častjo v tempelj iti, in svčjim bogovom hvalno daritev opraviti. Evstahij ga je imel spremiti, da bi tam pred altarji lažnjivih bogov kadilo na žerjavico deval, in potem iz cesarjeve roke lavorjev venec prejel. Ali Evstahij se je branil cesarja tje spremiti, in le na prag mališkega tempeljna stopiti.

„Kaj!“ reče cesar z veliko nevoljo, „Rimskim bogovom mar ne boš hvalne daritve za svojo zmago opravil? Ali meniš, da jim nisi hvale dolžan, da so ti tvojo ženo in tvoja sinova spet zdrave v roko dali?“

„Evstahij odgovori odkritoserčno in brez strahú: „Moj cesar! jaz sem kristjan. Bog, kterega kristjani molimo, mi je po Jezusu Kristusu, svojem Sinu, zmago dodelil; on mi je spet dal mojo ženo in moja sinova. Njemu samemu sem dolžan hvalno daritev. Vaših bogov ne bom nikoli molil; oni niso družega ko izmišljene podobe iz lesa, kamna in broná, ki so jih človeške roke naredile. Jaz molim edinega resničnega in živega Boga, kteri je nebo in zemljo vstvaril, n je svvjega edinorojenega Sina na svet poslal, judi rešit od zmot in greha, od rev in smerti.“

Po cesarju je vse vrelo, tako je bil jezen; vendar se je premagoval, in prijaznega kazal. Nespodobno, je menda mislil, in pa še nevarno

bi bilo slovečemu vojvodu zdaj precej s smertjo žugati. Hotel je prej poskusiti, koliko zdajo pri njem sladke besede in obljuje. Z vsjo svojo zgovornostjo si prizadeva ga omajati in pregovoriti; pa Evstahij se ne dá premakniti. Cesar ga je spustil s prijazno besedo, da naj se kaj pomisli; skrivej pa je naročil nekaj imenitnim Rimljanom in Rimljankam, Evstahijevim in Teopistinem verstnikom in verstnicam, da naj Teopisto in njena sinova napravijo, da prosijo Evstahija klečé in jokaje, cesarja ne dražiti z nepokorščino, ampak raji darovati bogovom.

Šli so, in vsacega posebej k temu nagovarjali. Pa pobožna žena in blaga sinova je groza spreletela nad takim nagovorom; vsi so pripravljeni raji umreti, ko Boga in Jezusa Kristusa zatajiti. In oče, mati in sina se uterdujejo v sklepu za vero umreti; zdaj so bili terdno preprepričani, da jih je Bog po dolgi ločitvi le zato spet združil, da bi drug drugemu serce dajali Boga in svojega zveličarja s svojo smertjo počastiti.

Ko je cesar videl, da z lepo in z vsemi mnogimi obeti pri Evstahiju in njegovi družini nič ne opravi, jih je jel s hudo poprijemati, in jim žugati. Poklical je Evstahija pred se, in mu reče: „Slišim, da si še nisi premislil; tudi tvoja žena, pravijo, in tvoja sina so terdovratni ko ti. Stori po mojem povelju; če ne, te dam z ženo in sinoma sodniku v roke, da vas obsodi

po postavah. Pomisli, da potlej ne odidete smerti!“

„Evstahij odgovori: „Svitli cesar! vam sem pokoren v vsem, kar je prav, in se spodobi; z veseljem se vanam v srečo Rimskega naroda svojega življenja, kakor sem se ga že večkrat. Ali svoji vesti nasproti ne morem ravnati; do te ima le Bog oblast, in Boga je treba bolj poslušati ko ljudi.“

Ves razkačen ukaže cesar mu odvzeti častne znamenja vojvodstva, in ga odpeljati v ječo; tudi je ukazal Teopisto in njena sina pripreti. Pripeljejo jih pred sodbo. Pa vsi, Evstahij, njegova žena in njegova sinova, terdijo pogumno, da so kristjani, in hočejo v keršanstvu živeti in umreti. Obsojeni so vsi štirje na ljudskem gledališču verženi biti med divje zveri.

To je bilo silno veliko, okroglo mesto, s peskom posuto; kamnjene klopi, druga nad drugo, so bile okrog njega, in so visoko segle; po sto tisučev ljudi je šlo vanje. Prišel je strašni dan. Brez števila ljudi sedi po klopéh od tal do verha, da bodo gledali strašno prigodbo. Kar pripeljejo vojaki Evstahija, njegovo ženo in njegova sina. Briči jih postavijo v sredo gledališča, in gredo od njih. Stanovitne duše pa se veselé ravno ondi, kjer je bil nekdanj svet Ignacij v zobeh ljutih zveri razdrobljen, venec mučenstva doseči. Oh, že so se spomnili njegovih besed: „Jaz sem pšenica Gospodova; zobje divjih zveri me morajo smleti, da bom Kristusov čist kruh!“

Neverno ljudstvo je hudo divjalo, in strašno vpitje zažene, da naj berž zveri nanje izpusté. Želelo je viditi, kako da bodo nedolžne ljudi raztergale in požerle. Briči odpró zverem duri in štirje strašni levi planejo iz zverinjaka. Pa čudo, nič žalega ne storé svetnikom; še ne dotaknejo se jih, temuč ko krotke jagnjeta se predne uležejo. Nevoljno in preklinjaje se ljudstvo razide. Ti ljudje niso spoznali, da so neusmiljenši od zverine.

Cesarja je grozna jeza prijela, da je tako izteklo; še v huji smert so Evstahij in njegovi obsojeni. V veliko bronasto peč, ki je bila odzunaj diyjemu juncu podobna, so vreči in sežgati. Že prej tisti večer so več seženj derv pripeljali, in peč začeli kuriti, da bi bila drugi dan prav razbeljena. Neznano veliko ljudi se zbere drugo jutro okoli razbeljene peči, kolikor so naj bliže mogli. Privlečejo mučence, vsih oči so nanje obrnjene. Blizo ognjene peči postoji Evstahij, povzdigne oči in roke proti nebu, ter moli na glas, in njegova sinova in njuna mati molijo ž njim iz globočine svojega serca: „Vsegamogočni Bog, Gospod nebes in zemlje! usliši našo pohlevno molitev, in dodeli nam svojem služabnikom, da nas ta ogenj očisti od vsih mapežev, in dosežemo del tvojih svetnikov. Za kratek čas si nam lisk, ki smo ga nekdam na svetu imeli, spet povernil; daj nam namesti te prazne in zamerljive časti zdaj tisto veličastvo, ki ga nikoli ne bo konec. Glej, voljno in zve-

seljem se ti damo v dar. Že gori ogenj, ki nas bo povžil. Oče, mati in sinova smo ti pripravljene v žgaven dar. Sprejmi milostivo ta dar; tiste pa daj v sramoto, kateri se ti vstavljajo. Češeno bodi po nas. tvojih nevrednih služabnikih, tvoje sveto ime! Oh, ne zaverži te daritve, kakor daritve Abelrove in Abrahamove in kervi prvega mučenca Štefana nisi zaveržel! Reši nas in vse, kateri bodo še za nami po tem potu terpljenja hodili, vsih zlegov, ki nas težé v tej dolini solz, in vzemi nas vse v svoje kraljestvo!“

„Po tej molitvi zasliš jo vsi štirje v svojih sercih, da je Bog rekel Amen, in vsi svetniki in angelji v nebesih so z veseljem povzeli Amen.

Zdaj so vsi štirje v peč verženi, in ko da bi trenil, so vsi mertvi. Njih duše so šle v nebesa; njih trupla pa so čez tri dni. ko so peč odperli, nepoškodovane našli, in pobožni kristjani jih pokopljejo.

„Smert svetih mučencev Evstahija, Teopiste, Agapita in Teopista je med kristjani v spominu ostala; da bi se njih spomin tudi pri kristjanih prihodnjih časov ohranil, so se njih imena v bukve vsih mučencev zapisale, in 20. dan kimovca je odločen bil obhajati njih spomin ali god.

Ko je preganjanje kristjanov, katero je še dve sto let terpelo, na zadnje popolnoma nehalo, so blizu Tiburskega mesta, ki mu zdaj Lahi Tivoli pravijo, ravno ondi, kjer je Evstahij nekdam na lovu nebeško prikazen imel, cerkvico postavili; na grobu pa, v katerem koščice svetih mu-

čencev Evstahija, njegove žene in njegovih sinov leže, so veliko cerkev sezidali. Ta stara in lepa cerkev stoji v Rimu še dan današnji. V spomin darovitosti svetega Evstahija, ktera je bila začetek njegovega spreobrnjenja, in mu je pri Bogu milost pridobila, prinese v tej cerkvi Rimsko ljudstvo vsako leto obilno darov, da se med uboge razdeli. Razdeljenje dobrovoljnih darov se sklene s to le molitvijo:

„Dodeli, o Bog! svojim služabnikom, ki posnemajo zgled svetega Evstahija, in ubožce tvoje cerkve na zemlji z dobrovoljnimi darimi razveseljujejo, kar te prosijo, da se kedaj ž njim in njegovimi tovarši pri tebi v nebeški časti vekomaj veselé, po Jezusu Kristusu, tvojem Sinu, Gospodu našem. Amen.“

Kazalo.

Stran.

Predgovor.	
I.	V križi je zveličanje 5
II.	Evstahij in njegovi se dajo kerstiti 14
III.	Evstahij in Teopista ubežna 22
IV.	Evstahijeve na morji in zamorci 31
V.	Evstahij pride tudi ob sinova 35
VI.	Dobri kmetje 46
VII.	Evstahij služi pri kmetu 54
VIII.	Vojaka prideta po Evstahija 59
IX.	Evstahij gre od pluga v vojno 69
X.	Zmage god veselo obhajan 77
XI.	Agapit in Teopist se brata spoznata 81
XII.	Teopista bi se rada dala spoznati svojima sinoma 88
XIII.	Evstahij in Teopista se spoznata 93
XIV.	Sina spoznata svoje starše 98
XV.	Mladi kmet 103
XVI.	Mladi pastir 111
XVII.	Sužinja 116
XVIII.	Keršanski pogovori pri jedi 129
XIX.	Keršanska gospodinja 138
XX.	Bodi zvest do smerti, in ti bom dal venec življenja 144

